

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านอ่อนนาถ้ำ ในจังหวัดอุดรธานี

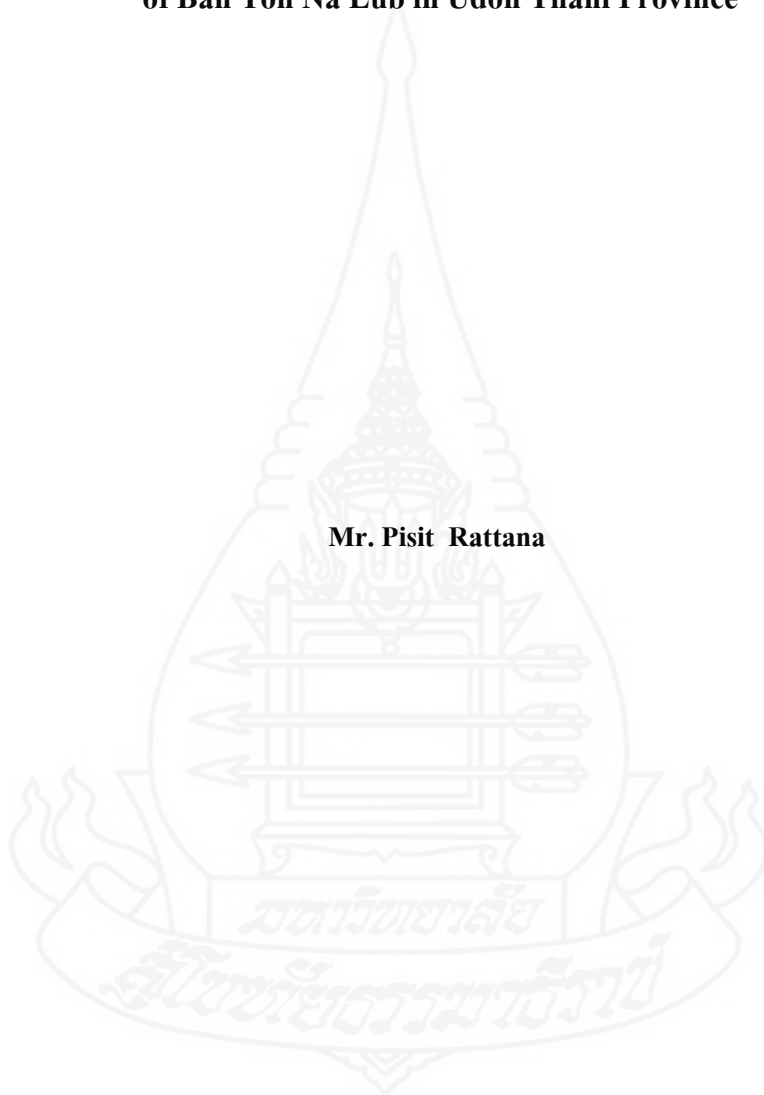
นายพิสิทธิ์ รัตนะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2557

**Farmers' Participation in the Sufficiency Economy Community Prototype Project
of Ban Ton Na Lub in Udon Thani Province**

Mr. Pisit Rattana

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2014

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านถ่อนนาถับในจังหวัดอุดรธานี
ชื่อและนามสกุล นายพิสิทธิ์ รัตนะ
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณ์ ต่างวิวัฒน์
2. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2558

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ชูฉันทน์ พานิชโยทัย)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณ์ ต่างวิวัฒน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ
ในจังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัย นายพิสิทธิ์ รัตนะ รหัสนักศึกษา 2569002500

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ (2) รองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน

ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การดำเนินงานของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านถ่อนนาถับ 2) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ 3) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ

ประชากรที่ศึกษาคือเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ จำนวน 188 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากบัญชีรายชื่อในทะเบียนเกษตรกร สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ปี 2557 จำนวน 128 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มย่อย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 ราย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) การดำเนินงานของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ เกิดจากการที่ชุมชนได้เริ่มคิดค้นกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน อาศัยขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบเครือญาติที่แน่นแฟ้น และภาวะผู้นำ เป็นตัวขับเคลื่อนทำให้เกิดกิจกรรมและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้สำเร็จ มีพัฒนาการของกิจกรรมให้เชื่อมโยงกันเป็นระบบ และชุมชนบ้านถ่อนนาถับไม่ได้ปฏิเสธความช่วยเหลือจากภายนอก การส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ และ ช.ก.ส. จะเป็นตัวหนุนเสริมให้เกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น (2) เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 44.44 ปี ร้อยละ 39.1 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.52 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ย 2.78 คน เกษตรกรร้อยละ 75.0 คุ้มเงินจากกลุ่มธนาคารชุมชน (3) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงฯ ด้านการวางแผน อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการดำเนินกิจกรรม การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับมาก (4) ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงฯ ด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ส่วนด้านการวางแผน การดำเนินกิจกรรม และการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับน้อย

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนต้นแบบ บ้านถ่อนนาถับ จังหวัดอุดรธานี

Thesis title: Farmers' Participation in the Sufficiency Economy Community Prototype Project of Ban Ton Na Lub in Udon Thani Province

Researcher: Mr. Pisit Rattana; **ID:** 2569002500 ;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Paranee Tangwiwat, Associate Professor;

(2) Bumpen Keowan, Associate Professor; **Academic year:** 2014

Abstract

The purposes of this research were to study the following: 1) Operations of the Sufficiency Economy Community Prototype Project of Ban Ton Na Lub, 2) farmers' fundamental socio-economic circumstance in the Sufficiency Economy Community Prototype Project of Ban Ton Na Lub, 3) farmers' participation in the Sufficiency Economy Community Prototype Project of Ban Ton Na Lub, 4) farmers' problems and suggestions regarding participation in the Sufficiency Economy Community Prototype Project of Ban Ton Na Lub.

The population were 188 farmers participating in the Sufficiency Economy Community Prototype Project of Ban Ton Na Lub. Simple random sampling was conducted to obtain 128 farmers from list of farmers' registration of the Office of Agriculture, Ban Dung District, Udon Thani Province in the year 2014. Schedule interview and focus group discussion were used for data collection. There were 10 key informants. Data was analyzed by computer program. Statistics used included frequency, percentage, mean, maximum value, minimum value, and standard deviation

Research findings: (1) The operation of the Sufficiency Economy Community Prototype Project of Ban Ton Na Lub had started from community members looking for activity to solve problems encountered by community members' participation. Under community's tradition, culture, firm kinship system as well as leadership, the activity was thus driven and successfully kept ongoing. However, they did not deny help from outside. Support from government organization and the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives would certainly help them to be even stronger (2) The average age of the farmers was 44.44 and 39.1% of them completed lower secondary school level. The average number of their family member was 4.52 persons. The average number of earning family member was 2.78 persons. Seventy – five percent of them had loaned from community's bank group. (3) Farmers' participation in planning were found in medium level while their participation in activity operation and receiving benefit, monitoring and evaluation were at high level. (4) Overall of their problems and suggestions regarding farmers' participation were at the lowest level while activity operation, receiving benefit, monitor and evaluation were at low level

Keywords: Participation, Sufficiency Economy, Community Prototype Project, Ban Ton Na Lub , Udon Thani Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่กรุณาให้คำแนะนำและ ติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิดเสมอมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์ และ รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เจียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไข ด้วยความเต็มใจอย่างยิ่งจนแล้วเสร็จสมบูรณ์ พร้อมทั้งให้กำลังใจตลอดการศึกษา ผู้วิจัยมีความรู้สึก ซาบซึ้งในความกรุณา และขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้ทางด้านวิชาการ และเจ้าหน้าที่ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่อำนวยความสะดวก ทุกด้าน พร้อมกันนี้ต้องขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาสาขาส่งเสริมการเกษตร รุ่นที่ 14 ทุกท่านที่ช่วย อำนวยความสะดวก ทั้งคอยช่วยเหลือสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ จนสำเร็จ

ขอขอบพระคุณนายมรกต พิธรัตน์ ผู้ช่วยผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร นายสรวุฒิ พานิช รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการสาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน นายเรืองชัย เจริญกิจสุพัฒน์ รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาลูกค้าและชนบทนายโกเมนทร์ โคตรศรี วงศ์ ผู้อำนวยการสำนักงาน ธ.ก.ส.จังหวัดอุดรธานี นายธรรมรัตน์ ยศเมฆ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ สำนักงาน ธ.ก.ส.จังหวัดอุดรธานี นายธีระเดช สุทธิบริบาล เพื่อนพนักงานสำนักงาน ธ.ก.ส.จังหวัด อุดรธานีทุกท่าน ผู้นำและสมาชิกชุมชนบ้านถ่อนนาลับที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล เพื่อดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ บิดามารดา ภรรยาและลูก ๆ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีค่าอย่างยิ่ง ที่คอย ติดตามให้กำลังใจ สนับสนุนการศึกษารั้งนี้จนสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้

ในส่วนที่เป็นคุณค่าและคุณงามความดีที่สามารถอำนวยความสะดวกของวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ ขอมอบแต่บิดา มารดา ตลอดจนคณาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่านที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ ความ เข้าใจ ทักษะและประสบการณ์ทางด้านวิชาการตั้งแต่อดีตจนจบการศึกษาครั้งนี้

พิสิทธิ รัตนะ

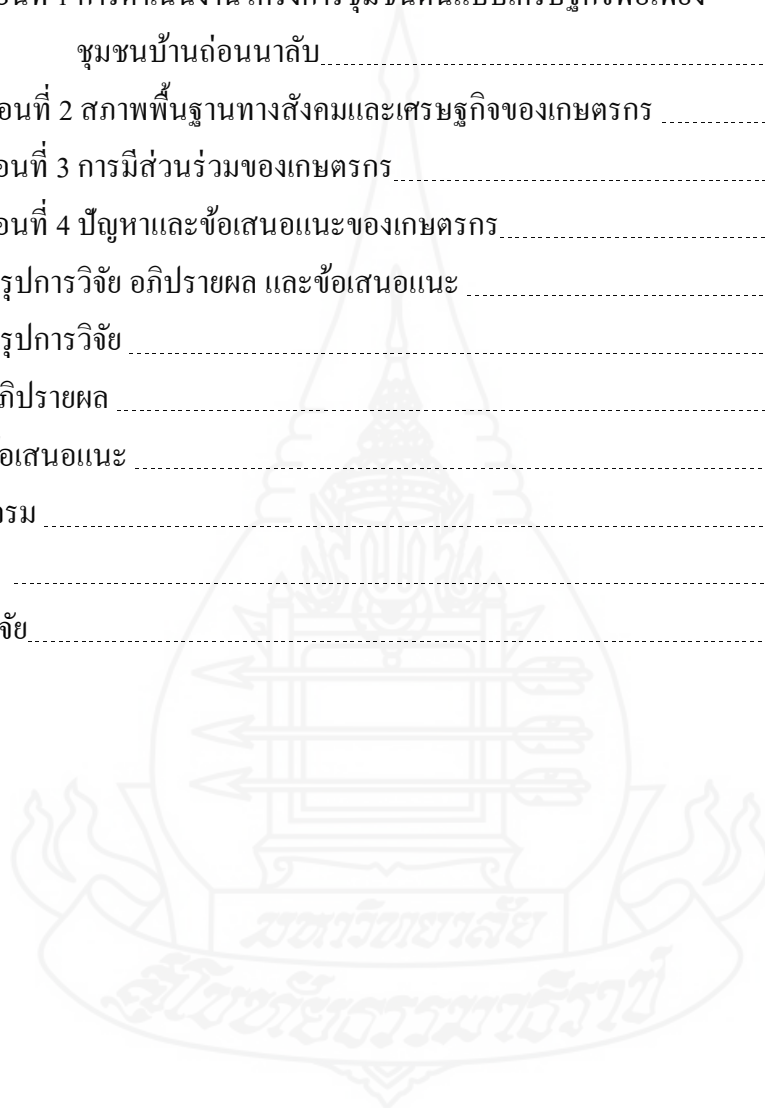
ตุลาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง.....	8
แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	15
โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง.....	22
ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านถ่อนนาลับ.....	28
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	41
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	41
เครื่องที่ใช้ในการวิจัย.....	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	47
ตอนที่ 1 การดำเนินงาน โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ	47
ตอนที่ 2 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	53
ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของเกษตรกร	62
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร	78
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	96
สรุปการวิจัย	96
อภิปรายผล	103
ข้อเสนอแนะ	105
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก	113
ประวัติผู้วิจัย	131

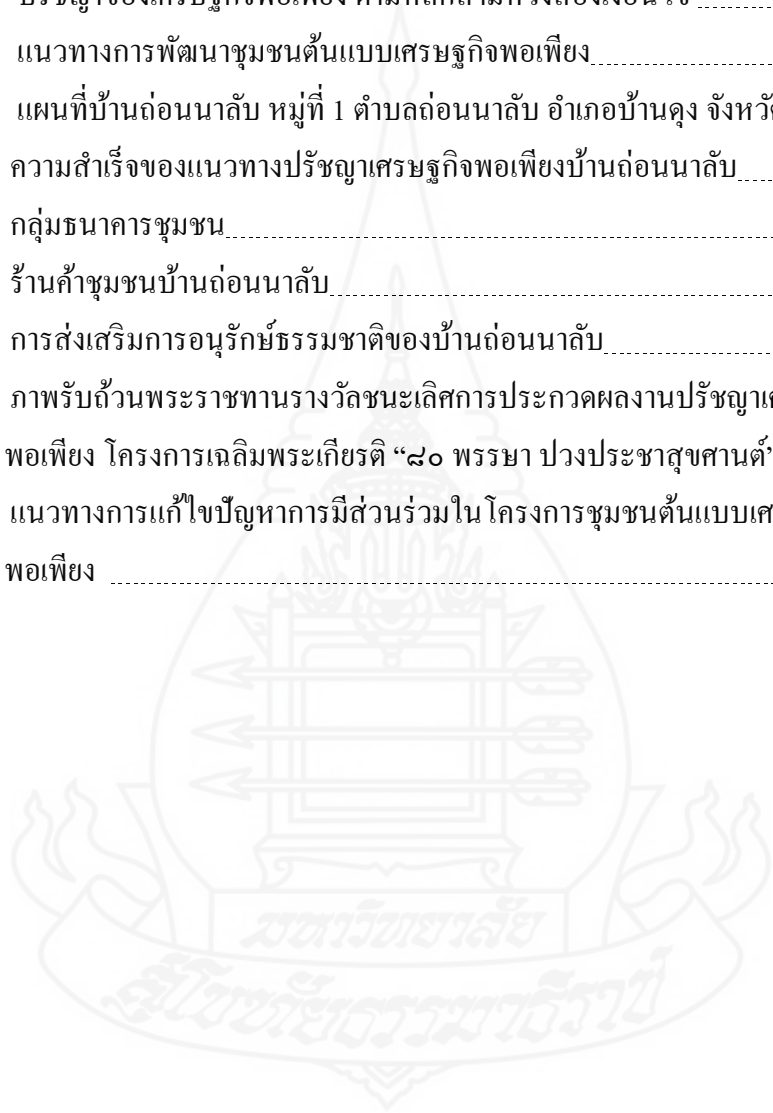

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	รายนามผู้นำชุมชนบ้านถ่อนนาลับ..... 33
ตารางที่ 4.1	อายุและระดับการศึกษาของเกษตรกร..... 54
ตารางที่ 4.2	ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชนการมีตำแหน่งในชุมชน และการเป็นสมาชิกสถาบันทาง การเกษตร..... 55
ตารางที่ 4.3	จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกร..... 57
ตารางที่ 4.4	อาชีพที่เป็นรายได้หลักและอาชีพที่เป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากรายได้หลัก..... 58
ตารางที่ 4.5	รายได้รวมของครอบครัว/เดือน..... 59
ตารางที่ 4.6	รายจ่ายรวมทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย/เดือน..... 60
ตารางที่ 4.7	สภาพหนี้สินของครัวเรือนและแหล่งหนี้สิน..... 61
ตารางที่ 4.8	การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน..... 62
ตารางที่ 4.9	การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม..... 67
ตารางที่ 4.10	การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ของกลุ่มตัวอย่าง..... 71
ตารางที่ 4.11	การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลของกลุ่มตัวอย่าง..... 74
ตารางที่ 4.12	การมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านถ่อนนาลับ..... 77
ตารางที่ 4.13	ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน..... 79
ตารางที่ 4.14	ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม..... 81
ตารางที่ 4.15	ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์..... 86
ตารางที่ 4.16	ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล..... 90
ตารางที่ 4.17	ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ..... 94

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ภาพที่ 2.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักสามห่วงสองเงื่อนไข	14
ภาพที่ 2.2 แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง.....	26
ภาพที่ 2.3 แผนที่บ้านถ่อนนาถับ หมู่ที่ 1 ตำบลถ่อนนาถับ อำเภอบ้านคุง จังหวัดอุดรธานี	32
ภาพที่ 2.4 ความสำเร็จของแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านถ่อนนาถับ.....	38
ภาพที่ 4.1 กลุ่มธนาคารชุมชน.....	49
ภาพที่ 4.2 ร้านค้าชุมชนบ้านถ่อนนาถับ	51
ภาพที่ 4.3 การส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติของบ้านถ่อนนาถับ.....	51
ภาพที่ 4.4 ภาพรับถ้วนพระราชทานรางวัลชนะเลิศการประกวดผลงานปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง โครงการเฉลิมพระเกียรติ “๘๐ พรรษา ปวงประชาสุขสันต์”.....	53
ภาพที่ 5.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมใน โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจ พอเพียง	102

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยตั้งแต่ปี 2517 ขณะนี้ได้หยั่งรากลึกกลงในสังคมไทย พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาคน” ในการดำเนินวิถีชีวิตอย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงความถูกต้องตามหลักวิชา ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิต หลักการทรงงานของพระองค์จะเน้นการ “เข้าใจ เข้าถึงและร่วมพัฒนา” อย่างสอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” ที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายของระบบภูมินิเวศ เศรษฐกิจวัฒนธรรม ประเพณี เพื่อผลประโยชน์ของประชาชน โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นการพัฒนาที่มุ่งสู่ “การพึ่งพาตนเอง”

สังคมไทยได้ตระหนักและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ที่ประเทศไทยเผชิญกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและสถานการณ์ในขณะนั้นได้สะท้อนผลการพัฒนาประเทศที่ไม่สมดุลและยั่งยืน เนื่องจากมุ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ขณะที่สังคมเผชิญปัญหาในหลายด้าน และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงปัจจุบันการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นไปอย่างกว้างขวาง

เป็นปรัชญาที่ชี้นำยุทธศาสตร์และนโยบายการพัฒนาประเทศให้มุ่งสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน ทุกภาคส่วนในสังคมไทยได้นำไปเป็นแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนในทุกระดับตั้งแต่ปัจเจก ครอบครัว ชุมชน จนถึงประเทศมีส่วนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและบริหารจัดการความเสี่ยงทำให้สังคมไทยสามารถฟื้นตัวและผ่านพ้นภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและภัยพิบัติได้ดีกว่าในอดีต อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประเทศในอนาคต โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม บนพื้นฐานของการสร้างองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์เป็นของตนเอง รวมทั้งการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จริงจัง และมีธรรมาภิบาล (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2555 : ก)

ประเทศไทยในปัจจุบันนอกจากจะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจแล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ทิศทางการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้ใช้ความรู้และศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ในการคิดวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเองแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและจะเป็นไปตามหลักประชาธิปไตยด้วย การพัฒนาพื้นที่ชุมชนควร จะต้องเริ่มด้วยการที่สมาชิกชุมชนได้มาพบปะพูดคุยกัน ประชุม ปรึกษาหารือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันปฏิบัติ และร่วมกันรับผิดชอบ จะทำให้ประชาชนสามารถกำหนดอนาคตและทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนด้วยตนเอง ซึ่งจะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะนำไปสู่การพัฒนาที่เจริญก้าวหน้าของประเทศชาติโดยส่วนรวม (ประมวลสาระชุดวิชา การพัฒนาชุมชนเกษตร หน่วยที่ 8 : 7-8)

บ้านถ่อนนาถับ หมู่ที่ 1 ตำบลถ่อนนาถับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เป็นชุมชนที่มีปัญหารายได้จากอาชีพหลัก ค่อนข้างต่ำเนื่องจากผลผลิตต่อไร่ในการผลิตข้าวในปียังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ความผันผวนของราคาผลผลิตหรือต้นทุนการผลิต สภาพดินเสื่อมโทรมและบางปีประสบปัญหาอุทกภัย เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของชุมชนเป็นที่น้ำท่วมถึงเป็นส่วนใหญ่ในฤดูฝน พื้นที่การผลิตข้าวนาปรัง จะประสบปัญหาปริมาณน้ำไม่เพียงพอ ด้านค่าใช้จ่าย จะมีปัญหาค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพที่สูงเนื่องจากการบริโภคนิยมตามเศรษฐกิจกระแสหลัก ทำให้เกิดปัญหาหนี้สินตามมา คนในชุมชนต้องอพยพแรงงานไปรับจ้างต่างถิ่น เกิดปัญหาในครัวเรือนขาดความอบอุ่น

จากความทุกข์ยากและผจญกับปัญหาต่าง ๆ ทำให้คนในชุมชนและผู้นำชุมชนเห็นร่วมกันในการที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อความอยู่รอด จนทำให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความรักสมัครสมานสามัคคีในชุมชนโดยการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทาง จนประสบผลสำเร็จ ในการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ เป็นแบบอย่างที่ดีกับหมู่บ้านอื่น และหน่วยงานต่าง ๆ มากมาย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นส่วนงานหนึ่งที่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนชุมชนบ้านถ่อนนาถับ

บ้านถ่อนนาถับ เป็นชุมชนที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดอุดรธานี คัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของธนาคาร และได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เรื่อยมา ตั้งแต่ชุมชนขั้นที่ 1 (ระดับพึ่งพาตนเอง) ชุมชนขั้นที่ 2 (ระดับพึ่งพาซึ่งกันและกัน) และชุมชนขั้นที่ 3 (ระดับเชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน) อีกทั้งยังสามารถพัฒนา เป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส.ที่ได้มาตรฐาน และผู้นำชุมชนได้รับ

รางวัลชนะเลิศด้วยพระราชทาน ประเภทประชาชนทั่วไปในการประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โครงการเฉลิมพระเกียรติ “๘๐ พรรษา ปวงประชาสุขสันต์” ซึ่งเป็นเหตุผลทำให้ผู้วิจัยในฐานะเป็นพนักงาน ธ.ก.ส. มีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัย รวมทั้งปัญหาข้อเสนอแนะ นำไปปรับปรุงพัฒนาให้เกิดประโยชน์กับชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำและโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของ ธ.ก.ส. ต่อไป

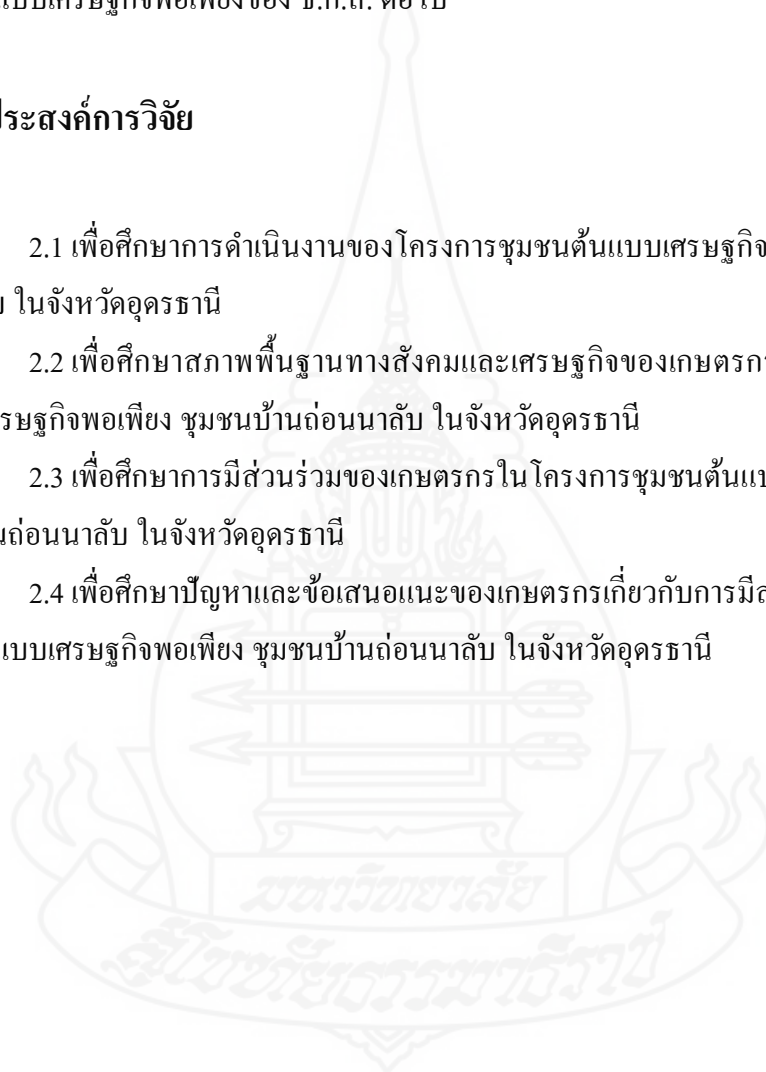
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาคำดำเนินงานของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ ในจังหวัดอุดรธานี

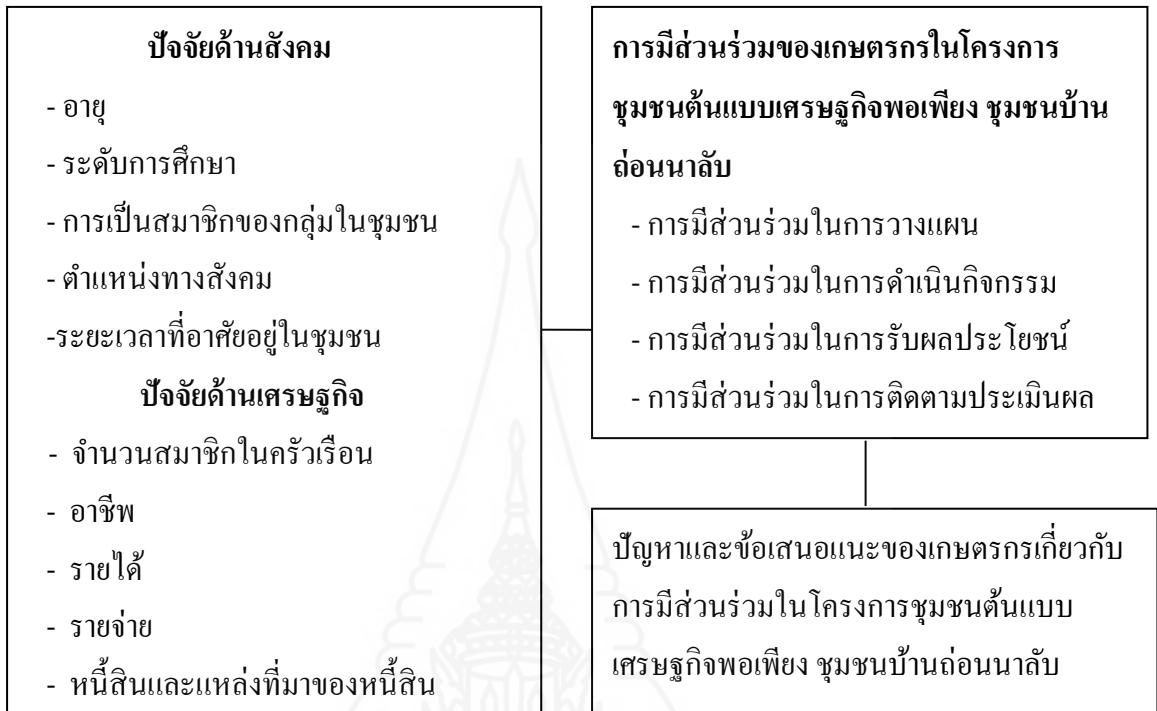
2.2 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ ในจังหวัดอุดรธานี

2.3 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ ในจังหวัดอุดรธานี

2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ ในจังหวัดอุดรธานี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ มีดังนี้

4.1 ขอบเขตประชากร ได้แก่ เกษตรกรซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ ตำบลถ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 188 ครัวเรือนๆ ละ 1 คน ดังนั้น ประชากรที่ศึกษาทั้งหมดจำนวน 188 คน จากบัญชีรายชื่อในทะเบียนเกษตรกร สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ปี 2557

4.2 ขอบเขตพื้นที่ ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตเฉพาะพื้นที่ในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ หมู่ที่ 1 ตำบลถ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่เกษตรกรได้เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน โดยเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

5.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง การที่เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ได้แก่การวางแผนสำรวจและเก็บข้อมูลชุมชน การสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน การหาแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน การวางแผนแก้ไขปัญหาของชุมชน การกำหนดแผนสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน การสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน การกำหนดแผนเตรียมการจัดตั้งร้านค้าชุมชน การจัดตั้งร้านค้าชุมชน การกำหนดแผนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง การสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับ ช.ก.ส. และส่วนงานที่เกี่ยวข้อง การร่วมออกความคิดเห็นในเวทีประชาคมของชุมชน

5.3 การมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม หมายถึง การที่เกษตรกรมีส่วนร่วม ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ได้แก่ การคัดเลือกสมาชิกเป็นกรรมการกลุ่มธนาคารชุมชน การคัดเลือกสมาชิกเป็นตัวแทนกลุ่มร้านค้าชุมชน การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง การแก้ไขและจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน การคัดเลือกสมาชิกให้เป็นกรรมการ โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง การเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้าชุมชน การรักษาความปลอดภัยในชุม เช่น อปพร. การดำเนินการกลุ่มอื่น ๆ ที่มีในชุมชน การประชุมของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่จัดขึ้น ร่วมออมเงินถือหุ้นกับกลุ่มธนาคารชุมชน ร่วมกิจกรรมรวมซื้อรวมขายกับกลุ่มการผลิตในชุมชน ร่วมเป็นคณะกรรมการกลุ่มที่ขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มข้าวอินทรีย์ กลุ่มธนาคารชุมชน ฯลฯ ร่วมประชุมเวทีประชาคมที่ชุมชนจัดขึ้น การเข้ารับการอบรมโครงการ

ส่งเสริมอาชีพ การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ของชุมชน เช่น โครงการก่อสร้างถนน ศาลาอเนกประสงค์ชุมชน ร่วมทำความสะอาดสถานที่สาธารณะเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ

5.4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่เกษตรกรมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการรับผลประโยชน์ จากการดำเนินการของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ ได้แก่ รับการปันผลสวัสดิการจากกลุ่มธนาคารชุมชน รับการส่งเสริมผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส รับการปันผลจากการเป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้าชุมชน รับการปันผลจากการเป็นสมาชิกกลุ่มลดต้นทุนการผลิต เช่นกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว ประทับใจจากการจัดกิจกรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น ได้รับความรู้จากโครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน รับผลตอบแทนจากกองทุนในชุมชน รับส่วนลดและการปันผลจากการรวมซื้อ รวมขายผ่านกลุ่มการผลิตในชุมชน รับผลตอบแทนจากการเป็นคณะกรรมการของกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่นกลุ่มธนาคารชุมชน ฯลฯ รับสวัสดิการจากกองทุนหมู่บ้าน รับสวัสดิการจากกลุ่มออมวันละบาท รับองค์ความรู้จากการดำเนินโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เช่นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้

5.5 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล หมายถึง การที่เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดตามประเมินผลโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ ได้แก่ การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มธนาคารชุมชน ติดตามการส่งเสริมผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ติดตามการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มร้านค้าชุมชน ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มลดต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว ประเมินผลโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ประเมินผลการจัดกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการ กองทุนใดกองทุนหนึ่งที่มีในชุมชน ประเมินผลโครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน เป็นคณะกรรมการตรวจรับงานจัดจ้างที่มีในชุมชน ตรวจสอบงบประมาณและการใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ติดตามผลการดำเนินงานกลุ่มต่าง ๆ ที่มีในชุมชน ติดตามประเมินผลการทำงานของกรรมการโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

5.6 ระดับการมีส่วนร่วม หมายถึง ระดับของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ โดยกำหนดเกณฑ์ประเมินการมีส่วนร่วมของเกษตรกร 5 ระดับ ได้แก่

5	=	มากที่สุด
4	=	มาก
3	=	ปานกลาง
2	=	น้อย
1	=	น้อยที่สุด

5.7 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้แทนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ ตำบลถ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

5.8 โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ หมายถึง โครงการที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ พ.ศ.2549 โดยกำหนดกรอบการพัฒนา 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ชุมชนขั้นที่ 1 (ระดับพึ่งพาตนเอง) ชุมชนขั้นที่ 2 (ระดับพึ่งพาซึ่งกันและกัน) และชุมชนขั้นที่ 3 (ระดับเชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน) โดยใช้กิจกรรมเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนา ในพื้นที่ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ ตำบลถ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ผลการศึกษาที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปปรับใช้เพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

6.2 สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเสนอแนะต่อชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคต

6.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลจากการวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์เป็นแนวทางในการวางแผนการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทคล้ายกับชุมชนบ้านถ่อนนาลับต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านถ่อนนาลับ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม
3. โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง
4. ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านถ่อนนาลับ
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

อำพล เสนาณรงค์ (2550) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียง ว่าเป็นปรัชญา หรือแนวปฏิบัติ ซึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงปรารถนาจะให้รากแก้วในสังคม ได้ยึดเป็นแนวดำรงชีวิตเพื่อความอยู่ดีกินดี ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงมีด้วยกัน 7 ข้อ คือ พึ่งพาตนเอง พอประมาณ เคนสายกลาง มีภูมิคุ้มกัน มีเหตุผล เป็นคนดี และรู้จักสามัคคี โดยหลักสำคัญทั้ง 7 ข้อนี้ คนทุกกลุ่มทุก อาชีพควรน้อมนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2541,น.62) อธิบายว่าเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆโดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

เกษม วัฒนชัย (2550ก,น.14) ได้อธิบายถึง พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ที่ทรงใช้ คำว่า เศรษฐกิจพอเพียง ว่าหมายถึง ประหยัดไม่ฟุ้งเฟ้อ ทำอะไรด้วยความละมุนละม่อม ด้วย เหตุและผล และพระองค์ได้ทรงย้ำคำว่า พอเพียง คือ ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน และพอเพียงนี้อาจมีมากก็ได้ แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น และต้องพอประมาณ ตามอัธยาศัย

ณรงค์ โชควัฒนา (2542, น.16-17) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยไม่มองเฉพาะเศรษฐกิจอย่างเดียว ต้องมองสังคม และสิ่งแวดล้อมพร้อมๆ ไปด้วยกับการพัฒนา โดยการพัฒนาต้องมองรอบด้านเรียกว่า บูรณาการและพึ่งตนเอง พึ่งเงินออม สติปัญญา และการตลาด โดยอาศัยปัจจัยในการพัฒนา คือ คนและเป้าหมายของคน ก็คือ อยู่ดี กินดี มีสุขทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม เศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ดี

บุญเสริม บุญเจริญผล (2543, น.4) ได้อธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินการเลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอ ด้วยความพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเอง ให้พอเพียงสำหรับคนในครอบครัวกินและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่พอก็ต้องซื้อบ้าง มิได้มุ่งผลิตเพื่อขายเพียงอย่างเดียวโดยไม่นำมาบริโภคด้วย นอกจากนั้นการผลิตและการบริโภคต้องอยู่ในหลักของความพอดี รู้จักพอในการผลิตและบริโภค

กรมวิชาการ (2546, น.160) ได้กล่าวถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่า หมายถึง พอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน ดังนี้

- 1) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว
- 2) จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้
- 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน
- 4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียงการรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
- 5) ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
- 6) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของกลุ่มที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง
- 7) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่วูบวาบเดียวจนเดียวรวยแบบกะทันหัน

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2548, น.1) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทศสร้างความสำเร็จ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไป ตามลำดับก่อน

กาญจนา แก้วเทพ (2550, น.10-11) ยังได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมชุมชน โดยให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นและได้ระบุลักษณะของวัฒนธรรมชุมชนไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. การทำความเข้าใจกับรูปแบบ เนื้อหา คุณค่า ความหมาย ระบบคิดที่ชาวบ้านประพฤติปฏิบัติอยู่ เช่น การรักษาคณเฑาะว์ของนางเทียมหมอส่อง

2. ระบบคิดหรือคุณค่าที่มีลักษณะเป็นนามธรรมนั้น ต้องการสิ่งที่เป็นรูปธรรม จับต้องได้มารองรับ เช่น คุณค่าเรื่องความเคารพบรรพบุรุษนั้นมีพิธีไหว้ผีปู่ตามารองรับ โดยจะประกอบพิธีได้ก็ต่อเมื่อมีศาล มีผู้ประกอบพิธี เป็นต้น

3. วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของคนแต่ละกลุ่ม

4. วัฒนธรรมเป็นศักยภาพและเป็นพลังสร้างสรรค์ของชุมชน

นอกจากนี้กาญจนา แก้วเทพ (2550, น.10-11) ได้ขยาย ความหมายของวัฒนธรรมชุมชนทางด้านความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ไว้อย่างน่าสนใจ อันประกอบด้วยความสัมพันธ์ 3 มิติ คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ โลก สิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช คือ การแสดง ถึงศักยภาพในการคิดค้นของมนุษย์โดยการเรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาใช้ ประโยชน์กับการดำรงชีวิตของตนเองและมีความสอดคล้องกับธรรมชาติ อาทิ เครื่องมือในการทำการเกษตร หรือการพึ่งพิงจากธรรมชาติที่เกี่ยวกับปัจจัย 4 คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค เป็นต้น โดยผ่านเทคโนโลยีทางการหุงหาอาหาร ด้านเกษตร การสร้างบ้าน เสื้อผ้า การคมนาคม เป็นต้น

2. ความสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ที่ร่วมกันในสังคมหรือชุมชนคือเป็นความสัมพันธ์กันระหว่างเพื่อนบ้านหรือระบบเครือญาติ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเรียนรู้ซึ่งกันและกันซึ่งในระดับนี้เป็นการสร้างความสัมพันธ์ภายในหน่วยย่อยของสังคมให้มีความคุ้นเคยกันและกันกระชับความสัมพันธ์ให้มีความแน่นแฟ้นมากขึ้นในหมู่เครือญาติเดียวกัน โดยผ่านทางด้านศิลปะเช่น กีฬา โคลงกลอน ดนตรี สื่อมวลชน เรื่องเล่า การศึกษา เป็นต้น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติคือเป็นการสร้างสัญลักษณ์แทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีทั้งคุณและโทษกับมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์มีความปรารถนาที่จะได้รับความปลอดภัย และมีความคาดหวังว่าอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นจะช่วยได้ ดังนั้นเพื่อดำรงรักษาสถานะอำนาจแห่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มนุษย์ได้สร้างจากการคิดคำนึงของตนและถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลังต่อมาได้ ก็ด้วยการประกอบพิธีกรรมที่เคร่งครัด

จากการศึกษาความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฯ ได้ทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยซึ่งมีหลักการสำคัญ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานทุกชั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน (กรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย 2549,น.2) ดังนี้

1) *กรอบแนวคิด* เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2) *คุณลักษณะ* เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3) *ค่านิยม* ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กันดังนี้

(1) *ความพอประมาณ* หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

(2) *ความมีเหตุผล* หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

(3) *การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว* หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4) เน้นการสร้าง ความสมดุล มั่นคง และความยั่งยืนระยะยาว หลักสำคัญในการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงนี้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นเรื่องของการมอง การไกลการเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และการมีชีวิตที่ดีร่วมกันในระยะยาว

5) เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆให้อยู่ในระดับพอเพียง นั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

(1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

(2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

6) แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

จากการศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถสรุป หลักแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรอบแนวคิดที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและทุกระดับ โดยอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและเป็นการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน โดยประกอบไปด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งจะต้องมีเงื่อนไขในเรื่องความรู้และคุณธรรมประกอบด้วย ส่วนในแนวทางปฏิบัติ ต้องมีการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

1.2.2 จุดเน้นของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จุดเน้นของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สมบัติ กุสุมาวดี, 2550, น.

6 - 8) มีดังนี้

1) เน้นให้คนเข้าใจลักษณะพื้นฐานทางสังคมว่า "ความเปลี่ยนแปลง" คือ ความจริงแท้ทางสังคม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถือว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นอนิจจะลักษณะของสังคม ดังนั้น คนในสังคมจึงต้องรู้จักมองโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างเป็นระบบ ต้องเข้าใจว่าทุกอย่างล้วนอยู่ภายใต้พลังพลวัต การเปลี่ยนแปลงซึ่งมีตรรกะของเหตุและผลที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

2) เน้นการสร้างความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือต้องทบทวนตนเองว่าจะเตรียมพร้อมตนเอง ครอบครัว ชุมชน องค์กรและประเทศชาติ ให้สามารถรองรับเข้า

กับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร หากพิจารณาจากคำนิยามข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ไม่ได้ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่าจะปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้เท่าทันและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสเหล่านั้นอย่างไร

3) เน้นการสร้างความสุข มั่นคง และความยั่งยืนระยะยาว หลักสำคัญในการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงได้นี้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะไม่มองเพียงแค่การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า หรือการเอาตัวรอดได้ในระยะสั้น ๆ แต่ไปสร้างความเสียหาย ให้กับภาคส่วนอื่น หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นเรื่องของการมองการณ์ไกล การเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งและการมีชีวิตที่ดีร่วมกันในระยะยาว

4) เน้นความพอดี พอประมาณ รู้จักตนเอง รู้จักบริบทที่จะทำให้สังคมชุมชนองค์กรมีความสุขยั่งยืนระยะยาว คนในสังคมจะต้อง รู้จักตนเอง รู้จักรากเหง้า ประวัติศาสตร์ รู้ศักยภาพ ความสามารถ จุดแข็งจุดอ่อนของตนเอง และรู้จักวิเคราะห์บริบทสภาพแวดล้อมแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน รวมทั้งรู้จักทำความเข้าใจ สังคม/ชุมชน/องค์กรในสวนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและเมื่อพิจารณา "ตัวเราและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง" อย่างรอบด้านแล้วหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นให้รู้จักประเมินและประมาณตนเองว่า "ความพอดีพอเหมาะพอควร" สำหรับสังคม/ชุมชน/องค์กรของเราควรจะมีอยู่ ณ จุดใด

5) เน้นการมีความรู้และคุณธรรม เงื่อนไขสำคัญที่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถือว่าเป็นหัวใจสำคัญก็คือ การที่คนในสังคม/ชุมชน/องค์กรจะต้องใช้ชีวิตและทำงานอยู่บนพื้นฐานของความรู้ การมีสติปัญญา และการหมั่นเรียนรู้แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องมากกว่าการใช้แต่อารมณ์ความรู้สึกและอคติเดิม ๆ ในการคิดตัดสินใจ รวมทั้งคนในสังคม/ชุมชน/องค์กร จะต้องมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานของจิตใจ เช่น มีความ پاکเพียร อุตสาหะ มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีสัมมาอาชีวะ มีธรรมะในจิตใจ มีความสามัคคี เป็นต้น

6) เน้นการพึ่งตนเอง การพึ่งพิงอิงกัน และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เป้าประสงค์สำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ ทำให้คน/ครอบครัว/ชุมชน/องค์กร/สังคม สามารถที่จะยืนหยัดบนขาของตนเอง แต่การพึ่งตนเองได้มิได้หมายความว่าใช้ชีวิตแบบปัจเจกชนนิยม ตัวใครตัวมัน ตัดขาดความสัมพันธ์จากโลกภายนอก หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริม "การพึ่งตนเองแบบยั่งยืน" กล่าวคือการจัดสร้างความสัมพันธ์ ร่วมมือ ช่วยเหลือ แบ่งปัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกับผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ส่งเสริมให้คนอื่นแต่ประโยชน์ส่วนตน (Self - Interest) เป็นที่ตั้ง แต่ให้คุณค่าอย่างยิ่งกับการสร้างวิสัยทัศน์และคำนิยามของคนให้รู้จักรับผิดชอบและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม (Collective Interest) เพราะประโยชน์ส่วนรวมคือสิ่งที่จะสร้างความสงบ สันติและความผาสุกของทุกคนในสังคมในระยะยาว

จากจุดเน้นของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ในลำดับแรก จะต้องเน้นให้คนเข้าใจลักษณะพื้นฐานทางสังคมว่า ทุกอย่างล้วนอยู่ภายใต้พลังพลวัต การเปลี่ยนแปลงซึ่งมีตรรกะของเหตุและผลที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ส่วนลำดับที่สองต้องสร้างความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลง ลำดับที่สามจะต้องปรับตัวให้รองรับการเปลี่ยนแปลงได้ โดยเน้นการมองการณ์ไกล การเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และการมีชีวิตที่ดีร่วมกันในระยะยาว ลำดับที่สี่จะต้องรู้จักรากเหง้าของตนเอง สามารถวิเคราะห์บริบท/สภาพแวดล้อมแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน รวมทั้งรู้จักทำความเข้าใจ สังคม ชุมชน องค์กร ในส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต่อจากนั้นก็จะต้องรู้จักความพอประมาณ และความพอดี คือ การไม่ทำอะไรที่เกินความสามารถ ศักยภาพของตนเอง ลำดับที่ห้าจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้และมีธรรมะอยู่ในจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ส่วนลำดับสุดท้ายจะต้องสามารถพึ่งตนเองได้ และรู้จักสร้างความสัมพันธ์ ร่วมมือ ช่วยเหลือ แบ่งปัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกับผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง หรือส่วนรวม เพราะประโยชน์ส่วนรวมคือสิ่งที่จะสร้างความสงบสันติ และความผาสุกของทุกคนในสังคมในระยะยาว

ภาพที่ 2.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักสามห่วงสองเงื่อนไข
ที่มา : สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (2553,น.4)

2. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "การมีส่วนร่วม" ไว้มากมายขึ้นกับลักษณะงานที่เกี่ยวข้องและเป้าหมาย (Goal) ของงานนั้น ดังนี้

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff 1981: 6 อ้างถึงในเสาวนีย์ เลวลีย์, 2545, น. 57) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ออกตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

องค์การสหประชาชาติ (United Nation 1981: 5) และรีเดอร์ (Reeder 1974, น.39) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคมทั้งใน ลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

เดวิด และนิวสตรอม (Davis and Newstrom, 1989:232 อ้างถึงในเสาวนีย์ เลวลีย์ 2545, น.58) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละคนที่มีต่อกิจกรรมหนึ่งของกลุ่ม หรือเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยทำให้มีความสำเร็จ ซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่มหรือเป็นความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกัน ด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้อง (involvement) ช่วยเหลือ (contribution) และร่วมรับผิดชอบ (responsibility)

อรพินท์ สมโชคชัย (2550, น.1- 7) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ก็คือ กระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ และภาคีอื่น ๆ นอกจากภาครัฐ เช่น ธุรกิจเอกชน ประชาชน ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ให้ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ เพราะการพัฒนาที่ทรงพลังและยั่งยืนในสังคมประชาธิปไตย เกิดจากการพัฒนาที่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินการ และร่วมรับประโยชน์จากการพัฒนา

วันรักษา มิ่งมณีนาคิน (2551,น.11-14 อ้างถึงใน ฌัญยาณี บุญทองคำ 2555: 43) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นแตกต่างจากการร่วมมือ กล่าวคือ การร่วมมือต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของคนอื่นที่เข้าใจนั้นถือว่าเป็นการให้ความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนา การมีส่วนร่วมของโครงการและดำเนินการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนการดำเนินการ การตัดสินใจ การใช้ประโยชน์ ในกิจกรรม และการประเมินผล

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2550,น.32 อ้างถึงใน ฌัญยาณี บุญทองคำ 2555,น.44) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การปฏิบัติและรับผิดชอบ ในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้าใจมามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ต้องยอมรับปรัชญาพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความบริสุทธิ์ใจด้วยว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

เมื่อประมวลความหมายของการมีส่วนร่วม จากผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมนั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้แทนภาครัฐ เอกชน หรือชุมชน เข้ามาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมประเมินผลอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งหมดในฐานะที่มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน ในสถานะที่เท่าเทียมกันและด้วยความสมัครใจของทุกฝ่าย เพื่อให้กิจกรรมนั้นบรรลุผลสำเร็จ

2.2 ลักษณะการมีส่วนร่วม

สมศักดิ์ สุขวงศ์ (2552,น.102-105) ได้จำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนของกระบวนการวางแผนได้เป็น 4 ประเภท คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความช่วยเหลือ
- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

นอ่าน วุฒิศาสตร์ (2546, น.16) ได้จำแนกลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วม ไว้เป็น 5 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอนกำหนดความต้องการ (2) ขั้นตอนวางแผนการดำเนินงาน (3) ขั้นตอนตัดสินใจ (4) ขั้นตอนดำเนินการ และ (5) ขั้นตอนติดตามผลงาน

2.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1980: 223 อ้างถึงใน เสาวนีย์ เลวลีย์ 2545: 61) ได้จำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็นเรื่องของการตัดสินใจ (decisionmaking) การดำเนินการ (implementation) ผลประโยชน์ (benefits) และการประเมินผล (evaluation) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำก็คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วง การดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้น จะได้จากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นั้นนอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผล ที่เป็นประโยชน์ ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็น ประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมการประเมินผลนั้น สิ่ง สำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็น (view) ความชอบ (preferences) และความคาดหวัง (expectations) จะมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

อภิญญา กังสนารักษ์ (2544, น.14 - 15) เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ

2) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการ ดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยากรที่จะใช้ในโครงการ

3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการทำประโยชน์ให้แก่โครงการโดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการเพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2554, น.294) ได้กล่าวถึง การจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการวางแผนพัฒนา การจำแนกลักษณะนี้จะสัมพันธ์กับขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา ซึ่งจำแนกออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1) การมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผน เป็นการที่บุคคลเป้าหมายของการพัฒนาได้มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของตัวเองและชุมชน แล้วนำไปกำหนดเป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนา

2) การมีส่วนร่วมในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากบุคคลเป้าหมายของการพัฒนาจัดเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์ของตัวเองและชุมชนดีที่สุด ดังนั้นบุคคลเหล่านี้จึงเป็นผู้ที่สมควรมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ตลอดจนร่วมเก็บข้อมูลและตีความถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยทัศนะของพวกเขาเอง เพราะถ้าขาดการมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้แล้ว เจ้าที่หรือผู้วิจัยอาจตีความข้อมูลจากทัศนะที่แตกต่างกันทำให้ได้ผลที่จะนำไปกำหนดเป้าหมายการพัฒนาผิดพลาดไปด้วย

3) การมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติงาน เป็นการมีส่วนร่วมของบุคคลเป้าหมายในการจัดทำแผนปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนการปฏิบัติงานระดับชุมชน

4) การมีส่วนร่วมในการยอมรับแผน เมื่อแผนงานถูกกำหนดขึ้นโดยคนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนโดยตรง การนำแผนไปปฏิบัติจำเป็นต้องใช้งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งอาจต้องการการสนับสนุนจากภายนอก ดังนั้นจึงควรให้หน่วยงานสนับสนุนได้มีส่วนร่วมในการยอมรับแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติด้วย โดยอาจต้องดำเนินการผ่านองค์การในระดับต่างๆ ทั้งระดับท้องถิ่นจนกระทั่งถึงระดับส่วนกลาง

5) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผน เป็นการมีส่วนร่วมของบุคคลเป้าหมายในการพัฒนาที่เข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนา

6) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการที่บุคคลเป้าหมายของการพัฒนา ได้ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องหรือร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา

อकिन รพีพัฒน์ (2547, น.49) แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
- 2) การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
- 3) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
- 4) การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2529, น.272-273 สอดคล้องกับอकिन รพีพัฒน์, 2547, น.104-111) มีกระบวนการขั้นตอนดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาค้นปัญหา และสาเหตุของปัญหา
- 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ
- 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุน ร่วมกันตัดสินใจ และปฏิบัติงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

2.4 ระดับการมีส่วนร่วม

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2554, น.298) แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 7 ระดับ ดังนี้

1) ระดับ 1 ไม่มีส่วนร่วมเลย เป็นลักษณะที่ทางหน่วยงานของรัฐเข้าไปดำเนินการให้ ประชาชนทั้งหมด หรือบางครั้งบังคับประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมโดยไม่มีทางเลือกเลยได้ แต่ถ้าหลีกเลี่ยงได้ประชาชนจะไม่เข้ามามีส่วนร่วม

2) ระดับ 2 มีส่วนร่วมน้อยมาก ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพราะมีสิ่งล่อใจ หรือผลประโยชน์บางประการที่จะได้รับ แต่มิได้มีความเลื่อมใสต่อกิจกรรม ดังนั้น เมื่อไรก็ตามที่ประชาชนเห็นว่าตนเองไม่ได้รับประโยชน์เพียงพอที่จะเข้ามามีส่วนร่วมก็จะไม่เข้ามามีส่วนร่วม

3) ระดับ 3 มีส่วนร่วมน้อย ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพราะถูกชักจูงโดยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นเห็นถึงผลดีและผลประโยชน์ที่จะได้รับ ซึ่งไม่ได้คำนึงถึง ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และประชาชนมิได้มีส่วนเสนอความเห็นใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะได้รับผลประโยชน์อาจให้ความร่วมมือต่อไปอีก

4) ระดับ 4 มีส่วนร่วมปานกลาง ทางราชการจะทำการสอบถามประชาชนถึงความ ต้องการของท้องถิ่น และสภาพข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ แล้วทางราชการจะนำข้อมูลที่ได้เหล่านี้ไปทำการกำหนดแผนงานเพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตาม ซึ่งแผนงานที่กำหนดขึ้นนี้บางครั้งอาจไม่ตรงตาม ความประสงค์ของประชาชนได้

5) ระดับ 5 มีส่วนร่วมค่อนข้างสูง ทางราชการจะมีการยอมรับให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างสูง โดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหา

ความประสงค์ของประชาชน แต่การตัดสินใจในการกำหนดแผนงานจริง ๆ ยังขึ้นอยู่กับอำนาจและหน้าที่ของทางราชการ

6) ระดับ 6 มีส่วนร่วมสูง ทางราชการจะเปิดโอกาสอย่างมากให้ประชาชนแสดงข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมที่มีส่วนร่วมจากประชาชน โดยใกล้ชิด การดำเนินการขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของประชาชนเองว่าจะแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างไร

7) ระดับ 7 มีส่วนร่วมในอุดมคติ ประชาชนในท้องถิ่นจะร่วมมือดำเนินการด้วยตนเองโดย ตลอดนับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินงาน เป็นการอาศัยพื้นฐานความต้องการของ ประชาชนในท้องถิ่นเอง จึงได้รับการร่วมมือจากประชาชนเป็นอย่างดี ทางราชการอาจเข้ามามีส่วน บ้างในแง่ของการช่วยเหลือ หรือสนับสนุนในสิ่งที่เกินความสามารถของประชาชนเท่านั้น

2.5 วิธีการวัดการมีส่วนร่วม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546,น.17) ได้เสนอวิธีวัดการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนาว่าแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

- 1) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตน
- 2) การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร
- 3) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย โดยแบ่งเป็นกรณีแล้วแต่กิจกรรมในตนเองอยู่ในขั้นตอนใดต่อไปนี

3.1 คนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ

3.2 คนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ

3.3 คนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ

- 4) การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด
- 5) การมีส่วนร่วมสนับสนุน คืออาจไม่มีโอกาสร่วมทำ แต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมตาม แนวทางพัฒนาชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยได้แบ่งไว้ดังนี้

- 1) ร่วมค้นหาปัญหาของคนที่เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา
- 2) ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร
  - 2.1 ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหา เพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อนหลัง
  - 2.2 วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่อง ๆ

2.3 ร่วมระดมความคิด ถึงทางเลือกต่าง ๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหานั้น

2.4 ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้

2.5 ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ๆ

2.6 ร่วมติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน

2.6 ปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วม

อรพินท์ สพโชคชัย (2548, น.36-43) กล่าวว่า ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดผลสำเร็จในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผน การตัดสินใจ และการพัฒนาหมู่บ้าน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของชุมชนและการศึกษาของชุมชน โดยการประสานงานกับพัฒนากรในพื้นที่ เพื่อทำความเข้าใจในเป้าหมาย วัตถุประสงค์ รูปแบบการดำเนินงานร่วมกับผู้นำในชุมชน คณะกรรมการ หมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ระดับตำบลและอำเภอ นอกจากนี้ยังรวมทั้ง การติดตามผล และการให้การสนับสนุนอีกด้วย

World - Health Organization (WHO. 1990) อ้างใน ชีระยุทธ สุดเสมอใจ (2550, น. 13) ได้กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากปัจจัย ดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยของสิ่งจูงใจ การที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของประชาชนต้องมี สิ่งจูงใจจากเหตุผลการมองเห็นผลประโยชน์ตอบแทนและการถูกชักชวนจากเพื่อน หรือบอกกล่าว ให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ

2) ปัจจัยโครงสร้างของช่องทาง การเข้ามามีส่วนร่วมให้โอกาส ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการมีตำแหน่งทางสังคม การเป็นตัวแทนหรือการเข้าร่วมโดยตรง มีการกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน เพื่อผู้เข้าร่วมสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองตามสภาพความเป็นจริงในการเข้าร่วมกิจกรรม

3) ปัจจัยอำนาจการส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วม เป็นการให้ผู้เข้าร่วมในโอกาส กำหนดกิจกรรมของตนเอง

โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff. 1977, น.17-19) อ้างใน ชีระยุทธ สุดเสมอใจ (2550: 13) เสนอบริบทของการมีส่วนร่วมในการพิจารณาการมีส่วนร่วมจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งมีความซับซ้อนอย่างมากได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านการเมือง ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม และ ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์

2.7 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม

ทวี นาคบุตร (2545, น.110) กล่าวถึงอุปสรรคที่ทำให้คนจนไม่มีส่วนร่วมไว้ว่า มีอยู่ 2-3 ปัญหา คือ ไม่มีการศึกษาหรือระดับการศึกษาตกต่ำ สภาพทางเศรษฐกิจไม่ดี สุขภาพไม่ดี เจ็บป่วยอยู่เสมอ และ ขาดอำนาจต่อรองมีชีวิตอยู่ภายใต้ความหวาดกลัว หรือไม่มีส่วนร่วมในกิจการใด ๆ

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2550, น.64-65) ได้กล่าวถึง ปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่า ประชาชนบางครั้งเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพราะความเกรงใจหรือการถูกบีบบังคับจากผู้มีอำนาจหรือภาครัฐ ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น บ้างมิใช่ใช้แรงงานเพียงอย่างเดียว เจ้าหน้าที่ของรัฐเองได้ครอบงำและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาเอง ส่งผลให้ประชาชนปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมในการพัฒนาของระบบราชการไม่ได้จึงเกิดการล้มเหลวเพราะแนวทางการพัฒนามีการวางแผนจากเบื้องบนมาก่อนนั่นเอง

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คือกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและภาคอื่น ๆ ได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแรงร่วมใจ ในการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน ในสถานะที่เท่าเทียมกันด้วยความสมัครใจของทุกฝ่าย เพื่อให้กิจกรรมนั้นบรรลุผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนา

3. โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2554, น.25-28) รายงานว่าโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ที่ดำเนินการ โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีรายละเอียดของโครงการ ดังนี้

3.1 หลักการและเหตุผล

ตามที่ธนาคารได้ดำเนินงาน โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนพันธกิจ รองรับวิสัยทัศน์ การเป็นธนาคารพัฒนาชนบท ของธนาคารอย่างต่อเนื่อง มาตั้งแต่ พ.ศ.2549 ซึ่งมีการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงาน และขยายปริมาณชุมชนเป้าหมายมาเป็นลำดับขึ้น ส่งผลให้การดำรงบทบาทในฐานะธนาคารพัฒนาชนบท ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง โดยในเชิงคุณภาพ ธนาคารได้รับรางวัลพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากการประกวดผลการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเภท

หน่วยงาน/องค์กรภาครัฐ ในปี 2555 และในเชิงปริมาณ ล่าสุดในปีบัญชี 2557 ธนาคารมีจำนวนชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้รับการสนับสนุน ณ วันที่ 31 มีนาคม 2558 จำนวน 7,924 ชุมชน โดยแบ่งเป็นชุมชนชั้นที่ 1 (ระดับพึ่งพาตนเอง) จำนวน 4,309 ชุมชน ชุมชนชั้นที่ 2 (ระดับพึ่งพาซึ่งกันและกัน) จำนวน 2,407 ชุมชน และชุมชนชั้นที่ 3 (ระดับเชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน) จำนวน 1,208 ชุมชน อีกทั้งยังสามารถพัฒนาชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส.ที่ได้มาตรฐานในปี 2557 จำนวน 161 ศูนย์ ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลให้สมาชิกชุมชน ที่ร่วมกิจกรรมการพัฒนา มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน โครงการชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีสาระสำคัญดังนี้

1) เพื่อให้ทิศทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีทิศทางที่ชัดเจนมุ่งสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ธนาคารจึงได้กำหนดเกณฑ์ประเมินการจัดชั้นของชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ชั้นขึ้น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ประเมินเปรียบเทียบกับการพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในปัจจุบันแล้วนำผลความแตกต่าง ส่วนที่ยังต่ำกว่าเกณฑ์มาจัดทำแผนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้มาตรฐานการพัฒนาที่ใกล้เคียงกันทุกชุมชน

2) เพื่อให้การพัฒนาชุมชนต้นแบบตามเศรษฐกิจพอเพียง ตอบสนองต่อการประกอบอาชีพการเกษตรหลักของเกษตรกรลูกค้า และสมาชิกในชุมชน จึงกำหนดให้บูรณาการกับโครงการเพิ่มมูลค่าตามห่วงโซ่การผลิต (Value Chain) เริ่มกระบวนการตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกชุมชน การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และเชื่อมโยงการตลาด

3) เพื่อเป็นการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพของเกษตรกรลูกค้าโดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรลูกค้า

3.2 วัตถุประสงค์

3.2.1 เพื่อสร้างองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการทรัพยากร การพึ่งพาตนเองทั้งโดยการรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายในการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3.2.2 เพื่อพัฒนาทักษะการบริหารจัดการธุรกิจ และการตลาดของกลุ่มอาชีพในชุมชนให้เป็นเครือข่ายการสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิต (Value Chain)

3.2.3 เพื่อพัฒนาทักษะและกระบวนการเรียนรู้ด้านการเชื่อมโยงธุรกิจชุมชน กับองค์กรภายนอก เช่น สกต. สหกรณ์การเกษตร หรือ องค์กรธุรกิจอื่นสู่ตลาดเสรี เป็นต้น

3.3 เป้าหมายการดำเนินการ

ในปีบัญชี 2558 ธนาคารมีเป้าหมายการดำเนินงานทั้งสิ้นจำนวน 7,924 ชุมชน แบ่งเป็น

3.3.1 ชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นที่ 1 จำนวน 2,509 ชุมชน

3.3.2 ชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นที่ 2 จำนวน 3,007 ชุมชน

3.3.3 ชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นที่ 3 จำนวน 2,408 ชุมชน

ระยะเวลาดำเนินงาน 1 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2558 - 31 มีนาคม 2559

3.4 วิธีดำเนินงาน

ขั้นตอนการพัฒนาชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ปีบัญชี 2558 มีกระบวนการพัฒนา ดังนี้

1) สำนักงาน ธ.ก.ส.จังหวัดทบทวนการแต่งตั้งคณะทำงานชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัด โดยผู้อำนวยการสำนักงาน ธ.ก.ส.จังหวัด พิจารณาทบทวนองค์คณะของคณะทำงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงประจำจังหวัด ว่ามีผู้ใดเปลี่ยนแปลง โยกย้ายตำแหน่ง ก็ให้ออกคำสั่งแต่งตั้งผู้ที่มีความเหมาะสม เข้ามาทดแทน พร้อมทั้งอาจทบทวนบทบาทหน้าที่ให้มีความสอดคล้องกับปริมาณงาน และแนวทางในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของ สำนักงาน ธ.ก.ส.จังหวัด จัดการประชุมชี้แจงให้แก่พนักงานและส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาลูกค้าและชนบทเพื่อรับทราบนโยบาย ทิศทาง เป้าหมาย ของธนาคาร รวมทั้งซักซ้อมการปฏิบัติในขั้นตอนต่างๆ มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนในคำชี้แจงและวิธีปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจน

2) การจัดชั้นชุมชน เมื่อสาขาได้รับเป้าหมายจำนวนชุมชนต้นแบบฯ ตามชั้นที่ 1 ,2 และ 3 จาก สำนักงาน ธ.ก.ส.จังหวัด แล้วให้ ธ.ก.ส.สาขาคัดเลือกชุมชนที่จะพัฒนาเพื่อยกระดับจากชั้นที่ 1 เป็นชั้นที่ 2 และชั้นที่ 2 เป็นชั้นที่ 3 โดย ธ.ก.ส.สาขาคควรคัดเลือกชุมชนที่มีคุณสมบัติที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนงานชุมชน เช่น ผู้นำที่เข้มแข็งได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี มีชื่อเสียง สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือ เป็นชุมชนที่มีการรวมกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มการเงิน หรือกลุ่มสวัสดิการชุมชน เป็นต้น เมื่อได้ชุมชนต้นแบบฯ จำนวนตามเป้าหมายแล้วให้สาขานำชุมชนต้นแบบฯ ที่มีอยู่ในเขตดำเนินงานมาจัดการประเมิน เพื่อนำผลการประเมินมาวางแผนสู่มาตรฐานต่อไป

3) การทบทวนข้อมูลชุมชนฯ ค้นหาศักยภาพชุมชน เมื่อทบทวนข้อมูลพื้นฐานชุมชนแล้ว ให้สำรวจว่าแต่ละชุมชนมีศักยภาพด้านใดบ้างซึ่งต้อง สอดคล้องกับการจัดการทรัพยากร เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม และการจัดการหนี้สินของชุมชน

4) ศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชน ฐ.ก.ส.สาขาร่วมกับชุมชนจัดเวที เพื่อให้ทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง พร้อมจัดทำแบบสรุปเพื่อเตรียมการนำเสนอข้อมูลให้แก่ชุมชน

วิเคราะห์จุดแข็ง/จุดอ่อน/โอกาส/อุปสรรค (SWOT Analysis) สภาพปัญหาความต้องการของชุมชนแผนงาน/โครงการ แก้ไขพัฒนาชุมชน จัดเวทีคืนข้อมูลให้ชุมชนสอบถาม เพื่อให้ตรงกับความต้องการของชุมชน ซึ่งจะเป็นแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาต่อไป

5) จัดทำแผนชุมชน เมื่อทบทวนข้อมูลแล้วเสร็จ ให้ร่วมกับชุมชนดำเนินการจัดทำและทบทวนแผนชุมชนตามกระบวนการพัฒนาชุมชนต้นแบบฯ จัดลำดับความสำคัญกิจกรรม ของชุมชน (Priority)

6) กิจกรรมต่อยอดธุรกิจชุมชน ร่วมกับชุมชนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนต้นแบบฯ ซึ่งธนาคารใช้การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนา ดังนี้

ชุมชนขั้นที่ 1 สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนรู้รายรับ-รายจ่าย การออม และปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนต้นแบบฯ เศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่ 1 (พึ่งพาตนเอง) ประเมินผลจากจำนวนร้อยละ 40 ของเกษตรกรลูกค้า ในชุมชนต้นแบบที่มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างเป็นระบบสม่ำเสมอ ต่อเนื่องตลอดฤดูกาลผลิต หรืออย่างน้อย 3 เดือนติดต่อกัน สามารถพัฒนาอาชีพของตนเองได้ เช่น การปรับปรุงโรงเรือน การเจาะน้ำบาดาล การขุดสระน้ำเพื่อการเกษตร การจัดการฟาร์ม และการปรับปรุงที่ดินเพื่อการเกษตร ฯลฯ สามารถพัฒนาผลผลิตเพื่อเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย

ชุมชนขั้นที่ 2 เกิดกลุ่มอาชีพ และกลุ่มการเงิน อย่างน้อย 1 กลุ่ม สามารถต่อยอดจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อรองรับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคีเครือข่ายอื่น สามารถพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตหลักของชุมชน เช่น การทำยู้งฉางกลาง ลานตากชุมชน โรงสีชุมชน เครื่องมือเครื่องจักรกลการเกษตรชุมชน เช่น รถเกี่ยววนวด รถตัดอ้อย รถไถนา (machinery pools) เกิดกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มแปรรูปสินค้าการเกษตร กลุ่มการท่องเที่ยวชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ และอื่นๆ เพื่อรองรับ AEC

ชุมชนขั้นที่ 3 การพัฒนากลุ่มอาชีพ กลุ่มการเงิน เพื่อเชื่อมโยงธุรกิจหลักของชุมชน การรวบรวมผลิตผลของชุมชน เพื่อเชื่อมโยงด้านการตลาดกับองค์กรเกษตรกร เช่น กลุ่มเกษตรกร

กลุ่วิสาหกิจชุมชน โดยพิจารณากิจกรรมเชื่อมโยงผลผลิตของชุมชน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของผลผลิตหลักในชุมชน รวมทั้งพิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรค ปรับปรุงแผนกิจกรรม ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และความต้องการของชุมชน จัดหาปัจจัยพื้นฐานการผลิต เช่น เครื่องจักรกล การเกษตร โรงสี ลานตาก เครื่องมือแปรรูป เครื่องจักรกลโรงงานชุมชน เครื่องคัดแยกเมล็ดพันธุ์ และอื่นๆ

ภาพที่ 2.2 แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2554,น.8)

วิชิต นันทสุวรรณ (2557, น.123-127) กล่าวถึงยุทธศาสตร์ที่จะเสริมสร้างระบบชุมชนที่เข้มแข็งว่าต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ มีกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อน การพัฒนาบนฐานความรู้ เรียกว่า “กระบวนการทางปัญญา”
  2. ระบบการจัดการ การพัฒนาบนฐานความรู้ มีระบบการจัดการ 3 ระบบสำคัญ คือ
    - 2.1 ระบบสภาผู้นำชุมชน เป็นระบบหลักของการจัดการพัฒนาชุมชน ที่ระดมความร่วมมือของประชาชนตามหลักของสหกรณ์ บนพื้นฐานวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ระดมความรู้ภูมิปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ของชุมชน ประสานความรู้สมัยใหม่หรือภูมิปัญญาสากล และถ่ายทอดให้กับสมาชิกในชุมชน
    - 2.2 ระบบวิสาหกิจในชุมชน คือ การพัฒนาอาชีพการจัดการผลผลิตและทรัพยากร อุตสาหกรรมชุมชน การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชน และระบบการจัดการการตลาดหรือการค้า ของชุมชน
    - 2.3 ระบบธนาคารชุมชน (Mutual Credit Bank) คือ การพึ่งตนเองด้านการจัดการ ทุนของชุมชนบนพื้นฐานความสัมพันธ์ทางสังคม เน้นการจัดการเงินทุนเพื่อการพึ่งพาอาศัย การช่วยเหลือแบ่งปันกันและกัน
3. การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นองค์รวมไม่แยกส่วนออกจากกัน ต้องวางอยู่บนพื้นฐานของชุมชน 3 ฐานสำคัญ ประกอบด้วย
  - 3.1 ฐานข้อมูลและข่าวสารความรู้ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนต้องมีระบบการจัดการข้อมูล ข่าวสาร และความรู้เป็นฐานรองรับ ข้อมูลหมายถึง สภาพความเป็นจริงที่เป็นปัจจุบัน ของชุมชน ข่าวสาร คือความเป็นจริงของโลกแวดล้อม ทั้งสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาความหมายถึง ความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนและความรู้ สากลที่กินความหมายรวมถึงแนวคิดใหม่ ทางเลือกใหม่ และเทคโนโลยีใหม่
  - 3.2 ฐานทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิต ระบบการจัดการของสภาผู้นำชุมชน ให้ความสำคัญกับระบบความสัมพันธ์ในชุมชน ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ และคนกับโลกแวดล้อมสมัยใหม่
  - 3.3 ฐานความสัมพันธ์ทางสังคม การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว และชุมชนในอดีต มีรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน มีระบบการแบ่งปันในภาวะอดอยาก มีระบบการช่วยเหลือกันในช่วงกลางปัญหาเน้นการพึ่งพาตนเองในระดับปัจเจกหรือครอบครัว แต่ปัจเจกหรือ ครอบครัวไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้สมบูรณ์และทุกด้านอันเนื่องมาจากพื้นฐานครอบครัวที่ แตกต่างกันทักษะความรู้ที่แตกต่างกัน สังคมจึงมีระบบการพึ่งพาอาศัยเพื่อการอยู่รอด

และมีความ สงบสุขร่วมกัน เป็นระบบพึ่งพาตนเองของสังคมรองรับทุกคนทุกครอบครัว

4. ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านถ่อนนาถับ

คณะกรรมการชุมชนบ้านถ่อนนาถับ (2556,น.1 - 10) ได้รายงานความเป็นมาและสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบ้านถ่อนนาถับ จังหวัดอุดรธานี เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาชุมชน ที่ตั้งและอาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ ลักษณะการตั้งบ้านเรือน ประชากร อาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม ศาสนาและความเชื่อ การปกครอง และกิจกรรมการพัฒนา ตามรายละเอียดดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมาชุมชน

บ้านถ่อนนาถับก่อตั้งเมื่อประมาณ พ.ศ. 2464 โดยชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าภูไท อพยพมาจากบ้านคำชะอี บ้านห้วยทราย บ้านบาก อำเภอกำชะอี จังหวัดมุกดาหารได้เดินทางมาเก็บของป่าและล่าสัตว์ยังบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านในปัจจุบัน พบว่าที่ดินแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งสภาพดินป่าและ สัตว์ป่านานาชนิดเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกอยู่ใกล้แหล่งต้นน้ำลำธารที่มีน้ำอยู่ตลอดปี จึงได้ตัดสินใจลงหลักปักฐานที่ทำมาหากิน เมื่อชุมชนขยายตัวมากขึ้นจึงจัดตั้งเป็น หมู่บ้านชื่อว่าบ้านถ่อนนาถับ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมี ต้นไม้ชนิดหนึ่ง เรียกว่า “ ต้นถ่อน ” ซึ่งเป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ซึ่งมีรากแก้วที่แข็งแรงโดยมักจะขึ้นอยู่โดด ๆ ไม่รวมเป็นผืนป่าอยู่กระจัดกระจายโดยทั่วไป มีความทนทานต่อสภาพดินฟ้าอากาศทุกชนิด ไม่ว่าจะน้ำท่วมพายุหรือฝนแล้งและเป็นที่พักอาศัยของสัตว์หลายชนิด เช่น นก แมลงต่าง ๆ ตั้งตระหง่านอยู่กลางทุ่งนา เป็นดินแดนที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง การคมนาคมไม่สะดวกจึงเรียกว่า “ ถ่อนนาถับแล ” ต่อมาเพี้ยนเป็น “ ถ่อนนาถับ ” รูปแบบการปกครองจึงมีวิธีดูแลซึ่งกันและกัน เอื้อเพื่อเอื้อแก่ เชื่อฟังผู้อาวุโสของชุมชน ทำให้ชุมชนแน่นแฟ้นเป็นปึกแผ่นมีจารีตประเพณีมีวัฒนธรรมอันดีที่ ปฏิบัติสืบต่อกันมา

4.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

บ้านถ่อนนาถับหมู่ที่ 1 ตำบลถ่อนนาถับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอบ้านดุงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ประมาณ 18 กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองอุดรธานี ประมาณ 100 กิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	จดบ้านหนองแอก ต.บ้านฝ้อ อ.โพธิ์พิสัย จ.หนองคาย
ทิศใต้	จดบ้านหนองแวง ต.ถ่อนนาถับ อ.บ้านดุง จ.อุดรธานี
ทิศตะวันออก	จดบ้านทุ่งใหญ่ ต.ถ่อนนาถับ อ.บ้านดุง จ.อุดรธานี
ทิศตะวันตก	จดบ้านนามั่ง ต.ถ่อนนาถับ อ.บ้านดุง จ.อุดรธานี

การคมนาคม

การเดินทางเข้าสู่ส่วนกลางหรือตัวอำเภอ จะเดินทางผ่านเส้นทางตามถนนลาดยาง ผ่านบ้านหนองแวง – เทพเทวี ตำบลถ่อนนาถับ บ้านหนองสองห้อง บ้านสระแก้ว และบ้านนาโอง ตำบลบ้านดุง แล้วเลี้ยวขวาเข้าสู่ตัวอำเภอ ระยะทางประมาณ 18 กม.

4.3 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปเป็นพื้นที่ดอนสลับที่ราบลาดเอียงจากทางทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก ทำให้พื้นที่การเกษตรในบริเวณที่ลุ่มด้านทิศตะวันตกได้รับผลกระทบ จากปัญหาน้ำท่วมในปีที่มีบริเวณน้ำฝนมาก ทางทิศตะวันออกจะได้รับผลกระทบภัยแล้งในปีที่มีปริมาณน้ำฝนน้อยลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย มีลำห้วยเจียมเป็นแหล่งน้ำสำคัญในการเกษตร ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ซึ่งสามารถผลิตข้าวได้ 2 ฤดู คือข้าวนาปี และข้าวนาปรัง มีหนองน้ำขนาดใหญ่ชื่อ หนองเรือคำ ตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำคัญใช้ในการผลิตน้ำประปาเพื่ออุปโภคบริโภค และเป็นแหล่งชุมนุมของนกเป็ดน้ำจำนวนมาก

4.4 ลักษณะการตั้งบ้านเรือน

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของบ้านถ่อนนาถับ ในอดีตอยู่แบบกระจัดกระจายตามสภาพพื้นที่ของชาวบ้าน การขยายครัวเรือนของลูก โดยการปลูกบ้านแยกออกมาจากบิดามารดา เนื่องจากเป็นครอบครัวขยายตามระบบเครือญาติ มีบางครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว แต่ยังอยู่ในบริเวณพื้นที่เดียวกันกับบิดามารดา มีลักษณะเป็นกลุ่มใหญ่บ้าง เล็กบ้างตามแต่ต้นตระกูลนั้น ๆ ทำให้การตั้งบ้านเรือนลักษณะเป็นกลุ่ม ๆ มีถนนในการสัญจรไปมาขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่นั้น ๆ

4.5 ประชากร

ปัจจุบันบ้านถ่อนนาถับประชากรส่วนใหญ่ มีเชื้อสาย (ชนเผ่า) เป็นเผ่าภูไทและอีสานดั้งเดิม นับถือศาสนาพุทธการตั้งบ้านเรือนของชุมชนมีลักษณะเป็นกลุ่ม มีบ้านเครือญาติอยู่ในบริเวณเดียวกันหรือใกล้เคียงกันเพื่อความสะดวกในการไปมาหาสู่หรือการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกันตามวัฒนธรรมไทย มีครัวเรือนทั้งหมด 188 ครัวเรือน จำนวนประชากร 898 คน เป็นชาย 452 คน หญิง 446 คน

4.6 อาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจ

บ้านถ่อนนาลับมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมเป็นจำนวนมากประมาณ 3,730 ไร่ ดังนั้น อาชีพหลักของบ้านถ่อนนาลับคือการทำเกษตรได้แก่ การทำนาข้าว ซึ่งแต่เดิมนั้นทำนาข้าวเพียงเพื่อบริโภคภายในครอบครัวหรือส่งไปให้ญาติพี่น้องต่างแดน ถ้าปีไหนได้ผลผลิตมากจึงได้นำไปขาย เพราะฉะนั้นการผลิตข้าวจึงเก็บไปอย่างพออยู่พอกินไม่ได้พึ่งปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น ปุ๋ยเคมี เครื่องจักรกล ตลอดจนหลักวิชาการ ตามกระแสการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

ปี พ.ศ.2520 วิธีการผลิตเริ่มมีการเปลี่ยนมากขึ้น หลังจากนั้นหมู่บ้านถ่อนนาลับเริ่มจัดหาปุ๋ยและสารเคมี เข้ามาในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย นอกจากการทำนาแล้วอาชีพการเกษตรปศุสัตว์ที่ชาวบ้านเลี้ยงส่วนมากคือ วัว ควาย โดยวัตถุประสงค์เพื่อใช้งานและแลกเปลี่ยนเป็นเงินบ้าง เป็นบางโอกาส หมู เป็นสัตว์เศรษฐกิจของบ้านถ่อนนาลับอีกอย่างและได้กลายเป็นอาชีพ เสริมให้กับชาวบ้านถ่อนนาลับด้วย

อาชีพรองของชาวบ้านถ่อนนาลับคือการรับจ้างแรงงานซึ่งแบ่งเป็นการอพยพแรงงานไปใช้แรงงานในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ ๆ เมื่อถึงฤดูกาลทำนาก็กลับบ้าน และการรับจ้างภายในหมู่บ้าน และชุมชนใกล้เคียงที่ไปเข้าเย็นกลับ

ส่วนอาชีพเสริมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของชุมชนของบ้านถ่อนนาลับ คือการเก็บของป่าและ อาหารป่าในป่าชุมชนขายในหมู่บ้านกันเองและส่งขายตลาดในอำเภอบ้านดุง ทั้งนี้เพราะบ้านถ่อนนาลับมีป่าชุมชนอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณธัญญาหาร สามารถเก็บมาบริโภคจนถึงขั้นขายเป็น รายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 5,000- 12,000 บาท ต่อปี และทั้งชุมชนมีรายได้รวมทั้งหมดประมาณ 80,000- 100,000 บาทต่อปี อาหารตามฤดูกาลสามารถหาได้ตลอดทั้งปี เช่น เห็ด เห็ดเผาะ เห็ดก่อ เห็ดกอบยาง เห็ดผึ้งข้าวก่ำ เห็ดผึ้งนกยูง เห็ดผึ้งแดง เห็ดปลวกปี เห็ดปลวกแดง เห็ดปลวกตาบ เห็ดปลวกข้าวตอก เห็ดไค เห็ดละ โกงขาว เห็ดละ โกงเหลือง) หอย (หอยป่า หอยเตื่อ) หน่อไม้ (หน่อไม้ไร่ หน่อไม้โจด) สัตว์และแมลง

ดังนั้น คนในชุมชนมีรายได้จากการทำการเกษตรการรับจ้างและรายได้จากการขายของป่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์พออยู่ได้ไม่ขัดสนไม่ถึงกับยากจน ซึ่งวัดได้จากภาพรวมของชุมชนที่ทุกครัวเรือนจะมีงานทำมีรายได้เข้าออกประจำ ไม่มีครอบครัวไหนถึงขั้นตกเกณฑ์ และ ไม่มีที่อยู่ที่ยากจนต้องร่ำร้องขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน ส่วนใหญ่ชาวบ้านค่อนข้างจะมีเครื่องอำนวยความสะดวกในครัวเรือน เช่น โทรทัศน์ พัดลม เครื่องซักผ้า เครื่องเล่นซีดี เครื่องเล่นวีซีดี เต้าแก๊ส โทรศัพทมือถือ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ โดยเฉพาะประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ ใช้กันประมาณร้อยละ 70 ของหมู่บ้าน

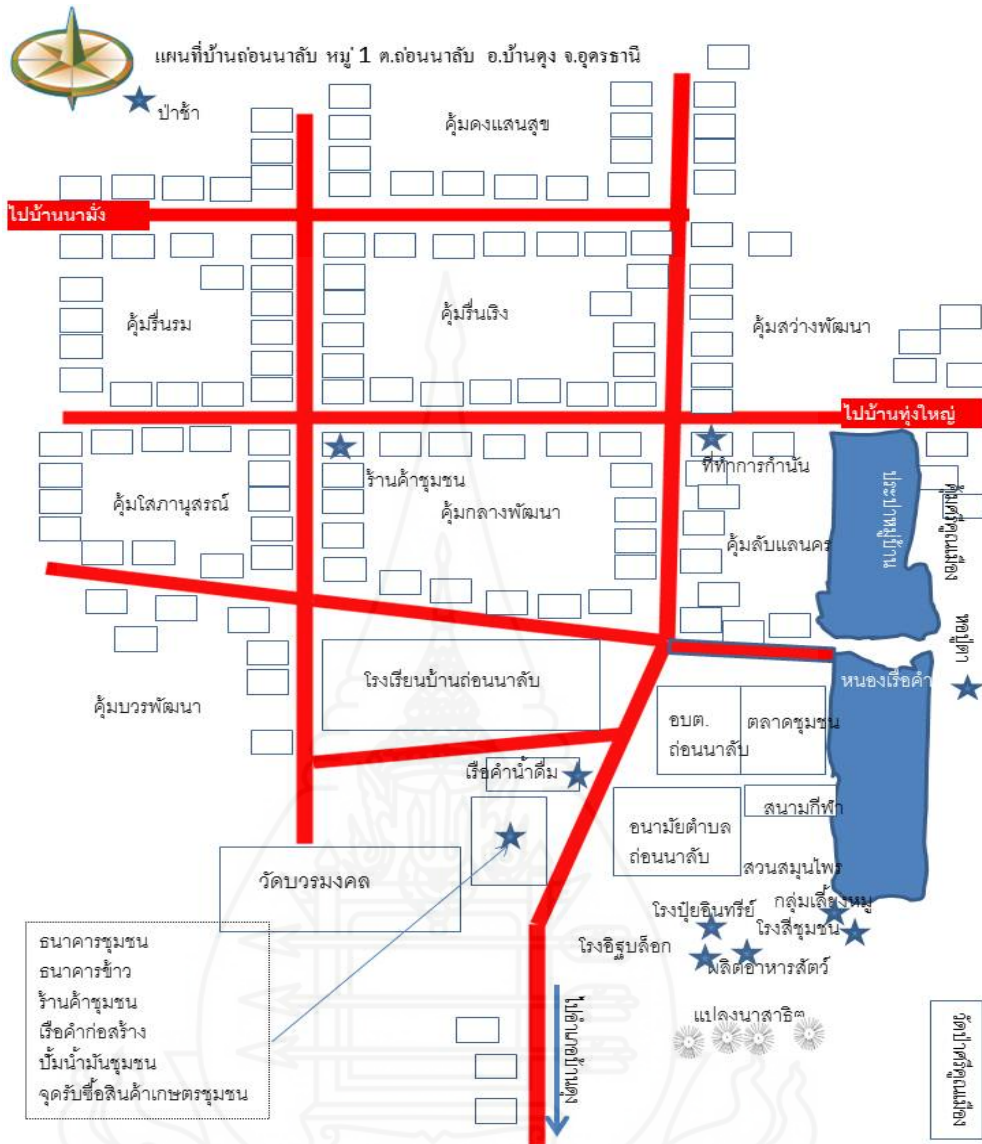

4.7 การศึกษา วัฒนธรรม ศาสนาและความเชื่อ

ปัจจุบันเด็กนักเรียนที่ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถไปเรียนต่อที่โรงเรียนในตัวอำเภอบ้านดุง ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 บางส่วนเข้าเรียนต่อสายสามัญชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 บางส่วนเข้าเรียนต่อสายอาชีพที่วิทยาลัยการอาชีพ และบางส่วนที่ไม่ได้เรียนต่อออกทำงานรับจ้างในชุมชน ไปรับจ้างในกรุงเทพฯ และช่วยทางครอบครัวทำการเกษตร บางคนมีโอกาสดำเนินการศึกษาต่อการศึกษาออกโรงเรียน จึงทำให้ปัจจุบันชาวบ้านก่อนนาลับจบการศึกษาเฉลี่ยระดับชั้นประถมปีที่ 6 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไม่ปรากฏว่าผู้ที่จบการศึกษาสูง ๆ แล้วได้กลับมาทำงานหรือประกอบอาชีพในหมู่บ้านเดิม จะพบว่าไปทำงานในตัวเมืองใหญ่

ด้านวัฒนธรรมประเพณี คนในชุมชนยึดถือและปฏิบัติตนตามฮีตสิบสองกลองสิบสี่เหมือนชุมชนชาวอีสานทั่วไป ประเพณีที่ให้ความสำคัญและการมีส่วนร่วมมากของคนในชุมชนคือ บุญพระเวสสันดร บุญเข้าพรรษา บุญกฐิน และบางครั้งมีชุมชนใกล้เคียงหรือเครือญาติ และ พระสงฆ์ที่อยู่ในชุมชนอื่น ๆ มาร่วมประเพณีด้วย เช่นเดียวกับที่ชาวบ้านก่อนนาลับก็มีโอกาสไป ร่วมกับชุมชนนั้นด้วย

ในด้านศาสนาชาวบ้านก่อนนาลับให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง โดยการเข้าวัดทำบุญ ทุกวันปกติโดยและนำอาหารไปถวายทั้งเช้าและเพล ชาวบ้านจะแบ่งค้ำกันดูแลการถวายอาหาร อย่างไม่บกพร่อง เมื่อมีการทำบุญทางศาสนาหรือมีประเพณีต่าง ๆ ทั้งทางวัดและสำนักสงฆ์จะทำบุญร่วมกันเสมอ ทั้งคนเฒ่าคนแก่ เยาวชนคนหนุ่มสาวและเด็ก ๆ จะมีส่วนร่วมอย่างมาก บ้านก่อนนาลับยังมีความเชื่อถือในเรื่องไสยศาสตร์อยู่ในหมู่บ้าน โดยมีหมอปราหมณ์(เจ้า)ในการทำพิธีกรรม ต่าง ๆ

ภาพที่ 2.3 แผนที่บ้านถ่อนนาลับ หมู่ที่ 1 ตำบลถ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
ที่มา: คณะกรรมการชุมชนบ้านถ่อนนาลับ (2556,น.6)

4.8 การปกครอง

ตั้งแต่ตั้งหมู่บ้านถ่อนนาลับอย่างเป็นทางการเมื่อประมาณ พ.ศ. 2464 ตามคำบอกกล่าวสืบทอดกันมา พบว่ามีการเลือกผู้นำในการปกครองตามลำดับดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 รายนามผู้นำชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง (พ.ศ.)
1	นายเข้ม อินทร์ไชยา	2464 – 2476
2	นายโสภา เสียงล้ำ	2476 – 2490
3	นายเพชร ปุณราชม	2490 – 2494
4	นายโสภา เสียงล้ำ	2494 – 2506
5	นายสมบุญ โคตรภักดี	2506 – 2509
6	นายพรม เสียงล้ำ	2509 – 2513
7	นายตาล บรรจง	2513 – 2513
9	นางสาวบุญมี อุป็น	2537 – 2542
10	นายสามัญ สุวรรณไตร (กำนัน)	2542 – ปัจจุบัน

แผนแม่บทชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ (2553/54, น.28-34) ก่อนที่บ้านถ่อนนาถ้ำ มาเป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ปัญหาที่สำคัญของชุมชน คือปัญหาหารายได้จากอาชีพหลัก ค่อนข้างต่ำเนื่องจากผลผลิตต่อไร่ในการ ผลิตข้าวนาปี ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เนื่องจากสภาพดินเสื่อมและบางปีจะประสบปัญหาน้ำท่วม และฝนแล้ง ข้าชากบางปี มีทั้งฝนแล้ง และน้ำท่วมในปีเดียวกัน เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของชุมชนจะมีพื้นที่ลุ่มน้ำท่วมถึงเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่การผลิต ข้าวนาปรัง จะประสบปัญหาปริมาณน้ำไม่เพียงพอ และคลองส่งน้ำยังไม่ทั่วถึง ต้นทุนการสูบน้ำยังสูง ผลผลิตข้าวทั้งนาปี และนาปรัง ยังมีคุณภาพต่ำเนื่องจากพันธุ์ข้าวที่ใช้ขาดการปรับปรุงพันธุ์อย่างต่อเนื่อง และมีการเก็บพันธุ์ข้าวเพื่อใช้เองยังไม่ถูกวิธี ทำให้เกิดข้าวปลอมปน ข้าวกลายเป็นพันธุ์ เมื่อนำไปขาย จะถูกพ่อค้าตีราคาเป็นข้าวรวม ขายได้ราคาต่ำ นอกจากนี้ การเก็บเกี่ยวขาดประสิทธิภาพ ข้าวมีความชื้นสูง แต่ไม่ได้ตากให้แห้งก่อนเพราะยังไม่มีลานตากข้าวที่เพียงพอ

ชุมชนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมาตลอด จากเดิมมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแหล่งเงินทุนเพื่อพึ่งตนเองของชุมชน และจากปัญหาอุทกภัยเนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ใน การปรับเปลี่ยนการผลิตจากการผลิตข้าวนาปี เป็นการผลิตข้าวนาปรัง โดยการ จัดตั้งกลุ่มนาปรังเพื่อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ทางกลุ่มได้ร่วมกันจัดสร้างคันคูดิน เป็นคลองส่งน้ำ ซึ่งอาศัยเงินทุนจากการ รวมหุ้นและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยไม่ได้ใช้งบประมาณ

จากส่วนราชการ ซึ่งต่อมามีการจัดตั้งกลุ่ม อาชีพอื่น ๆ ตามมา เช่น กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กลุ่มธนาคารข้าว เป็นต้น

ส่วนทางด้านค่าใช้จ่าย จะมีปัญหาค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพที่สูงเนื่องจากการบริโภค นิยมตามเศรษฐกิจกระแสหลัก ค่าใช้จ่ายในการส่งบุตรหลานเรียนหนังสือมีมากขึ้น ทำให้เกิด ปัญหาหนี้สินตามมา นอกจากนี้ยังมีปัญหา อื่น ๆ เช่น ปัญหาสุขภาพ เป็นต้น ดังนั้น ส่วนงานที่จะ เข้าไปสนับสนุน เช่น เกษตรอำเภอ กศน. กรมพัฒนาที่ดิน กรมการข้าว มหาวิทยาลัย และ ธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จะต้องมีการวางแผนเข้า ช่วยเหลือชุมชนอย่างเป็น ระบบและรูปธรรมที่ชัดเจน ต้องมีแผนระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว โดยใช้ ชุมชนเป็นศูนย์กลาง

เพื่อให้แม่บ้านมีงานเสริมจึง ได้ตั้ง “กลุ่มสตรีสหกรณ์” รวมกลุ่มกันทำผลิตภัณฑ์ เพื่อ ใช้เอง และ จำหน่ายในชุมชนเป็นการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายให้กับครัวเรือน แต่ยังคงการพัฒนา โดยเฉพาะด้าน บรรลุภัณฑ์ที่ดี และความรู้ในการบริหารจัดการ และการตลาด สิ่งที่สำคัญ คือ ต้องการการสนับสนุนจาก ภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ชุมชนได้รวมตัวกันตั้ง กลุ่มเรือค้ำก่อสร้าง เพื่อ ผลิตวัสดุค้ำก่อสร้างต่างๆ เช่น อิฐบล็อก ท่อซีเมนต์ ขนาดต่างๆ เสาปูน นอกจากนี้ยังรับเหมาก่อสร้าง บ้านเรือนในชุมชนด้วย กลุ่มเรือค้ำน้ำค้ำ เป็นกลุ่มที่ผลิตน้ำค้ำสะอาดสำหรับขายให้กับคนใน ชุมชนและเขต ชุมชน ไกลเคียง เป็นต้น

วันที่ 28 ตุลาคม 2545 ผู้นำชุมชนได้มีโอกาสร่วมเวทีการเรียนรู้เพื่อจัดทำแผนชุมชน ซึ่งธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นผู้ประสานในการจัดเวทีร่วมกับ องค์กรบริหารส่วน ตำบลถ่อนนาถ้ำ ส่วนราชการและองค์กรเอกชนในพื้นที่ทุกภาคส่วน โดยใช้ แนวทางการพัฒนาตามหลัก People Research and Development (PR&D) ได้จัดเวทีการเรียนรู้ ต่อเนื่องอีก 7 ครั้ง รวมทั้งได้มีโอกาสไปศึกษาเรียนรู้ภายนอกชุมชน ที่บ้าน ม่วงหวาน – โลกเจริญ ต.จันดุม อ.พลับพลาชัย จ.บุรีรัมย์ โดยมีเวทีการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ ได้มีการสรุปผล ร่วมกันเขียนแผนแม่บทของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน หรือแผนชุมชนเป็นลายลักษณ์อักษร ฉบับแรก เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2546 หลังจากมีการขับเคลื่อนแผนชุมชน อย่างต่อเนื่องจน กลายเป็นชุมชนต้นแบบให้กับชุมชนอื่น ๆ

หลังจากมีการขับเคลื่อนแผนชุมชน อย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นชุมชนต้นแบบให้กับ ชุมชนอื่น ๆ จากหลายจังหวัดทั่วทุกภาคของประเทศไทย ได้มาศึกษาและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ในช่วง ปี 2549 ทาง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาบ้านดุง อำเภอ บ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้เสนอชุมชนถ่อนนาถ้ำ เข้าร่วมโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจ พอเพียง ธ.ก.ส.

ตามที่ ธ.ก.ส. กำหนดวิสัยทัศน์ “เป็นธนาคารพัฒนาชนบทที่มั่นคง มีการจัดการที่ทันสมัย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรรายย่อย” โดยกำหนดยุทธศาสตร์ ส่งเสริมองค์ความรู้แก่เกษตรกรในเรื่องที่กระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ในการนี้กองพัฒนาลูกค้าบุคคล ฝ่ายพัฒนาลูกค้าและชนบท ได้จัดทำโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น ในปีบัญชี 2549 กำหนด กรอบการพัฒนา 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ก่อเกิดจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเองของสมาชิกชุมชน

ขั้นที่ 2 ขับเคลื่อนสู่การรวมกลุ่มพึ่งพาซึ่งกันและกันในชุมชนและระหว่างชุมชน

ขั้นที่ 3 พัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนและเชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน โดยใช้กิจกรรมเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนา

โดยในปี 2549 ทาง ธ.ก.ส. ประสานผู้นำชุมชนก่อนหน้าเลือกเป็นชุมชนต้นแบบขั้นที่ 1 กำหนดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นเครื่องมือหลัก โดย ธ.ก.ส.และผู้นำชุมชนร่วมกันจัดเวทีเรียนรู้ หรือ สนับสนุนให้ผู้นำชุมชนจัดเวทีเรียนรู้เป็นประจำทุกเดือน พร้อมทำบันทึกประกอบการจัดเวทีไว้เป็น หลักฐานให้เห็นพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน ในกระบวนการพัฒนาและการขับเคลื่อน ประกอบด้วย

1. ขั้นที่ 1 (พึ่งพาตนเอง) ประกอบด้วยเวทีการเรียนรู้จำนวน 7 เวที ได้แก่

1) เวทีจุดประกายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จัดเวทีการเรียนรู้เพื่อจุดประกายแนวคิดการ ดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเพิ่มจำนวนสมาชิกในชุมชนให้เข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้มากยิ่งขึ้น

2) เวทีบัญชีครัวเรือน จัดเวทีการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นกระบวนการ การขับเคลื่อนเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการรู้รายรับ – รายจ่าย ของครอบครัว เพื่อรู้จักใช้จ่ายอย่างเหมาะสม เลือกจ่ายในสิ่งที่ จำเป็นสำหรับครอบครัว ช่วยส่งเสริมการออม

3) เวทีลดรายจ่าย / เพิ่มรายได้ จัดเวทีการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นกระบวนการ การขับเคลื่อน เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้เช่น การจัดทำเกษตรผสมผสาน การทำปุ๋ย อินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น โดยมุ่งเน้นให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก

4) เวทีเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต จัดเวทีการเรียนรู้ในเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิตการเกษตร ด้วยการส่งเสริมให้เกษตรกรเรียนรู้การวิเคราะห์ดินและตรวจสอบปุ๋ย และ/ หรือ การบริหารและจัดการน้ำ และ/หรือ การส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์อย่างมีคุณภาพ

5) เวทีการรวมกลุ่ม จัดเวทีการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาสู่การรวมกลุ่มและการ สร้างกลุ่มเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

6) เวทีอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จัดเวทีการเรียนรู้ในเรื่องการรักษาสภาพแวดล้อมของดิน น้ำ ป่า สร้างจิตสำนึกให้รักถิ่นฐานบ้านเกิด เช่น ธนาคารต้นไม้ กลุ่มอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่า เป็นต้น

7) เวทีภูมิปัญญาและวัฒนธรรม จัดเวทีการเรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน รวบรวม ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบรรพบุรุษหรือบุคคลสำคัญที่ช่วยก่อเกิดชุมชน อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของ ชุมชน ภูมิปัญญาชุมชน

สรุปผลเมื่อสิ้นปี 2549 ปรากฏว่า ในชุมชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกระดำเนินชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นในการดำเนินชีวิต มีการปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน การผลิตของใช้เพื่อใช้เอง ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชนมากขึ้น

ปี 2550 ธ.ก.ส. ได้ประเมินผลการดำเนินงานร่วมกับผู้นำชุมชนแล้ว จึงยกระดับการพัฒนาเป็น ชุมชนต้นแบบขั้นที่ 2 ซึ่งมีกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นที่ 2 (พึ่งพาซึ่งกันและกัน) ประกอบด้วยเวทีเรียนรู้ จำนวน 4 เวทีหลัก 9 เวที ได้แก่

1) เวทีแผนชุมชน ขยายผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดทำแผนชุมชนจากข้อมูลการทำบัญชีครัวเรือน ผลประกอบการของปีที่ผ่านมา และจัดเก็บข้อมูลด้านอื่น ๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ พืช สัตว์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สุขภาพ ภูมิอากาศ เป็นต้น เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ ข้อมูลสู่การจัดทำแผนชุมชนต่อเนื่อง

1.1) เวทีย่อยปรับปรุงข้อมูลชุมชน

1.2) เวทีย่อยกำหนดแผนแก้ไข / แผนป้องกัน / แผนพัฒนาชุมชน

2) เวทีขับเคลื่อนแผนชุมชน จัดเวทีการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นศักยภาพผู้นำชุมชน เพื่อสนับสนุนให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนแผนชุมชน เช่น การจัดอบรมเข้มข้นร่วมกัน ในกลุ่มผู้นำชุมชน การจัดศึกษาดูงานให้แก่ผู้นำชุมชน และ การจัดเวทีเรียนรู้ให้กับผู้นำชุมชน

2.1) เวทีย่อยการจัดตั้งกลุ่มเข้มแข็งตามแผนชุมชน

2.2) เวทีย่อยกิจกรรมกลุ่มตามแผนชุมชน

3) เวทีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต จัดเวทีการเรียนรู้ในเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิตการเกษตร ด้วยการส่งเสริมให้เกษตรกรเรียนรู้

3.1) เวทีการวิเคราะห์ดินและตรวจสอบปุ๋ย

3.2) เวทีย่อยการบริหารและจัดการน้ำ

3.3) เวทีย่อยการใช้เมล็ดพันธุ์/พันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์อย่างมีคุณภาพ

4) เวทีการนำแผนชุมชนสู่การปฏิบัติ จัดทำแผนชุมชนแล้วเสร็จ โดยอย่างน้อยแผนชุมชนต้องประกอบด้วย แผนเศรษฐกิจ แผนสังคม แผนสวัสดิการ แผนสิ่งแวดล้อม แผนการออม

แผนวัฒนธรรมประเพณี แผนการผลิต แผนทุน แผนคุณภาพชีวิต เป็นต้น และมีการขับเคลื่อน แผนชุมชน ผ่าน กระบวนการบริหารจัดการ โดยกลุ่มอย่างเป็นระบบอย่างน้อย 1 แผน

4.1) เวทีย่อยแผนสวัสดิการและคุณภาพชีวิต

4.2) เวทีย่อยแผนสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมประเพณี

4.3) เวทีย่อยอื่น ๆ ตามมติชุมชน

เมื่อสิ้นปี 2550 ช.ก.ส. ร่วมกับผู้นำชุมชน ประเมินผลการดำเนินงานปรากฏว่า ชุมชนมีพัฒนาการ ก้าวหน้ามากขึ้น มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ เพิ่มขึ้น มีสมาชิกมาเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มสูงขึ้น ปรับปรุง ฐานเรียนรู้ในชุมชนเป็นลักษณะถาวรมากขึ้น ส่วนราชการ โดยเฉพาะ อบจ.เข้ามาบูรณาการงบประมาณ สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ปี 2551 ทางธนาคารจึงยกระดับการพัฒนาสู่ชุมชนต้นแบบขั้นที่ 3 โดยมีกระบวนการพัฒนา ดังนี้

ขั้นที่ 3 (วิสาหกิจชุมชน และเชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน) ประกอบด้วยเวทีการเรียนรู้จำนวน 3 เวทีหลัก ได้แก่

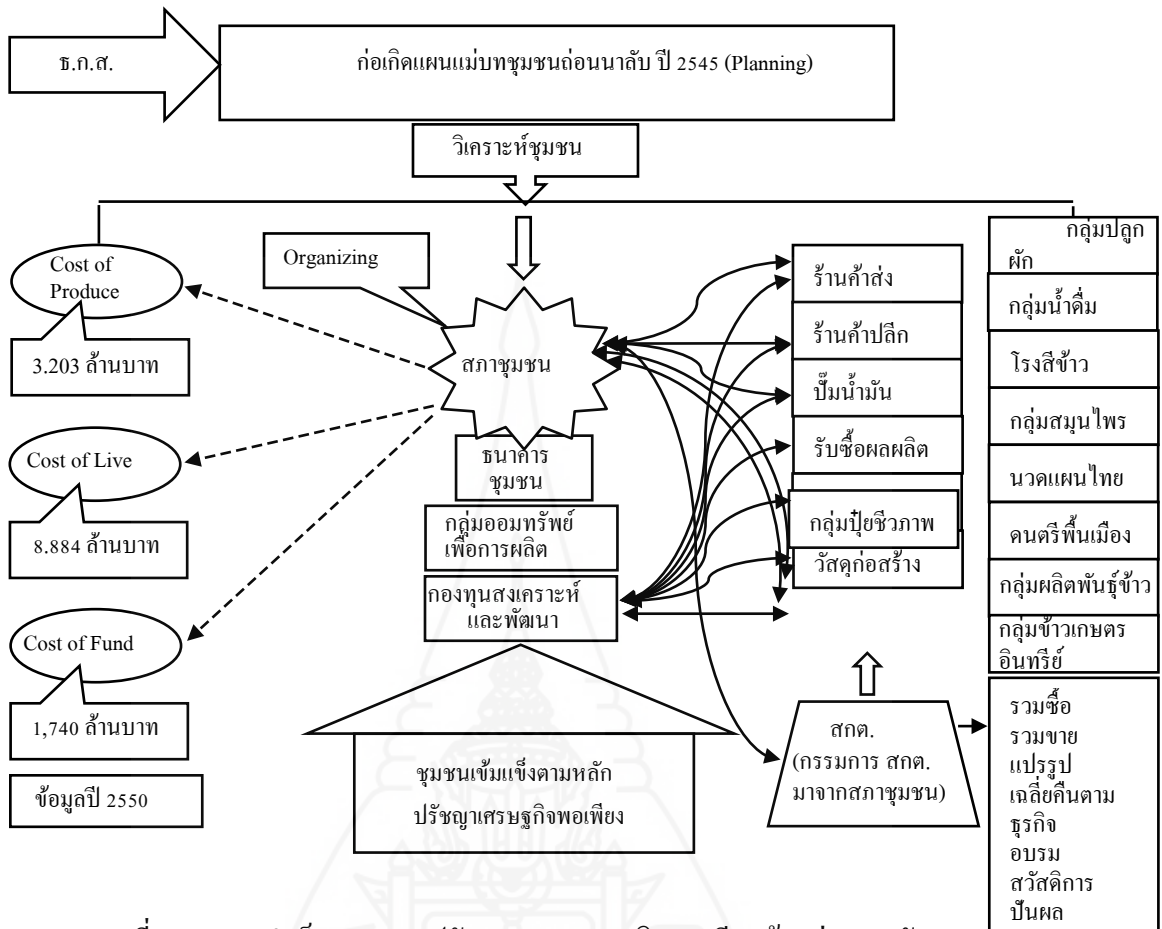
1) เวทีบูรณาการแผนชุมชน สร้างองค์ความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ให้แก่ ผู้นำชุมชนในเรื่องการเชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน โดยร่วมกันพิจารณาแผนชุมชนจากขั้นที่ 2 นำไปสู่การปฏิบัติ

2) เวทีจัดตั้งเครือข่ายชุมชน สมาชิกในชุมชนร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม ร่วมกันและมีการกำหนดคกกฎเกณฑ์ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์

3) เวทีประสานเครือข่ายธุรกิจชุมชน เชื่อมโยงเครือข่ายประสานประโยชน์ร่วมกัน เช่น ร้านค้าชุมชน โรงสีชุมชน กลุ่มเพื่อการผลิต การท่องเที่ยวชุมชน แหล่งเงินทุน สกต. สหกรณ์ เป็นต้น

เมื่อดำเนินการถึงสิ้นปี ช.ก.ส. ร่วมกับผู้นำชุมชน ประเมินผลการดำเนินงานปรากฏว่าชุมชนได้มี การร่วมกันทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการเชื่อมโยงเครือข่าย กลุ่มต่างๆ ในชุมชน เชื่อมโยงเครือข่ายการรวม ซื่อรวมขาย กับ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ช.ก.ส.อุดรธานี จำกัด (ส.ก.ต.) เชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างชุมชน และศูนย์เรียนรู้อื่นๆ อย่าง กว้างขวาง มีผลการดำเนินงานเชิงประจักษ์มากมาย

ชุมชนถ่อนนาถับ เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนขึ้นที่เน้นด้านการจัดการทรัพยากร และทุนของชุมชนอย่างมี ประสิทธิภาพ ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การตลาด การบริโภค การลงทุน การออม และการจัดสวัสดิการชุมชน ซึ่งทั้งหมดเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป

ภาพที่ 2.4 ความสำเร็จของแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านถ่อนนาถ้ำ
ที่มา: วิชัย ศรีขวัญ และคณะ (2556,น.14-41)

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

ปราโมทย์ ยอดแก้ว (2550,น.84) ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมในเขตปฏิรูปที่ดิน จังหวัดมุกดาหาร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการของเกษตรกรในเชิงบวก คือ รายจ่าย มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ทั้งนี้เป็นเพราะการเรียนรู้เพื่อจัดสรรเงินได้ถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพบุคคลและสถานการณ์ของแต่ละบุคคล การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ เป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญอันเป็นสืบเนื่องจากการทำบัญชีครัวเรือน

อารดา พุ่มหิรัญ (2551,น.78) ศึกษา การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนอิสลามคลองกุ่มและชุมชนสมหวัง เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนใน

ชุมชนอิสลามคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม และรายได้อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประชาชนในชุมชนสมหวัง เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมและรายได้อยู่ในระดับมาก โดยที่ประชาชนในชุมชนอิสลามคลองกุ่มที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน และที่อยู่อาศัยต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน ประชาชนในชุมชนสมหวังที่มีเพศอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัยใน ชุมชน และที่อยู่อาศัยต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนระหว่างประชาชนในชุมชนอิสลามคลองกุ่มกับประชาชนในชุมชนสมหวัง เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนในชุมชนอิสลามคลองกุ่มกับประชาชน ในชุมชนสมหวัง มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยภาพรวม ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับประโยชน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

5.2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกร

คูสิตา แก้วสมบุญ (2555,น.55) ได้ศึกษารูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับบุคคล ปัจจัยด้านระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในพื้นที่ ปัจจัยด้านการเป็นผู้นำท้องถิ่นปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบ อบต. กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการพัฒนาตำบลในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่วมคิด ด้านร่วมตัดสินใจ ด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ และด้านร่วมติดตามและประเมินผล และศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มพูนบทบาทการมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมด้านความคิดด้วยการพูดคุยปรึกษาหารือกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการจัดทำโครงการ มีระดับการมีส่วนร่วมสูงที่สุด การมีส่วนร่วมด้านร่วมตัดสินใจด้วยการพิจารณาตัดสินใจกับประชาคมตำบลเพื่อจัดทำสาธารณะประโยชน์ ในหมู่บ้าน มีระดับการมีส่วนร่วมสูงที่สุดในภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมด้านร่วมปฏิบัติการตาม โครงการมากที่สุด รองลงมาเป็นด้าน ติดตาม ประเมินผล ด้านร่วมคิด และด้านร่วมตัดสินใจส่วนทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการ ปกครองท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติส่วนประชาชนในจังหวัดสงขลาที่มีเพศ และอายุต่างกัน พบว่า มีส่วนร่วมในโครงการ พัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน

ทวิทย์ โพธิเสส (2550,น.51) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังไชย อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การมีส่วน

ร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า มีข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบลขาดการประชาสัมพันธ์ให้ ประชาชนทราบวัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลควรประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาคมมีส่วนร่วมจริงจัง

สง่า กาจู้ด (2550,น.61-64) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองสูง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่เป็นมูลเหตุจูงใจการมีส่วนร่วมของประชาคมที่สำคัญ คือ ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อ อบต. อยู่ในระดับมาก ประชาชนมีความสนใจในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล อยู่ในระดับมาก และประชาชนมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ขององค์กรและบทบาทหน้าที่ของประชาคม อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดการมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล คือ ประชาชนขาดสิ่งจูงใจในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้นแนวทางส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนคือ ผู้นำองค์กรเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่

5.3 การดำเนินงานกลุ่ม

แสงเดือน พงษาชัย (2550,น.95) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า โดยภาพรวม สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก โดยสมาชิกวิสาหกิจ ชุมชนมีส่วนร่วมด้านการวางแผนในระดับมากที่สุด และมีส่วนร่วมในระดับมาก 4 ด้าน เรียง ตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การร่วมตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การร่วมรับ ผลประโยชน์และการร่วมประเมินผล ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้แก่ อายุ รายได้ของสมาชิก และความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ปัญหาและ ข้อเสนอแนะสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จะระบุว่า มีปัญหาเรื่องไม่ค่อยมีเวลา ไม่มีความรู้ และไม่ทราบถึงช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริม ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องวิสาหกิจชุมชนผ่านช่องทางหรือสื่อต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจ และเกิดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม

จากทฤษฎี แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ มีการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การวางแผน การดำเนินกิจกรรม การร่วมรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีรายละเอียดตามหัวข้อ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ศึกษา

ประชากรในการศึกษาเรื่องนี้ ได้แก่ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ ตำบลถ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จากบัญชีรายชื่อในทะเบียนเกษตรกร สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ปี 2557 จำนวน 188 ครัวเรือนๆ ละ 1 คน ดังนั้น ประชากรที่ศึกษาทั้งหมดจำนวน 188 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้สูตรของ Taro Yamane (1973: 725-727) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดตัวอย่าง
 N = ขนาดประชากร
 e = ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้น

แทนค่าในสูตร $n = \frac{188}{1 + 188 (0.05)^2}$
 $= 127.89$

ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 68.08 ของประชากรทั้งหมด

ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เพื่อสุ่มตัวอย่างเกษตรกรสำหรับเก็บข้อมูลโดยการ สัมภาษณ์ จากบัญชีรายชื่อในทะเบียนเกษตรกรบ้านถ่อนนาลับ ตำบลถ่อนนาลับ ของสำนักงาน เกษตรอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ปี 2557

1.3 กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อเก็บข้อมูลสำคัญ โดยกำหนดเก็บข้อมูลเหล่านี้ จาก ผู้นำชุมชน ผู้นำอาวุโสในหมู่บ้านและคณะกรรมการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้าน ถ่อนนาลับ เพื่อให้ทราบประวัติความเป็นมาและการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนจนทำให้เกิด ความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) รวม 10 คน ได้แก่

1. นายสามัญ สุวรรณไตร
2. นายแสนหมั่น อินทรไชยา
3. นางดอกกรัก โคตรบัจจิม
4. นางสาวดี พฤกคณา
5. นายเพลินจิตร เสียงล้ำ
6. นายสุภาพ เสียงล้ำ
7. นางรัชนิภรณ์ มาตร่วงค์
8. นางดาวเทียม เสียงล้ำ
9. นายคำผุย เสียงล้ำ
10. นางทองแดง เสียงล้ำ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยคำถามลักษณะแบบปลายปิด (Close-ended Question) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Question) โดยคำถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ (หลัก และเสริม) รายได้ รายจ่าย หนี้สิน และแหล่งที่มาของหนี้สิน ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ อายุ ระดับ

การศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ตำแหน่งในชุมชน การเป็นสมาชิกสถาบันการเกษตร และ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ส่วนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน 12 ข้อ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 20 ข้อ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 12 ข้อ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล 12 ข้อ รวม 56 ข้อ โดยแบ่งลำดับการมีส่วนร่วมเป็น 5 ระดับ (Likert Scale) คือ

- 1 = มีส่วนร่วมน้อยที่สุด
- 2 = มีส่วนร่วมน้อย
- 3 = มีส่วนร่วมปานกลาง
- 4 = มีส่วนร่วมมาก
- 5 = มีส่วนร่วมมากที่สุด

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งครอบคลุมปัญหา 4 ด้าน ได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผน 12 ข้อ ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 20 ข้อ ปัญหาการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 12 ข้อ และปัญหาการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล 12 ข้อ รวม 56 ข้อ โดยแบ่งระดับของการมีปัญหาออกเป็น 5 ระดับ (Likert Scale) ร่วมกับการให้แสดงข้อเสนอแนะ คือ

- 1 = มีปัญหาน้อยที่สุด
- 2 = มีปัญหาน้อย
- 3 = มีปัญหาปานกลาง
- 4 = มีปัญหามาก
- 5 = มีปัญหามากที่สุด

2.2 ประเด็นการสนทนา

ประเด็นการสนทนาที่ใช้สำหรับใช้เป็นแนวทางในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion) เพื่อทราบการดำเนินงานของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ ประกอบด้วยประเด็นการสนทนาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในกลุ่มกิจกรรม,ความสำเร็จ/ตัวชี้วัดของกลุ่มกิจกรรม,ปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มกิจกรรมประสบผลสำเร็จและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมและแนวทางในการแก้ไขปัญหา

2.3 การทดสอบเครื่องมือ

2.3.1 การปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ

นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ไปขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง คือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงาน ช.ก.ส. จังหวัดอุดรธานี นายธรรมรัตน์ ยศเมฆ เพื่อตรวจสอบและขอคำแนะนำเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

2.3.2 การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา

นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแล้วมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาถึงความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาที่ใช้เพื่อมั่นใจได้ว่าแบบสัมภาษณ์สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือวิจัยที่มีประสิทธิภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ให้ผลการศึกษาคงคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.3.3 การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบโดยใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่บ้านถ่อนนาถับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 20 ราย ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลที่ได้อธิบายหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามส่วนที่ 2 โดยใช้แนวทางการหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องภายในของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (พิมพ์ทอง สังสุทธิพงษ์ และวรวดี กิตติวงศ์, 2552: 42) ผู้วิจัยยอมรับผลที่ได้ค่าสัมประสิทธิ์ตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป มีเช่นนั้นจะทำการปรับปรุงคำถามดังกล่าวก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทดสอบผลใหม่จนกว่าจะได้ผลทดสอบตามที่มาตรฐานยอมรับได้ ซึ่งผลการทดสอบ พบว่า

การมีส่วนร่วมในการวางแผน (12 ข้อ) ได้ค่า alpha = 0.938

การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (20 ข้อ) ได้ค่า alpha = 0.884

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (12 ข้อ) ได้ค่า alpha = 0.893

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (12 ข้อ) ได้ค่า alpha = 0.928

จากการตรวจสอบความน่าเชื่อถือแบบสัมภาษณ์ดังกล่าว มีความน่าเชื่อถือที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการออกไปสัมภาษณ์เกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ตำบลถ่อนนาถับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในเดือน กรกฎาคม 2558 โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การวางแผนการสัมภาษณ์ การจัดทำแผนการออกเก็บรวบรวมข้อมูลเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ ตำบลถ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

3.2 การประสานงาน โดยประสานงานกับผู้นำชุมชน เพื่อนัดหมายเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ผู้วิจัยได้ออกไปสัมภาษณ์ได้ตามแผน

3.3 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์เกษตรกรได้แก่ แบบสัมภาษณ์ รายชื่อเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย ปากกา ดินสอ ยางลบ เครื่องคิดเลขและกล้องถ่ายรูป

3.4 การสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์แนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ ความสำคัญของเรื่องที่จะวิจัยและประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับจากผลการวิจัยครั้งนี้ ชี้แจงขั้นตอนการตอบแบบสัมภาษณ์ ขอบคุนเกษตรกรที่เสียสละเวลาในการให้ความร่วมมือ และดำเนินการสัมภาษณ์และตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

3.5 การสนทนากลุ่มย่อย เพื่อทราบการดำเนินงานของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป กำหนดรหัสข้อมูลให้ค่าข้อมูลเป็นตัวเลข การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาต่างๆ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาแปลงเป็นคะแนน (รวิวรรณ ชินะตระกูล, 2542: 92-95) โดยกำหนดค่าคะแนนให้กับข้อคำถามแต่ละระดับ ดังนี้

การมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุดหรือเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง	มีค่าคะแนน 5
การมีส่วนร่วมในระดับมากหรือเข้าร่วมกิจกรรมเกือบทุกครั้ง	มีค่าคะแนน 4
การมีส่วนร่วมในระดับปานกลางหรือเข้าร่วมกิจกรรมปานกลาง	มีค่าคะแนน 3
การมีส่วนร่วมในระดับน้อยหรือเข้าร่วมกิจกรรมน้อยครั้ง	มีค่าคะแนน 2

การมีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุดหรือไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเลย มีค่าคะแนน 1
จากนั้นนำค่าคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (Standard deviation) แล้วนำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม
ศรีสะอาด. 2532 : 111)

4.21 – 5.00	หมายถึง	มีส่วนร่วมมากที่สุด
3.41 – 4.20	หมายถึง	มีส่วนร่วมมาก
2.61 – 3.40	หมายถึง	มีส่วนร่วมปานกลาง
1.81 – 2.60	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อย
1.00 – 1.80	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรใน
โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาแปลงเป็น
คะแนน (รวิวรรณ ชินะตระกูล 2542, น.92-95) โดยกำหนดค่าคะแนนให้กับข้อคำถามเกี่ยวกับระดับ
ของการมีปัญหาลดอุปสรรค ดังนี้

การมีปัญหาลดอุปสรรคในระดับมากที่สุด	มีค่าคะแนน 5
การมีปัญหาลดอุปสรรคในระดับมาก	มีค่าคะแนน 4
การมีปัญหาลดอุปสรรคในระดับปานกลาง	มีค่าคะแนน 3
การมีปัญหาลดอุปสรรคในระดับน้อย	มีค่าคะแนน 2
การมีปัญหาลดอุปสรรคในระดับน้อยที่สุด	มีค่าคะแนน 1

จากนั้นนำค่าคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (Standard deviation) แล้วนำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม
ศรีสะอาด. 2532, น.111) ได้ช่วงคะแนนและความหมายต่างๆ ดังนี้

4.21 – 5.00	หมายถึง	มีปัญหามากที่สุด
3.41 – 4.20	หมายถึง	มีปัญหามาก
2.61 – 3.40	หมายถึง	มีปัญหาลดอุปสรรคปานกลาง
1.81 – 2.60	หมายถึง	มีปัญหาลดอุปสรรคน้อย
1.00 – 1.80	หมายถึง	มีปัญหาลดอุปสรรคน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ ในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การดำเนินงานของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ

ตอนที่ 2 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

ตอนที่ 1 การดำเนินงานของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ

จากการจัดเสวนากลุ่ม (Focus group discussion) เกี่ยวกับการดำเนินงาน โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยมีผู้นำชุมชน ผู้นำอาวุโส และคณะกรรมการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำรวม 10 คน พบว่า การดำเนินงานของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ จากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชุมชน ผลที่เกิดขึ้นแบ่งออกได้ 4 ด้านดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

- 1.1 มีการบริหารจัดการเงินทุนโดยชุมชน
- 1.2 มีการส่งเสริมการออมเงินของชุมชนมากขึ้น
- 1.3 มีการส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการในรูปกลุ่มวิสาหกิจเพิ่มมากขึ้น

จากการมีส่วนร่วมในบริหารจัดการส่งเสริมการออมและจัดการเงินของชุมชนก่อเกิดกระบวนการเรียนรู้พัฒนาไปสู่กลุ่มออมทรัพย์มีสมาชิกเริ่มแรกจำนวน 53 คน เริ่มจากแผนชุมชนที่ชุมชนร่วมกันวางยุทธศาสตร์จัดการทุนของตนเองอย่างเป็นระบบจึงได้ร่วมกันจัดตั้ง “กลุ่มธนาคารชุมชน” ขึ้น

กลุ่มธนาคารชุมชน ได้เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2548 โดยรับการสนับสนุนงบประมาณจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธ.ก.ส.) จำนวน 100,000 บาท มีผู้ถือหุ้นครั้งแรก 66 ราย มีหุ้นจำนวน 89,900 บาท เปิดบริการระหว่างวันจันทร์ – วันเสาร์ ดำเนินการรับฝากถอนเงิน มีการจ่ายเงินกู้ในรูปแบบกลุ่มอาชีพเท่านั้น ไม่จ่ายเงินกู้เป็นรายคน สมาชิกมีการถือหุ้นเพื่อแสดงความเป็นเจ้าของของกลุ่มธนาคารชุมชน สิ้นปีมีผลกำไรจะมีการจ่ายปันผลให้กับสมาชิกตามหุ้นที่ถือ ปัจจุบันมีสมาชิกผู้ถือหุ้น 697 คน มีหุ้นจำนวน 1,433,740 บาท มีสมาชิกที่ฝากเงิน 773 คน จำนวนเงินฝาก 9,741,490 บาท มีนายแสนหมั่น อินทรไชยา เป็นผู้จัดการธนาคาร

หลักการดำเนินงานของกลุ่มธนาคารชุมชน

1. **เขตดำเนินงาน** ครอบคลุมตำบลถ่อนนาถับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

2. **เงินหลัก หรือ หุ้นของกลุ่มธนาคารชุมชน**

2.1 ให้ถือหุ้นครั้งแรกไม่ต่ำกว่า 100 บาท แต่ไม่เกิน 10,000 บาท

2.2 ให้ถือหุ้นโดยส่งสัจจะรายเดือนไม่ต่ำกว่า เดือนละ 10 บาท แต่ไม่เกิน 500 บาท

2.3 ให้กลุ่มต่าง ๆ ในตำบลลงหุ้นครั้งแรกไม่ต่ำกว่า 500 บาท แต่ไม่เกิน 50,000 บาท

2.4 ให้กลุ่มถือหุ้นโดยส่งสัจจะรายเดือนไม่ต่ำกว่าเดือนละ 100 บาท แต่ไม่เกิน 1,000 บาท

2.5 เงินหุ้นจะถอนได้เมื่อตายหรือลาออก

2.6 การปรับเปลี่ยนเงินหุ้น จะทำได้เมื่อถึงรอบปีปิดบัญชี แต่ไม่เกินเพดานของข้อ 2.1, 2.4

2.7 เงินหุ้นสมาชิกจะต้องส่งด้วยตนเองตั้งแต่วันที่ 1 - 16 ของเดือน ถ้าขาดส่งถือว่าขี้มและคิด ดอกเบี้ยตามคณะกรรมการกำหนด

3. **เงินฝาก** สมาชิกสามารถเปิดบัญชีเงินฝากได้หลายประเภทตามความสมัครใจ โดยกลุ่มธนาคารชุมชน มีประเภทเงินฝากและการจ่ายดอกเบี้ยเงินฝาก ดังนี้

3.1 ฝากเพื่อเรียก อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0.75 บาทต่อปี

3.2 ฝากประจำ 6 เดือน อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1.00 บาทต่อปี

3.3 ฝากประจำ 1 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1.00 บาทต่อปี

3.4 ฝากประจำ 5 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3.00 บาทต่อปี

4. การจ่ายเงินกู้

- 4.1 การจ่ายเงินกู้ต้องผ่านมติคณะกรรมการสภาชุมชนบ้านถ่อนนาลับเห็นชอบไม่น้อยกว่า 2 ใน 3
- 4.2 กลุ่มธนาคารชุมชน จะจ่ายเงินกู้ผ่านกลุ่มเท่านั้น ไม่จ่ายเป็นรายบุคคล
- 4.3 อัตราดอกเบี้ย คิดตามที่คณะกรรมการสภาชุมชนบ้านถ่อนนาลับกำหนด
- 4.4 กลุ่มที่จะกู้เงินจะต้องมีคณะกรรมการอย่างน้อย 10 คน เป็นผู้ค้ำประกัน
- 4.5 วงเงินกู้ กู้ได้ไม่เกิน 10 เท่าของหุ้นที่ชำระแล้ว
- 4.6 การให้กู้จะพิจารณาให้กู้เฉพาะกลุ่มที่เป็นสมาชิกและชำระค่าหุ้นแล้วเท่านั้น

ภาพที่ 4.1 กลุ่มธนาคารชุมชน

2. ด้านสังคม

- 2.1 ชุมชนบ้านถ่อนนาลับมีองค์ความรู้จากการทำแผนชุมชน ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและอุปสรรคต่าง ๆ
- 2.2 ทำให้คนในชุมชนบ้านถ่อนนาลับมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น
- 2.3 กิจกรรมของกลุ่มได้รับการพัฒนาเพื่อประโยชน์ของสมาชิกทำให้พัฒนาขึ้นเป็นธุรกิจชุมชน กิจกรรมของกลุ่มได้รับการพัฒนาเพื่อประโยชน์ของสมาชิกทำให้พัฒนาขึ้นเป็นธุรกิจชุมชน

จากการมีส่วนร่วมในบริหารจัดการส่งเสริมการกระบวนกรกลุ่มของชุมชนบ้านถ่อนนาลับก่อเกิดกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาไปสู่กลุ่มร้านค้าชุมชนบ้านถ่อนนาลับ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มได้ซื้อสินค้าราคาถูกพิเศษ และประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปซื้อของใช้

จำเป็นในตัวอำเภอบ้านคางซึ่งอยู่ห่างไป 18 กิโลเมตร

กลุ่มร้านค้าชุมชนบ้านถ่อนนาถับ เป็นร้านค้าประจำหมู่บ้านที่ทำธุรกิจขายในหมู่บ้าน มีทุนหมุนเวียนมากกว่าห้าแสนบาท การระดมทุนโดยการให้สมาชิกซื้อหุ้น เปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชนถือหุ้น เพื่อนำเงินทุนซื้อสินค้ามาจำหน่ายในชุมชน มีการจ้างแรงงานในชุมชนเพื่อจัดทำบัญชี เป็นคนขายในร้านค้า ลีสปีมีการสรุปผลกำไรขาดทุน ปันผลกำไรตามการถือหุ้นและการตามสัดส่วนการทำธุรกิจของสมาชิก

กฎระเบียบร้านค้าชุมชนบ้านถ่อนนาถับ

1. สมาชิกที่มาลงทุนต้องถือหุ้นอย่างน้อยคนละ 1 หุ้น หุ้นละ 100 บาทแต่ไม่เกิน 10 หุ้น หรือ 1,000 บาท
2. สมาชิกมีสิทธิซื้อของในร้านได้และใช้เครดิตไม่เกิน 2 เท่าของหุ้น
3. กรณีค้างชำระต้องไม่เกิน 1 เดือน ถ้าเกิน 1 เดือนจะถูกปรับดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาท/เดือน
4. สมาชิกจะได้รับเงินปันผลและเฉลี่ยคืนเมื่อครบ 6 เดือน
5. กรรมการจะเปลี่ยนใหม่ทุก 1 ปี
6. ผู้ขายจะมีการเปลี่ยนแปลงทุก 1 ปี
7. กรณีค้างชำระเงินหุ้นที่มีอยู่จะต้องมีผู้ค้ำประกัน 2 คน และต้องทำหนังสือสัญญา
8. ผู้ที่ค้างชำระเกิน 6 เดือนจะถูกตัดสิทธิ์จากสมาชิก

ภาพที่ 4.2 ร้านค้าชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต โดยการอนุรักษ์แหล่งน้ำซึ่งเป็นที่พักอาศัยและแหล่งอาหารของนกธรรมชาติ ที่มีในชุมชนและอพยพถิ่นมาในช่วงฤดูหนาว มีการปลูกป่าและอนุรักษ์ป่าไม้โดยมีการจัดตั้งธนาคารต้นไม้ในชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ โดยการสนับสนุนจาก ธ.ก.ส. มีนายแสนหมั่น อินทรไชยาเป็นผู้จัดการธนาคารต้นไม้ มีสมาชิก 30 ราย มีการวัดและสำรวจต้นไม้ของสมาชิกเพื่อจัดทำระบบและบันทึกจำนวนต้นไม้ของสมาชิกในระบบคอมพิวเตอร์

ภาพที่ 4.3 การส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติของบ้านถ่อนนาถ้ำ

4. ด้านจริยธรรม

4.1 ผู้นำและคนในชุมชนกำหนด กฎ กติกา และคุณธรรม 5 ประการพร้อมถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ได้แก่

- 1) มีความซื่อสัตย์ต่อกัน
- 2) มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม
- 3) มีความรับผิดชอบร่วมกัน
- 4) มีความเห็นอกเห็นใจกัน
- 5) มีความไว้วางใจกัน

4.2 มีการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับอย่างเป็นธรรม

4.3 มีระบบการตรวจสอบการดำเนินธุรกิจของชุมชนเป็นไปอย่างเปิดเผยชุมชนได้กำหนด กฎ กติกา ร่วมกันดังนี้

- 1) ห้ามจุดประทัด ยิงปืนในหมู่บ้าน ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท
- 2) ห้ามพกพาอาวุธปืนในที่ชุมชน ฝ่าฝืนปรับ 1,000 บาท ยกเว้นเจ้าหน้าที่
- 3) ห้ามลักเล็กขโมยน้อย ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท
- 4) ห้ามทะเลวิวาทและทำผิดซึ่งหน้า ฝ่าฝืนปรับ 1,000 บาท
- 5) ห้ามเล่นการพนันทุกชนิด ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท
- 6) ห้ามเสพยาเสพติดทุกชนิด ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท
- 7) ห้ามฆ่าสัตว์ใหญ่ในหมู่บ้าน ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท
- 8) ห้ามจับกลุ่มจอดรถวางทางจราจร ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท
- 9) ห้ามตัดไม้และจับสัตว์ในที่หวงห้ามของหมู่บ้าน ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท
- 10) ห้ามทิ้งขยะและเผาถ่านในหมู่บ้าน ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท
- 11) ห้ามใช้เสียงดังในยามวิกาลโดยเหตุไม่สมควร ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท

หลักการบริหารของชุมชนบ้านถ่อนนาถับ คือ กฎ กติกา และ คุณธรรม 5 ประการ เป็นหัวใจสำคัญยิ่งในการนำพาชุมชนบ้านถ่อนนาถับให้ก้าวไปสู่ความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง คือการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

จากการน้อมนำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ มาประยุกต์ใช้ในชุมชน ประกอบด้วยความมานะอดทนของสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชนทำให้ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ประสบผลสำเร็จ ในการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ เป็นแบบอย่างที่ดีกับหมู่บ้านอื่น จนได้รับรางวัลถ้วย

พระราชทาน ประเภทประชาชนทั่วไปในการประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
โครงการเฉลิมพระเกียรติ “๘๐ พรรษา ปวงประชาสุขสันต์”

ภาพที่ 4.4 ภาพรับถ้วยพระราชทานรางวัลชนะเลิศการประกวดผลงานปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง โครงการเฉลิมพระเกียรติ “๘๐ พรรษา ปวงประชาสุขสันต์”

ตอนที่ 2 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบ
เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกใน
ครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การมีตำแหน่งในชุมชน การเป็นสมาชิกสถาบันการเกษตร
อาชีพที่เป็นรายได้หลัก อาชีพที่เป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากรายได้หลัก รายได้รวมของ
ครอบครัว/เดือนรายได้เสริมของสมาชิกคนอื่นในครัวเรือนเฉลี่ย/เดือน รายจ่ายรวมทั้งหมดของ
ครัวเรือนเฉลี่ย/เดือน สภาวะหนี้สินและแหล่งหนี้สิน ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.1- 4.7

ตารางที่ 4.1 อายุและระดับการศึกษาของเกษตรกร

n=128

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
อายุ (ปี)		
ไม่เกิน 30	16	12.5
31-40	36	28.1
41-50	40	31.3
51-60	22	17.2
มากกว่า 60	14	10.9
ค่าต่ำสุด = 20 ค่าสูงสุด = 73 ค่าเฉลี่ย = 44.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 12.585		
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	10	7.8
ประถมศึกษา	18	14.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	50	39.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	25	19.5
อนุปริญญา/ปวท./ปวส.	12	9.4
ปริญญาตรี	10	7.8
ปริญญาโท	3	2.3

จากตารางที่ 4.1 แสดงผลการวิเคราะห์ อายุ และระดับการศึกษาของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ดังนี้

อายุ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 31.3 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี รองลงมา ร้อยละ 28.1 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 17.2 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 12.5 มีอายุไม่เกิน 30 ปี และร้อยละ 10.9 มีอายุมากกว่า 60 ปี โดยเกษตรกรมีอายุสูงสุด 73 ปี ต่ำสุด 20 ปี เฉลี่ย 44.44 ปี

ระดับการศึกษา พบว่าเกษตรกรร้อยละ 39.1 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมา ร้อยละ 19.5 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 14.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 9.4 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวท./ปวส. ร้อยละ 7.8 เท่ากันจบการศึกษาระดับปริญญาตรี และต่ำกว่าประถมศึกษา และร้อยละ 2.3 จบการศึกษาระดับปริญญาโท

ตารางที่ 4.2 ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน การมีตำแหน่งในชุมชน และการเป็นสมาชิกสถาบัน
ทางการเกษตร

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
n=128		
ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน (ปี)		
ไม่เกิน 20	25	19.5
21 - 40	50	39.1
41 - 60	41	32.0
มากกว่า 60	12	9.4
ค่าต่ำสุด = 3 ค่าสูงสุด = 68 ค่าเฉลี่ย = 36.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 16.398		
การมีตำแหน่งในชุมชน		
ไม่มีตำแหน่งในชุมชน	97	75.8
มี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	31	24.2
ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	3	2.3
กรรมการหมู่บ้าน	16	12.5
คณะกรรมการกลุ่ม/สหกรณ์	2	1.6
สมาชิก อบต.	2	1.6
กรรมการกลุ่มธนาคารชุมชน	8	6.3
การเป็นสมาชิกสถาบันทางการเกษตร		
ไม่เป็น	10	7.8
เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	118	92.2
ธ.ก.ส.	78	60.9
สหกรณ์การเกษตร	35	27.3
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	20	15.6
กองทุนหมู่บ้าน	110	85.9
กลุ่มเกษตรกร	30	23.4
กลุ่มธนาคารชุมชน	108	84.4

จากตารางที่ 4.2 แสดงผลการวิเคราะห์ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน การมีตำแหน่งในชุมชน และการเป็นสมาชิกสถาบันทางการเกษตร ของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ ดังนี้

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 39.1 อาศัยอยู่ในชุมชนระหว่าง 21 – 40 ปี รองลงมาร้อยละ 32.0 อาศัยอยู่ในชุมชนระหว่าง 41 – 60 ปี ร้อยละ 19.5 อาศัยอยู่ในชุมชนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี และร้อยละ 9.4 อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 60 ปี โดยอาศัยอยู่ในพื้นที่เฉลี่ย 36.76 ปี สูงสุด 68 ปี และต่ำสุด 3 ปี

การมีตำแหน่งในชุมชน พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 75.8 ไม่มีตำแหน่งในชุมชน และเกษตรกรเพียงร้อยละ 24.2 มีตำแหน่งในชุมชน โดย พบว่าเกษตรกรร้อยละ 12.5 เป็นกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 6.3 เป็นกรรมการกลุ่มธนาคารชุมชน ร้อยละ 2.3 เป็นผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และร้อยละ 1.6 เท่ากัน เป็นคณะกรรมการกลุ่ม/สหกรณ์ และสมาชิก อบต.

การเป็นสมาชิกสถาบันทางการเกษตร พบว่าเกษตรกรเพียงร้อยละ 7.8 ไม่เป็นสมาชิกสถาบันทางการเกษตร และส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.2 เป็นสมาชิกสถาบันทางการเกษตร โดย พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 85.9 เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 84.4 เป็นสมาชิกของกลุ่มธนาคารชุมชน ร้อยละ 60.9 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. ร้อยละ 27.3 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 23.4 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และร้อยละ 15.6 เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ตารางที่ 4.3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกร

n=128		
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน (คน)		
1 – 2	20	15.5
3 – 4	50	38.8
5 – 6	41	31.8
มากกว่า 6 คน	18	14.0
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 9 ค่าเฉลี่ย = 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.792		
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ (คน)		
1 – 2	70	54.7
3 – 4	48	37.5
5 – 6	10	7.8
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 6 ค่าเฉลี่ย = 2.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.334		
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่มีรายได้ (คน)		
1 – 2	86	67.2
3 – 4	38	29.7
มากกว่า 4	4	3.1
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 5 ค่าเฉลี่ย = 2.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.086		

จากตารางที่ 4.3 แสดงผลการวิเคราะห์จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกร จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่มีรายได้ ของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน พบว่าเกษตรกรร้อยละ 38.8 มีจำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน 3-4 คน รองลงมา ร้อยละ 31.8 มีสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 15.5 มีสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน 1-2 คน และร้อยละ 14.0 มีสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนมากกว่า 6 คน โดยเกษตรกรมีสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนสูงสุด 9 คน ต่ำสุด 1 คน เฉลี่ย 4.52 คน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 54.7 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ 1-2 คน รองลงมา ร้อยละ 37.5 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ 3-4 คน และร้อยละ 7.8 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ 5-6 คน โดยเกษตรกรมีสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุด 6 คน ต่ำสุด 1 คน เฉลี่ย 2.78 คน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่มีรายได้ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 67.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่มีรายได้ 1-2 คน รองลงมา ร้อยละ 29.7 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่มีรายได้ 3 - 4 คน และร้อยละ 3.1 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่มีรายได้มากกว่า 4 คน โดยเกษตรกรมีสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่มีรายได้สูงสุด 5 คน ต่ำสุด 1 คน เฉลี่ย 2.22 คน

ตารางที่ 4.4 อาชีพที่เป็นรายได้หลัก และอาชีพที่เป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากรายได้หลัก

n=128		
อาชีพ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
อาชีพที่เป็นรายได้หลัก		
การเกษตร	57	44.5
ค้าขาย/ทำธุรกิจ	28	21.9
รับจ้าง	25	19.5
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	12	9.4
ทำมุกประดับ ทำสวนผัก และทอผ้า	6	4.7
อาชีพที่เป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากรายได้หลัก*		
การเกษตร	71	55.5
ค้าขาย/ทำธุรกิจ	5	3.9
รับจ้าง	20	15.6
ทำมุกประดับ ทำสวนผัก และทอผ้า	31	24.2

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.4 แสดงผลการวิเคราะห์อาชีพที่เป็นรายได้หลัก และอาชีพที่เป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากรายได้หลัก ของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ ดังนี้

อาชีพที่เป็นรายได้หลัก พบว่าเกษตรกรร้อยละ 44.5 ทำการเกษตร รองลงมา ร้อยละ 21.9 ค้าขาย/ทำธุรกิจ ร้อยละ 19.5 อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 9.4 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และร้อยละ 4.7 ประกอบอาชีพ อื่นๆ ได้แก่ ทำมุกประดับ ทำสวนผัก และทอผ้า

อาชีพที่เป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากรายได้หลัก พบว่านอกจากอาชีพที่เป็นรายได้หลัก แล้วเกษตรกรจำนวนมากยังทำอาชีพอื่นๆเป็นรายได้เสริม โดยเกษตรกร ร้อยละ 55.5 ทำการเกษตร รองลงมา ร้อยละ 24.2 ทำมุกประดับ ทำสวนผัก และทอผ้า ร้อยละ 15.6 อาชีพรับจ้าง และร้อยละ 3.9 ค้าขาย/ทำธุรกิจ

ตารางที่ 4.5 รายได้ของครอบครัว/เดือน

n=128

รายได้ของครอบครัว	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
รายได้รวมของครอบครัว(บาท)	128	100
ไม่เกิน 15,000	10	7.8
15,001 – 30,000	71	55.5
30,001 – 45,000	36	28.1
มากกว่า 45,000	11	8.6
ค่าต่ำสุด = 10,000 ค่าสูงสุด = 59,000 ค่าเฉลี่ย = 26,842.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11,370.237		
รายได้จากการเกษตร(บาท)	128	100
ไม่เกิน 15,000	57	44.5
15,001 – 30,000	45	35.2
30,001 – 45,000	20	15.6
มากกว่า 45,000	6	4.7
ค่าต่ำสุด = 6,000 ค่าสูงสุด = 55,000 ค่าเฉลี่ย = 17,753.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11,059.531		
รายได้จากอาชีพอื่น(บาท)	56	43.8
ไม่เกิน 15,000	11	8.6
15,001 – 30,000	25	19.5
30,001 – 45,000	15	11.7
มากกว่า 45,000	5	3.9
ค่าต่ำสุด = 6,000 ค่าสูงสุด = 50,000 ค่าเฉลี่ย = 19,748.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11,989.859		

จากตารางที่ 4.5 แสดงผลการวิเคราะห์ รายได้รวมของครอบครัว /เดือน ของเกษตรกร
ในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

รายได้รวมของครอบครัว พบว่าเกษตรกรร้อยละ 55.5 มีรายได้รวมของครอบครัว
ระหว่าง 15,001 – 30,000 บาท/เดือน รองลงมาร้อยละ 28.1 มีรายได้ระหว่าง 30,001 – 45,000 บาท/
เดือน ร้อยละ 8.6 มีรายได้มากกว่า 45,000 บาท/เดือน และร้อยละ 7.8 มีรายไม่เกิน 15,000 บาท/
เดือน โดยเกษตรกรที่มีรายได้รวมของครอบครัวสูงสุด 59,000 บาท/เดือน ต่ำสุด 10,000 บาท/
เดือน เฉลี่ย 26,842.19 บาท/เดือน มีรายได้แยกตามประเภทดังต่อไปนี้

1) รายได้จากการเกษตร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 44.5 มีรายได้จากการเกษตรไม่เกิน
15,000 บาท/เดือน รองลงมาร้อยละ 35.2 มีรายได้ระหว่าง 15,001 – 30,000 บาท/เดือน ร้อยละ

15.6 มีรายได้ระหว่าง 30,001 – 45,000 บาท/เดือน และร้อยละ 4.7 มีรายได้มากกว่า 45,000 โดยเกษตรกรที่มีรายได้จากการเกษตรสูงสุด 55,000 บาท/เดือน ต่ำสุด 6,000 บาท/เดือน เฉลี่ย 17,753.13 บาท/เดือน

2) **รายได้จากอาชีพอื่น** พบว่าเกษตรกรร้อยละ 19.5 มีรายได้จากอาชีพอื่นระหว่าง 15,001 – 30,000 บาท/เดือน รองลงมาร้อยละ 11.7 มีรายได้ระหว่าง 30,001 – 45,000 บาท/เดือน ร้อยละ 8.6 มีรายได้ไม่เกิน 15,000 บาท/เดือน และร้อยละ 3.9 มีรายได้มากกว่า 45,000 โดยเกษตรกรที่มีรายได้จากอาชีพอื่นๆ สูงสุด 50,000 บาท/เดือน ต่ำสุด 6,000 บาท/เดือน เฉลี่ย 19,748.21 บาท/เดือน

ตารางที่ 4.6 รายจ่ายรวมทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย/เดือน

n=128		
รายจ่าย (บาท/เดือน)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่เกิน 5,000	5	3.9
5,001 -10,000	27	21.1
10,001 -15,000	30	23.4
15,001 -20,000	40	31.3
มากกว่า 20,000	26	20.3
ค่าต่ำสุด = 4,200 ค่าสูงสุด = 52,000 ค่าเฉลี่ย = 21,324.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 13,852.211		

จากตารางที่ 4.6 แสดงผลการวิเคราะห์ รายจ่ายรวมทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย/เดือนของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ดังนี้

รายจ่ายรวมทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย/เดือน พบว่าเกษตรกรประมาณหนึ่งในสาม ร้อยละ 31.3 มีรายจ่ายรวมทั้งหมดของครัวเรือนระหว่าง 15,001 -20,000 บาท/เดือน รองลงมา ร้อยละ 23.4 มีรายจ่ายรวมทั้งหมดของครัวเรือนระหว่าง 10,001 -15,000 บาท/เดือน ร้อยละ 21.1 มีรายจ่ายรวมทั้งหมดของครัวเรือนระหว่าง 5,001 -10,000 บาท/เดือน ร้อยละ 20.3 มีรายจ่ายรวมทั้งหมดของครัวเรือนมากกว่า 20,000 บาท/เดือน และร้อยละ 3.9 มีรายจ่ายรวมทั้งหมดของครัวเรือนต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน โดยภาพรวมเกษตรกรมีรายจ่ายรวมทั้งหมดของครัวเรือน ต่ำสุด 4,200 บาท/เดือน รายจ่ายรวมทั้งหมดของครัวเรือน สูงสุด 52,000 บาท/เดือน รายจ่ายรวมทั้งหมดของครัวเรือน เฉลี่ย 21,324.22 บาท/เดือน

ตารางที่ 4.7 สภาพหนี้สินของครัวเรือน และแหล่งหนี้สิน

n=128		
สภาพหนี้สินและแหล่งหนี้สิน	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
สภาพหนี้สินของครัวเรือน		
ไม่มีหนี้สิน	24	18.8
มีหนี้สินคงค้างชำระ(บาท)	104	81.3
ไม่เกิน 30,000	42	32.8
30,001 - 60,000	21	16.4
60,001 – 90,000	8	6.3
90,001 – 120,000	10	7.8
มากกว่า 120,000	23	18.0
ค่าต่ำสุด = 1,000 ค่าสูงสุด = 1,500,000 ค่าเฉลี่ย = 135,350.96		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 234,084.188		
แหล่งหนี้สิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ช.ก.ส.	70	54.7
สหกรณ์การเกษตร	28	21.9
กองทุนหมู่บ้าน	62	48.4
ธนาคารพาณิชย์	14	10.9
เพื่อนบ้าน	8	6.3
กลุ่มธนาคารชุมชน	96	75.0

จากตารางที่ 4.7 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพหนี้สินของครัวเรือน และแหล่งหนี้สินของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ ดังนี้

สภาพหนี้สินของครัวเรือน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 81.3) มีหนี้สินคงค้างชำระ โดย ร้อยละ 32.8 มีหนี้สินไม่เกิน 30,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 18.0 มีหนี้สินมากกว่า 120,000 บาท ร้อยละ 16.4 มีหนี้สิน 30,001 - 60,000 บาท ร้อยละ 7.8 มีหนี้สิน 90,001 – 120,000 บาท และร้อยละ 6.3 มีหนี้สิน 60,001 – 90,000 โดยหนี้สินต่ำสุด 1,000 บาท สูงสุด 1,500,000 บาท ค่าเฉลี่ย 135,350.96 บาท

แหล่งหนี้สิน เกษตรกร ร้อยละ 75.0 กู้ยืมเงินจากกลุ่มธนาคารชุมชน รองลงมา ร้อยละ 54.7 กู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 48.4 กู้ยืมเงินจากสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 10.9 กู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ มีเพียงร้อยละ 6.3 กู้ยืมเงินจากเพื่อนบ้าน

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของเกษตรกร

ผู้วิจัยได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยใช้คำถามที่มีลักษณะประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ มีส่วนร่วมมากที่สุด มีส่วนร่วมมาก มีส่วนร่วมปานกลาง มีส่วนร่วมน้อย และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย และจัดระดับการมีส่วนร่วมตามเกณฑ์ในการให้ความหมายดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

ซึ่งจากการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำแต่ละด้านนั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอระดับการมีส่วนร่วมในรายละเอียดของแต่ละด้านที่กำหนด ดังปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 4.8 ถึงตารางที่ 4.12 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.8 การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน

		ระดับการมีส่วนร่วม					ค่า	
การมีส่วนร่วม	มีส่วนร่วม	1*	2*	3*	4*	5*	เฉลี่ย	ความหมาย
ด้านการวางแผน	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	** (SD)	
1. ร่วมกำหนด	119	1	10	34	56	18	3.67	มาก
แผนสำรวจและ	(93.0)	(0.8)	(8.4)	(28.6)	(47.1)	(15.1)	(0.861)	
เก็บข้อมูลสภาพ								
ทั่วไปของชุมชน								

n=128

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n=128

การมีส่วนร่วม	มีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่า	ความหมาย
		1*	2*	3*	4*	5*	เฉลี่ย ** (SD)	
ด้านการวางแผน	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
2. ร่วมสำรวจ และเก็บข้อมูล สภาพทั่วไปของ ชุมชน	115 (89.8)	4 (3.5)	6 (5.2)	25 (21.7)	28 (24.3)	52 (45.3)	4.03 (1.091)	มาก
3. ร่วมหา แนวทางในการ แก้ไขปัญหาของ ชุมชน	128 (100.0)	5 (3.9)	11 (8.6)	38 (29.7)	31 (24.2)	43 (33.6)	3.75 (1.125)	มาก
4. ร่วมวางแผน แก้ไขปัญหาของ ชุมชน	113 (88.3)	2 (1.8)	20 (17.7)	33 (29.2)	40 (35.4)	18 (15.9)	3.46 (1.013)	มาก
5. ร่วมกำหนด แผนสำรวจ ข้อมูลรายรับ รายจ่ายของ ชุมชน	113 (88.3)	2 (1.8)	20 (17.7)	33 (29.2)	40 (35.4)	18 (15.9)	3.46 (1.013)	มาก
6. ร่วมสำรวจ ข้อมูลรายรับ รายจ่ายของ ชุมชน	128 (100.0)	4 (3.1)	6 (4.7)	38 (29.7)	28 (21.9)	52 (40.6)	3.92 (1.080)	มาก
7.. ร่วมกำหนด แผนเตรียมการ จัดตั้งกลุ่มร้านค้า ชุมชน	111 (86.7)	12 (10.8)	20 (18.1)	48 (43.2)	11 (9.9)	20 (18.0)	3.06 (1.195)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n=128

การมีส่วนร่วม	มีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย**	ค่า	ความหมาย
		1*	2*	3*	4*	5*			
ด้านการวางแผน	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	(SD)		
8. ร่วมจัดตั้งกลุ่ม ร้านค้าชุมชน	111 (86.7)	8 (7.2)	24 (21.6)	48 (43.2)	11 (9.9)	20 (18.0)	3.10 (1.147)	ปานกลาง	
9. ร่วมกำหนด แผนกิจกรรมงาน ต่าง ๆ ที่ชุมชนจัด ขึ้น เช่น เทศกาล สงกรานต์ ลอยกระทง	114 (89.1)	6 (5.3)	19 (16.7)	42 (36.8)	27 (23.7)	20 (17.5)	3.32 (1.103)	ปานกลาง	
10. ร่วมสำรวจ ปัญหาปัญหา สิ่งแวดล้อมใน ชุมชน	113 (88.3)	12 (10.6)	23 (20.4)	47 (41.6)	11 (9.7)	20 (17.7)	3.04 (1.197)	ปานกลาง	
11. ร่วมจัดทำ แผนพัฒนาชุมชน ต้นแบบเศรษฐกิจ พอเพียงร่วมกับ ท.ก.ส.และส่วน งานที่เกี่ยวข้อง	110 (85.9)	4 (3.6)	20 (18.2)	42 (38.2)	25 (22.7)	19 (17.3)	3.32 (1.070)	ปานกลาง	

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n=128

การมีส่วนร่วม	มีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย ** (SD)	ความหมาย
		1*	2*	3*	4*	5*		
ด้านการวางแผน	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
12. ร่วมออกความคิดเห็นในเวทีประชาคมของชุมชน	111 (86.7)	5 (4.5)	15 (13.5)	42 (37.8)	30 (27.1)	19 (17.1)	3.39 (1.058)	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย							3.40 (1.079)	ปานกลาง

หมายเหตุ : *

- 1 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย
- 3 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
- 4 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
- 5 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

**

- 1.00 – 1.80 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด
- 1.81 – 2.60 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย
- 2.61 – 3.40 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง
- 3.41 – 4.20 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก
- 4.21 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

จากตารางที่ 4.8 แสดงผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ดังนี้

การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน เกษตรกรทุกราย (ร้อยละ 100.0) มีส่วนร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชนและร่วมสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน และ

เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.9 – 93.0) มีส่วนร่วมในประเด็นมีส่วนร่วมในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนอีก 10 ประเด็นคือ ร่วมกำหนดแผนสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน ร่วมสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน ร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาของชุมชน ร่วมกำหนดแผนสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน ร่วมกำหนดแผนเตรียมการจัดตั้งกลุ่มร้านค้าชุมชน ร่วมจัดตั้งกลุ่มร้านค้าชุมชน ร่วมกำหนดแผนกิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง ร่วมสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ร่วมจัดทำแผนพัฒนาชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับ ธ.ก.ส.และส่วนงานที่เกี่ยวข้อง และร่วมออกความคิดเห็นในเวทีประชาคมของ ทั้งนี้พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการวางแผนระดับมาก 6 ประเด็น ได้แก่ ร่วมกำหนดแผนสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน(ค่าเฉลี่ย=3.67) ร่วมสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน(ค่าเฉลี่ย=4.03) ร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน(ค่าเฉลี่ย=3.75) ร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาของชุมชน(ค่าเฉลี่ย=3.46) ร่วมกำหนดแผนสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน(ค่าเฉลี่ย=3.46) ร่วมสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน(ค่าเฉลี่ย=3.92) และพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนระดับปานกลาง 6 ประเด็น ได้แก่ ร่วมกำหนดแผนเตรียมการจัดตั้งกลุ่มร้านค้าชุมชน(ค่าเฉลี่ย=3.06) ร่วมจัดตั้งกลุ่มร้านค้าชุมชน(ค่าเฉลี่ย=3.10) ร่วมกำหนดแผนกิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง (ค่าเฉลี่ย=3.32) ร่วมสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.04) ร่วมจัดทำแผนพัฒนาชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับ ธ.ก.ส.และส่วนงานที่เกี่ยวข้อง(ค่าเฉลี่ย=3.32) และร่วมออกความคิดเห็นในเวทีประชาคมของชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.39) และในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการวางแผนระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย =3.40)

ตารางที่ 4.9 การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม

n=128

การมีส่วนร่วม ด้านการดำเนินกิจกรรม	มีส่วน ร่วม จำนวน (ร้อยละ)	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่า** เฉลี่ย (SD)	ความหมาย
		1*	2*	3*	4*	5*		
1. ร่วมคัดเลือกสมาชิก เป็นกรรมการกลุ่ม ธนาคารชุมชน	121 (94.5)	5 (4.1)	10 (8.3)	32 (26.4)	56 (46.3)	18 (14.9)	3.60 (0.976)	มาก
2. ร่วมคัดเลือกสมาชิก เป็นตัวแทนกลุ่มร้านค้า ชุมชน	121 (94.5)	6 (5.0)	12 (9.9)	50 (41.3)	28 (23.1)	25 (20.7)	3.45 (1.075)	มาก
3. ร่วมกิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอย กระทง	122 (95.3)	8 (6.6)	25 (20.5)	42 (34.4)	27 (22.1)	20 (16.4)	3.21 (1.140)	ปานกลาง
4. ร่วมแก้ไขและจัดการ ปัญหาสิ่งแวดล้อมใน ชุมชน	112 (87.5)	5 (4.5)	32 (28.6)	38 (33.9)	28 (25.0)	9 (8.0)	3.04 (1.017)	ปานกลาง
5. ร่วมคัดเลือกสมาชิก ให้เป็นกรรมการ โครงการชุมชนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียง	103 (80.5)	10 (9.7)	12 (11.7)	38 (36.9)	24 (23.3)	19 (18.4)	3.29 (1.179)	ปานกลาง
6. ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ธนาคารชุมชน	122 (95.3)	7 (5.7)	13 (10.7)	25 (20.5)	32 (26.2)	45 (36.9)	3.78 (1.211)	มาก

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n=128

การมีส่วนร่วม	มีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่า**	ความหมาย
		1*	2*	3*	4*	5*		
ด้านการดำเนินกิจกรรม	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	เฉลี่ย (SD)	
7. ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ร้านค้าชุมชน	117 (91.4)	5 (4.3)	11 (9.4)	38 (32.4)	31 (26.5)	32 (27.4)	3.63 (1.106)	มาก
8. ร่วมในการรักความ ปลอดภัยในชุมชน เช่น อปพร.	109 (85.2)	4 (3.7)	20 (18.3)	41 (37.6)	29 (26.6)	15 (13.8)	3.28 (1.032)	ปานกลาง
9. ร่วมดำเนินกิจกรรมกับ กลุ่มอื่นๆที่มีในชุมชน	109 (85.2)	4 (3.7)	20 (18.3)	41 (37.6)	29 (26.6)	15 (13.8)	3.28 (1.032)	ปานกลาง
10. ร่วมการประชุมของ โครงการชุมชนต้นแบบฯ ที่จัดขึ้น	119 (93.0)	5 (4.2)	15 (12.6)	32 (26.9)	30 (25.2)	37 (31.1)	3.66 (1.162)	มาก
11. ร่วมออมเงินก้อนกับ กลุ่มธนาคารชุมชน	114 (89.1)	11 (9.6)	20 (17.5)	32 (28.1)	27 (23.7)	24 (21.1)	3.29 (1.248)	ปานกลาง
12. ร่วมกิจกรรมการรวม ซื้อรวมขายผ่านกลุ่มการ ผลิตในชุมชน	109 (85.2)	6 (5.5)	28 (25.7)	30 (27.5)	25 (22.9)	20 (18.4)	3.23 (1.178)	ปานกลาง
13. ร่วมเป็น คณะกรรมการของกลุ่ม ที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มข้าวอินทรีย์ กลุ่ม ธนาคารชุมชนฯลฯ	98 (76.6)	4 (4.1)	10 (10.2)	20 (20.4)	39 (39.8)	25 (25.5)	3.72 (1.076)	มาก
14. ร่วมประชุมในเวที ประชาคมที่ชุมชนจัดขึ้น	105 (82.0)	5 (4.8)	12 (11.4)	28 (26.7)	26 (24.8)	34 (32.3)	3.69 (1.174)	มาก
15. ร่วมเข้ารับการอบรม โครงการส่งเสริมอาชีพ	108 (84.4)	5 (4.6)	10 (9.3)	11 (10.2)	32 (29.6)	50 (46.3)	4.04 (1.162)	มาก

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n=128

การมีส่วนร่วม ด้านการดำเนินกิจกรรม	มีส่วนร่วม จำนวน (ร้อยละ)	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่า เฉลี่ย** (SD)	ความหมาย
		1*	2*	3*	4*	5*		
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
16. ร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ของชุมชนเช่น โครงการ ก่อสร้างถนน ศาลาอเนกประสงค์ ชุมชน	98 (76.6)	9 (9.2)	13 (13.3)	20 (20.4)	28 (28.6)	28 (28.6)	3.54 (1.279)	มาก
17. ร่วมทำความสะอาด สถานที่สาธารณะเนื่อง ในวันสำคัญต่างๆ	114 (89.1)	6 (5.3)	12 (10.5)	28 (24.6)	28 (24.6)	40 (35.1)	3.74 (1.192)	มาก
18. ร่วมบริจาคสิ่งของ ให้กับสาธารณภัยต่าง ๆ	101 (78.9)	11 (10.9)	22 (21.8)	28 (27.7)	20 (19.8)	20 (19.8)	3.16 (1.272)	ปานกลาง
19. ร่วมกิจกรรมปลูกป่า สาธารณะ การลงแขก ของชุมชน	111 (86.7)	24 (21.6)	18 (16.2)	32 (28.8)	25 (22.5)	12 (10.9)	2.85 (1.289)	ปานกลาง
20. ร่วมประชุมในเวที ประชาคมที่ชุมชนจัดขึ้น	115 (89.8)	11 (9.6)	20 (17.4)	38 (33.0)	26 (22.6)	20 (17.4)	3.21 (1.198)	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย							3.43 (1.150)	มาก

หมายเหตุ : *

- 1 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย
- 3 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
- 4 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
- 5 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

- ** 1.00 – 1.80 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด
 1.81 – 2.60 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย
 2.61 – 3.40 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง
 3.41 – 4.20 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก
 4.21 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

จากตารางที่ 4.9 แสดงผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ดังนี้

การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.6-95.3)มีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรมทุกประเด็น โดยพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรมระดับมาก 10 ประเด็น ได้แก่ ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นกรรมการกลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.60) ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นตัวแทนกลุ่มร้านค้าชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.45) ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.78) ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้าชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.63) ร่วมการประชุมของโครงการชุมชนต้นแบบฯ ที่จัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย=3.66) ร่วมเป็นคณะกรรมการของกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มข้าวอินทรีย์ กลุ่มธนาคารชุมชน ฯลฯ (ค่าเฉลี่ย=3.72) ร่วมประชุมในเวทีประชาคมที่ชุมชนจัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย=3.69) ร่วมเข้ารับอบรมโครงการส่งเสริมอาชีพ (ค่าเฉลี่ย=4.04) ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ของชุมชนเช่น โครงการ ก่อสร้างถนน ศาลาอเนกประสงค์ชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.54) ร่วมทำความสะอาดสถานที่สาธารณะเนื่องในวันสำคัญต่างๆ (ค่าเฉลี่ย=3.74) และพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรมระดับปานกลาง 10 ประเด็น ได้แก่ ร่วมกิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง (ค่าเฉลี่ย=3.21) ร่วมแก้ไขและจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.04) ร่วมคัดเลือกสมาชิกให้เป็นกรรมการโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ย=3.29) ร่วมในการรักษาความปลอดภัยในชุมชน เช่น อปพร. (ค่าเฉลี่ย=3.28) ร่วมดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มอื่น ๆ ที่มีในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.28) ร่วมออมเงินถือหุ้นกับกลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.29) ร่วมกิจกรรมการรวมซื้อรวมขายผ่านกลุ่มการผลิตในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.23) ร่วมบริจาคสิ่งของให้กับสาธารณภัยต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย=3.16) ร่วมกิจกรรมปลูกป่าสาธารณะ การลงแขกของชุมชน (ค่าเฉลี่ย=2.85) และร่วมประชุมในเวทีประชาคมที่ชุมชนจัดขึ้น ร้อยละ (ค่าเฉลี่ย=3.21) และในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.43)

ตารางที่ 4.10 การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์

n=128

การมีส่วนร่วม ด้านการรับผลประโยชน์	มีส่วน ร่วม จำนวน (ร้อยละ)	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่า** เฉลี่ย (SD)	ความหมาย
		1*	2*	3*	4*	5*		
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ร่วมรับการปันผล สวัสดิการจากกลุ่ม ธนาคารชุมชน	128 (100)	5 (3.9)	10 (7.8)	11 (8.6)	32 (25.0)	70 (54.7)	4.19 (1.123)	มาก
2. ร่วมรับการสงเคราะห์ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส	128 (100)	5 (3.9)	13 (10.2)	47 (36.7)	31 (24.2)	32 (25.0)	3.56 (1.088)	มาก
3. ร่วมรับปันผลจากการ เป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้า ชุมชน	128 (100)	5 (3.9)	23 (18.0)	48 (37.5)	27 (21.1)	25 (19.5)	3.34 (1.100)	ปานกลาง
4. ร่วมรับการปันผลจาก การเป็นสมาชิก กลุ่มลด ต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่ม ปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิต พันธุ์ข้าว	128 (100)	9 (7.0)	13 (10.2)	28 (21.9)	40 (31.3)	38 (29.6)	3.66 (1.201)	มาก
5. ร่วมรับความ ประทับใจ จากการจัดกิจกรรม ประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น	121 (94.5)	6 (5.0)	13 (10.7)	20 (16.5)	38 (31.4)	44 (36.4)	3.83 (1.174)	มาก
6. ร่วมรับความรู้จาก โครงการส่งเสริมอาชีพ ในชุมชน	120 (93.8)	10 (8.3)	11 (9.1)	20 (16.7)	38 (31.7)	41 (34.2)	3.74 (1.248)	มาก
7. ร่วมรับผลตอบแทน จากกองทุนในชุมชน	121 (94.5)	5 (4.1)	12 (9.9)	25 (20.7)	38 (31.4)	41 (33.9)	3.81 (1.130)	มาก

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n=128

การมีส่วนร่วม ด้านการรับผลประโยชน์	มีส่วน ร่วม จำนวน (ร้อยละ)	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่า** เฉลี่ย (SD)	ความหมาย
		1* จำนวน (ร้อยละ)	2* จำนวน (ร้อยละ)	3* จำนวน (ร้อยละ)	4* จำนวน (ร้อยละ)	5* จำนวน (ร้อยละ)		
8. ร่วมรับส่วนลดและ การปันผลจาก การรวม ซื้อ รวมขายผ่านกลุ่มการ ผลิตในชุมชน	108 (84.4)	6 (5.6)	12 (11.1)	22 (20.4)	28 (25.9)	40 (37.0)	3.78 (1.212)	มาก
9. ร่วมรับผลตอบแทน จากการเป็น คณะกรรมการของกลุ่ม ที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มธนาคารชุมชน ฯลฯ	98 (76.6)	6 (6.2)	12 (12.2)	23 (23.5)	22 (22.4)	35 (35.7)	3.69 (1.241)	มาก
10. ร่วมรับสวัสดิการจาก กองทุนหมู่บ้าน	108 (84.4)	6 (5.6)	8 (7.4)	21 (19.4)	30 (27.8)	43 (39.8)	3.89 (1.173)	มาก
11. ร่วมรับสวัสดิการจาก กลุ่มออมวันละบาท	116 (90.6)	6 (5.2)	8 (6.9)	21 (18.1)	38 (32.8)	43 (37.0)	3.90 (1.132)	มาก
12. ร่วมรับองค์ความรู้ จากการดำเนินโครงการ ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจ พอเพียง เช่น การลด รายจ่าย เพิ่มรายได้ ชุมชน	119 (93.0)	6 (5.0)	8 (6.7)	24 (20.2)	38 (31.9)	43 (36.2)	3.87 (1.127)	มาก
รวมเฉลี่ย							3.77 (1.162)	มาก

หมายเหตุ : * 1 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด

2 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย

3 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

4 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก

5 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

** 1.00 – 1.80 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

1.81 – 2.60 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย

2.61 – 3.40 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง

3.41 – 4.20 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก

4.21 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

จากตารางที่ 4.10 แสดงผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ดังนี้

การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ เกษตรกรทุกราย (ร้อยละ 100.0) มีส่วนร่วมรับการปันผลสวัสดิการจากกลุ่มธนาคารชุมชน มีส่วนร่วมรับการสงเคราะห์ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส มีส่วนร่วมรับการปันผลจากการเป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้าชุมชน และมีส่วนร่วมรับการปันผลจากการเป็นสมาชิก กลุ่มลดต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว และเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.6 – 94.5) มีส่วนร่วมในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับผลประโยชน์อีก 8 ประเด็น คือ ร่วมรับความประทับใจจากการจัดกิจกรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น ร่วมรับความรู้จาก โครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ร่วมรับผลตอบแทนจากกองทุนในชุมชน ร่วมรับส่วนลดและการปันผลจากการรวมซื้อ รวมขายผ่านกลุ่มการผลิตในชุมชน ร่วมรับผลตอบแทนจากการเป็นคณะกรรมการของกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มธนาคารชุมชน ฯลฯ ร่วมรับสวัสดิการจากกองทุนหมู่บ้าน ร่วมรับสวัสดิการจากกลุ่มออมวันละบาท และร่วมรับองค์ความรู้จากการดำเนินโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ชุมชน ทั้งนี้พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ ระดับมาก 11 ประเด็น ได้แก่ ร่วมรับการปันผลสวัสดิการจากกลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย=4.19) ร่วมรับการสงเคราะห์ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส (ค่าเฉลี่ย=3.56) ร่วมรับการปันผลจากการเป็นสมาชิก กลุ่มลดต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย=3.66) ร่วมรับความประทับใจจากการจัดกิจกรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย=3.83) ร่วมรับความรู้จากโครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.74) ร่วมรับความรู้จากโครงการส่งเสริมอาชีพใน

ชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.81) ร่วมรับส่วนลดและการปันผลจาก การรวมซื้อ รวมขายผ่านกลุ่มการผลิตในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.78) ร่วมรับผลตอบแทนจากการเป็นคณะกรรมการของกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มธนาคารชุมชน ฯลฯ (ค่าเฉลี่ย=3.69) ร่วมรับสวัสดิการจากกองทุนหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย=3.89) ร่วมรับสวัสดิการจากกลุ่มออมวันละบาท (ค่าเฉลี่ย=3.90) และร่วมรับองค์ความรู้จากการดำเนินโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.87) และพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ ระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ ร่วมรับปันผลจากการเป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้าชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.34) และในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย= 3.77)

ตารางที่ 4.11 การมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล

n=128

การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล	มีส่วนร่วม จำนวน (ร้อยละ)	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (SD)	ความหมาย
		1*	2*	3*	4*	5*		
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ร่วมติดตามประเมินผล การดำเนินงานของกลุ่ม ธนาคารชุมชน	115 (89.8)	5 (4.3)	11 (9.6)	20 (17.4)	38 (33.0)	41 (35.7)	3.86 (1.134)	มาก
2. ร่วมติดตามการสงเคราะห์ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส ในชุมชน	114 (89.1)	10 (8.8)	11 (9.6)	20 (17.5)	36 (31.6)	37 (32.5)	3.69 (1.257)	มาก
3. ร่วมติดตามประเมินผล การดำเนินงานของกลุ่ม ร้านค้าชุมชน	120 (93.8)	8 (6.7)	11 (9.2)	26 (21.6)	36 (30.0)	39 (32.5)	3.73 (1.197)	มาก
4. ร่วมติดตามประเมินผล การดำเนินงานของกลุ่มลดต้นทุน การผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว	112 (87.5)	8 (7.1)	11 (9.8)	21 (18.8)	32 (28.6)	40 (35.7)	3.76 (1.234)	มาก
5. ร่วมประเมินผลโครงการ ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจ พอเพียง	118 (92.2)	10 (8.4)	21 (17.8)	35 (29.7)	31 (26.3)	21 (17.8)	3.27 (1.191)	ปานกลาง
6. ร่วมประเมินผลโครงการจัด กิจกรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น	115 (89.8)	10 (8.7)	21 (18.3)	35 (30.4)	31 (27.0)	18 (15.6)	3.23 (1.173)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n=128

การมีส่วนร่วมด้านการ ติดตามและประเมินผล	มีส่วนร่วม จำนวน (ร้อยละ)	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่า** เฉลี่ย (SD)	ความหมาย
		1*	2*	3*	4*	5*		
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
7. ร่วมเป็นคณะกรรมการ ตรวจสอบการทำงานของ คณะกรรมการ กองทุนใด กองทุนหนึ่งที่มีในชุมชน	115 (89.8)	8 (7.0)	15 (13.0)	26 (22.6)	31 (27.0)	35 (30.4)	3.61 (1.235)	มาก
8. ร่วมประเมินผลโครงการ ส่งเสริมอาชีพในชุมชน	114 (89.1)	10 (8.7)	15 (13.2)	24 (21.1)	31 (27.2)	34 (29.8)	3.56 (1.278)	มาก
9. ร่วมเป็นคณะกรรมการ ตรวจรับงานจัดจ้างของกลุ่มที่ มีในชุมชน	105 (82.0)	10 (9.5)	15 (14.3)	28 (26.7)	31 (29.5)	21 (20.0)	3.36 (1.220)	ปานกลาง
10. ร่วมตรวจสอบ งบประมาณและการใช้ จ่ายเงินเกี่ยวกับการจัด กิจกรรมต่างๆของชุมชน	103 (80.5)	10 (9.7)	15 (14.6)	29 (28.2)	30 (29.1)	19 (18.4)	3.32 (1.208)	ปานกลาง
11. ร่วมติดตามผลการ ดำเนินงานกลุ่มต่าง ๆ ที่มีใน ชุมชน	117 (91.4)	10 (8.5)	15 (12.9)	28 (23.9)	29 (24.8)	35 (29.9)	3.55 (1.271)	มาก
12. ร่วมติดตามประเมินผล การทำงานของคณะกรรมการ โครงการชุมชนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน	120 (93.8)	10 (8.3)	14 (11.7)	28 (23.3)	30 (25.0)	38 (31.7)	3.60 (1.268)	มาก
รวมเฉลี่ย							3.54 (1.222)	มาก

หมายเหตุ : *

- 1 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย
- 3 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
- 4 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
- 5 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

- ** 1.00 – 1.80 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด
 1.81 – 2.60 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย
 2.61 – 3.40 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง
 3.41 – 4.20 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก
 4.21 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

จากตารางที่ 4.11 แสดงผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ดังนี้

การมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80.5- 93.8)มีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลทุกประเด็น โดยพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล ระดับมาก 8 ประเด็น ได้แก่ ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.86) ร่วมติดตามการส่งเสริมให้ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.69) ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มร้านค้าชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.73) ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มลดต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย=3.76) ร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการกองทุนใดกองทุนหนึ่งที่มีในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.61) ร่วมประเมินผลโครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.56) ร่วมติดตามผลการดำเนินงานกลุ่มต่าง ๆ ที่มีในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.55) และร่วมติดตามประเมินผลการทำงานของคณะกรรมการ โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.60) และพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล ระดับปานกลาง 4 ประเด็น ได้แก่ ร่วมประเมินผลโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ย=3.27) ร่วมประเมินผลการจัดกิจกรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย=3.23) ร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจรับงานจัดจ้างของกลุ่มที่มีในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.36) และร่วมตรวจสอบงบประมาณและการใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.32) และในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย= 3.54)

ตารางที่ 4.12 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้าน
ถ่อนนาลับ ในภาพรวม

n=128

การมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม	
	ค่าเฉลี่ย (SD)	ความหมาย
1. การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน	3.40 (1.079)	ปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม	3.43 (1.150)	มาก
3. การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์	3.77 (1.162)	มาก
4. การมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล	3.54 (1.222)	มาก
การมีส่วนร่วมภาพรวม	3.54 (1.153)	มาก

จากตารางที่ 4.12 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับในภาพรวม พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ ระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล (ค่าเฉลี่ย= 3.43 3.77 และ 3.54 ตามลำดับ) เกษตรกรมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ ระดับปานกลาง 1 ด้าน คือการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย = 3.40) และในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับระดับมาก (ค่าเฉลี่ย= 3.54)

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

4.1 ปัญหา

ผู้วิจัย ได้ศึกษาปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับซึ่งประกอบด้วย ปัญหาในการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการติดตามประเมินผล สำหรับการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาในการมีส่วนร่วมนั้น ใช้คำถามที่มีลักษณะประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ มีปัญหามากที่สุด มีปัญหามาก มีปัญหาปานกลาง มีปัญหาน้อย และมีปัญหาน้อยที่สุด แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย และจัดระดับการมีปัญหาตามเกณฑ์ในการให้ความหมาย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีปัญหาในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีปัญหาในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีปัญหาในระดับมากที่สุด

ซึ่งจากการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับในแต่ละด้านนั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอระดับของการมีปัญหาในรายละเอียดของแต่ละด้านที่กำหนด ดังปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 4.13 ถึงตารางที่ 4.16 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.13 ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน

n=128

การมีส่วนร่วม ด้านการวางแผน	จำนวนผู้ มีปัญหา (ร้อยละ)	ระดับปัญหา					ค่า เฉลี่ย** (SD)	ความหมาย
		1*	2*	3*	4*	5*		
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ร่วมกำหนดแผน สำรวจและเก็บข้อมูล สภาพทั่วไปของชุมชน	15 (11.7)	8 (53.3)	7 (46.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.47 (0.499)	น้อยที่สุด
2. ร่วมสำรวจและเก็บ ข้อมูลสภาพทั่วไปของ ชุมชน	24 (18.8)	8 (33.3)	6 (25.0)	6 (25.0)	4 (16.7)	0 (0.0)	2.25 (1.090)	น้อย
3. ร่วมหาแนวทางใน การแก้ไขปัญหาของ ชุมชน	25 (19.5)	9 (36.0)	6 (24.0)	6 (24.0)	4 (16.0)	0 (0.0)	2.20 (1.095)	น้อย
4. ร่วมวางแผนแก้ไข ปัญหาของชุมชน	31 (24.2)	9 (29.0)	10 (32.3)	8 (25.8)	4 (12.9)	0 (0.0)	2.23 (1.007)	น้อย
5. ร่วมกำหนดแผน สำรวจข้อมูลรายรับ รายจ่ายของชุมชน	32 (25.0)	9 (28.1)	10 (31.3)	9 (28.1)	4 (12.5)	0 (0.0)	2.25 (1.000)	น้อย
6. ร่วมสำรวจข้อมูล รายรับรายจ่ายของ ชุมชน	30 (23.4)	11 (36.7)	10 (33.3)	9 (30.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.93 (0.814)	น้อย
7. ร่วมกำหนดแผน เตรียมการจัดตั้งกลุ่ม ร้านค้าชุมชน	36 (28.1)	14 (38.9)	12 (33.3)	9 (25.0)	1 (2.8)	0 (0.0)	1.92 (0.862)	น้อย
8. ร่วมจัดตั้งกลุ่ม ร้านค้าชุมชน	35 (27.3)	15 (42.9)	12 (34.3)	8 (22.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.80 (0.786)	น้อยที่สุด
9. ร่วมกำหนดแผน กิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอย กระทง	27 (21.1)	10 (37.0)	8 (29.6)	8 (29.6)	1 (3.8)	0 (0.0)	2.00 (0.903)	น้อย

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

n=128

การมีส่วนร่วม ด้านการวางแผน	จำนวนผู้ มีปัญหา (ร้อยละ)	ระดับปัญหา					ค่า เฉลี่ย** (SD)	ความหมาย
		1*	2*	3*	4*	5*		
10. ร่วมสำรวจปัญหา สิ่งแวดล้อมในชุมชน	25 (19.5)	9 (36.0)	7 (28.0)	8 (32.0)	1 (4.0)	0 (0.0)	2.04 (0.916)	น้อย
11. ร่วมจัดทำ แผนพัฒนาชุมชน ต้นแบบเศรษฐกิจ พอเพียงร่วมกับ ช.ก.ส.และสำนักงาน ที่เกี่ยวข้อง	24 (18.8)	12 (50.0)	6 (25.0)	5 (20.8)	1 (4.2)	0 (0.0)	1.79 (0.912)	น้อยที่สุด
12. ร่วมออกความ คิดเห็นในเวที ประชาคมของชุมชน	23 (18.0)	10 (43.5)	8 (34.8)	5 (21.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.78 (0.778)	น้อยที่สุด
รวมเฉลี่ย							1.97 (0.888)	น้อย

หมายเหตุ : *

- 1 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อย
- 3 หมายถึง มีปัญหาในระดับปานกลาง
- 4 หมายถึง มีปัญหาในระดับมาก
- 5 หมายถึง มีปัญหาในระดับมากที่สุด

** 1.00 – 1.80 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

1.81 – 2.60 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย

2.61 – 3.40 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง

3.41 – 4.20 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก

4.21 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

จากตารางที่ 4.13 แสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ ดังนี้

ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน เกษตรกรเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 11.7-28.1) มีปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า เกษตรกรมีปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนระดับน้อยที่สุด 4 ประเด็น ได้แก่ ร่วมกำหนดแผนสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน (ค่าเฉลี่ย=1.47) ร่วมจัดตั้งกลุ่มร้านค้าชุมชน (ค่าเฉลี่ย=1.80) ร่วมจัดทำแผนพัฒนาชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับ ช.ก.ส.และส่วนงานที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย= 1.79) และร่วมออกความคิดเห็นในเวทีประชาคมของชุมชน(ค่าเฉลี่ย= 1.78) และพบว่าเกษตรกรมีปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนระดับน้อย 8 ประเด็น ได้แก่ ร่วมสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 2.25) ร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน(ค่าเฉลี่ย= 2.20) ร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาของชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 2.23) ร่วมกำหนดแผนสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.25) ร่วมสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 1.93) ร่วมกำหนดแผนเตรียมการจัดตั้งกลุ่มร้านค้าชุมชน (ค่าเฉลี่ย =1.92) ร่วมกำหนดแผนกิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง (ค่าเฉลี่ย= 2.00) ร่วมสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน (ค่าเฉลี่ย =2.04) และในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย =1.97)

ตารางที่ 4.14 ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม

n=128

การมีส่วนร่วม ด้านการดำเนิน กิจกรรม	จำนวนผู้ มีปัญหา (ร้อยละ)	ระดับปัญหา					ค่า เฉลี่ย** (SD)	ความ หมาย
		1*	2*	3*	4*	5*		
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ร่วมคัดเลือก สมาชิกเป็น กรรมการกลุ่ม ธนาคารชุมชน	20 (15.6)	8 (40.0)	7 (35.0)	5 (25.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.85 (0.792)	น้อย
2. ร่วมคัดเลือก สมาชิกเป็น ตัวแทนกลุ่ม ร้านค้าชุมชน	21 (16.4)	8 (38.1)	5 (23.8)	6 (28.6)	2 (9.5)	0 (0.0)	2.10 (1.019)	น้อย

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

n=128

การมีส่วนร่วมด้าน การดำเนินกิจกรรม	จำนวนผู้ มีปัญหา (ร้อยละ)	ระดับปัญหา					ค่า เฉลี่ย** (SD)	ความหมาย
		1* จำนวน (ร้อยละ)	2* จำนวน (ร้อยละ)	3* จำนวน (ร้อยละ)	4* จำนวน (ร้อยละ)	5* จำนวน (ร้อยละ)		
3. ร่วมกิจกรรม งานต่างๆ ที่ชุมชน จัดขึ้น เช่น เทศกาล สงกรานต์ ลอย กระทง	23 (18.0)	9 (39.1)	6 (26.1)	6 (26.1)	2 (8.7)	0 (0.0)	2.04 (0.999)	น้อย
4. ร่วมแก้ไขและ จัดการปัญหา สิ่งแวดล้อมใน ชุมชน	26 (20.3)	10 (38.5)	8 (30.8)	6 (23.0)	2 (7.7)	0 (0.0)	2.00 (0.961)	น้อย
5. ร่วมคัดเลือก สมาชิกเป็น กรรมการโครงการ ชุมชนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียง	22 (17.2)	8 (36.4)	8 (36.4)	6 (27.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.91 (0.793)	น้อย
6. ร่วมเป็นสมาชิก กลุ่มธนาคารชุมชน	19 (14.8)	10 (52.6)	7 (36.8)	1 (5.3)	1 (5.3)	0 (0.0)	1.63 (0.089)	น้อยที่สุด
7. ร่วมเป็นสมาชิก กลุ่มร้านค้าชุมชน	18 (14.1)	9 (50.0)	7 (38.8)	1 (5.6)	1 (5.6)	0 (0.0)	1.67 (0.816)	น้อยที่สุด
8. ร่วมในการรักษา ความปลอดภัยใน ชุมชน เช่น อปพร.	20 (15.6)	9 (45.0)	10 (50.0)	1 (5.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.60 (0.583)	น้อยที่สุด
9. ร่วมดำเนิน กิจกรรมกับกลุ่ม อื่นๆที่มีในชุมชน	20 (15.6)	9 (45.0)	7 (35.0)	4 (20.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.75 (0.766)	น้อย

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

n=128

การมีส่วนร่วมด้านการ ดำเนินกิจกรรม	จำนวน ผู้มี ปัญหา (ร้อยละ)	ระดับปัญหา					ค่า เฉลี่ย** (SD)	ความหมาย
		1*	2*	3*	4*	5*		
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
10. ร่วมการประชุมของ โครงการชุมชนต้นแบบฯที่ จัดขึ้น	17 (13.3)	6 (35.3)	7 (41.2)	3 (17.6)	1 (5.9)	0 (0.0)	1.94 (0.872)	น้อย
11. ร่วมออมเงิน ถือหุ้ กับกลุ่มธนาคารชุมชน	23 (18.0)	10 (43.5)	9 (39.1)	3 (13.0)	1 (4.4)	0 (0.0)	1.78 (0.832)	น้อยที่สุด
12. ร่วมกิจกรรมการรวม ชื่อ รวบรวมผ่านกลุ่มการ ผลิตในชุมชน	28 (21.9)	11 (39.3)	12 (42.9)	4 (14.3)	1 (3.5)	0 (0.0)	1.82 (0.804)	น้อย
13. ร่วมเป็นคณะ กรรมการ ของกลุ่ม ที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มข้าวอินทรีย์ กลุ่ม ธนาคารชุมชน	27 (21.1)	11 (40.7)	8 (29.6)	8 (29.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.89 (0.831)	น้อย
14. ร่วมดำเนินงาน จัดกิจกรรมประเพณี ที่ชุมชนจัดขึ้น	23 (18.0)	9 (39.1)	9 (39.1)	5 (21.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.83 (0.761)	น้อย
15. ร่วมเข้ารับการอบรม โครงการส่งเสริมอาชีพ	23 (18.0)	10 (43.5)	9 (39.1)	4 (17.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.74 (0.735)	น้อยที่สุด
16. ร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ของ ชุมชนเช่น โครงการ ก่อสร้างถนน ศาลา อเนกประสงค์ชุมชน	28 (21.9)	12 (42.8)	8 (28.6)	8 (28.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.86 (0.833)	น้อย

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

n=128

การมีส่วนร่วมด้านกร ดำเนินกิจกรรม	จำนวนผู้มี ปัญหา (ร้อยละ)	ระดับปัญหา					ค่า เฉลี่ย** (SD)	ความหมาย
		1*	2*	3*	4*	5*		
17. ร่วมทำความสะอาด สถานที่สาธารณะเนื่อง ในวันสำคัญต่างๆ	16 (12.5)	9 (56.3)	5 (31.3)	2 (12.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.56 (0.704)	น้อยที่สุด
18. ร่วมบริจาคสิ่งของ ให้กับสาธารณภัยต่าง ๆ	31 (24.2)	10 (32.3)	10 (32.3)	9 (29.0)	2 (6.4)	0 (0.0)	2.10 (0.928)	น้อย
19. ร่วมกิจกรรมปลูกป่า สาธารณะ การลงแขก ของชุมชน	30 (23.4)	9 (30.0)	8 (26.7)	9 (30.0)	4 (13.3)	0 (0.0)	2.27 (1.031)	น้อย
20. ร่วมประชุมในเวที ประชาคมที่ชุมชนจัดขึ้น	10 (10.9)	10 (71.5)	3 (21.4)	1 (7.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.36 (0.610)	น้อยที่สุด
รวมเฉลี่ย							1.83 (0.824)	น้อย

หมายเหตุ : *

- 1 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อย
- 3 หมายถึง มีปัญหาในระดับปานกลาง
- 4 หมายถึง มีปัญหาในระดับมาก
- 5 หมายถึง มีปัญหาในระดับมากที่สุด

** 1.00 – 1.80 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด
 1.81 – 2.60 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย
 2.61 – 3.40 หมายถึง มีส่วนร่วมนปานกลาง
 3.41 – 4.20 หมายถึง มีส่วนร่วมนมาก
 4.21 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมนมากที่สุด

จากตารางที่ 4.14 แสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ดังนี้

ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม เกษตรกรเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 10.9-24.2) มีปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า เกษตรกรมีปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรมระดับน้อยที่สุด 7 ประเด็น ได้แก่ ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 1.63) ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้าชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 1.67) ร่วมในการรักษาความปลอดภัยในชุมชน เช่น อปพร. (ค่าเฉลี่ย 1.60) ร่วมออมเงินถือหุ้นกับกลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 1.78) ร่วมเข้ารับการอบรมโครงการส่งเสริมอาชีพ (ค่าเฉลี่ย = 1.74) ร่วมทำความสะอาดสถานที่สาธารณะเนื่องในวันสำคัญต่างๆ (ค่าเฉลี่ย = 1.56) และร่วมประชุมในเวทีประชาคมที่ชุมชนจัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 1.36) และพบว่าเกษตรกรมีปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรมระดับน้อย 13 ประเด็น ได้แก่ ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นกรรมการกลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 1.85) ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นตัวแทนกลุ่มร้านค้าชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 2.10) ร่วมกิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาล สงกรานต์ ลอยกระทง (ค่าเฉลี่ย = 2.04) ร่วมแก้ไขและจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 2.00) ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นกรรมการโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ย = 1.91) ร่วมดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มอื่นๆที่มีในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 1.75) ร่วมการประชุมของโครงการชุมชนต้นแบบฯ ที่จัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 1.94) ร่วมกิจกรรมการรวมซื้อรวมขายผ่านกลุ่มการผลิตในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 1.82) ร่วมเป็นคณะกรรมการของกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มข้าวอินทรีย์ กลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 1.89) ร่วมดำเนินงานจัดกิจกรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 1.83) ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชนเช่น โครงการก่อสร้างถนน ศาลาอเนกประสงค์ชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 1.86) ร่วมบริจาคสิ่งของให้กับสาธารณภัยต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย = 2.10) ร่วมกิจกรรมปลูกป่าสาธารณะการลงแขกของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 2.27) และในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาการมีส่วนร่วมด้านดำเนินกิจกรรม ระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 1.83)

ตารางที่ 4.15 ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์

n=128

การมีส่วนร่วมด้าน การรับผลประโยชน์	จำนวนผู้ มีปัญหา (ร้อยละ)	ระดับปัญหา					ค่า เฉลี่ย** (SD)	ความหมาย
		1* จำนวน (ร้อยละ)	2* จำนวน (ร้อยละ)	3* จำนวน (ร้อยละ)	4* จำนวน (ร้อยละ)	5* จำนวน (ร้อยละ)		
1. ร่วมรับการปัน ผลสวัสดิการจาก กลุ่มธนาคารชุมชน	10 (7.8)	8 (80.0)	2 (20.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.20 (0.400)	น้อยที่สุด
2. ร่วมรับการ สงเคราะห์ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส	11 (8.6)	7 (63.6)	2 (18.2)	1 (9.1)	1 (9.1)	0 (0.0)	1.64 (0.979)	น้อยที่สุด
3. ร่วมรับปันผล จากการเป็นสมาชิก กลุ่มร้านค้าชุมชน	9 (7.0)	6 (66.7)	2 (22.2)	1 (11.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.44 (0.685)	น้อยที่สุด
4. ร่วมรับการ ปันผลจากการเป็น สมาชิก กลุ่มลด ต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ย อินทรีย์ กลุ่มผลิต พันธุ์ข้าว ฯลฯ	11 (8.6)	6 (54.5)	4 (36.4)	1 (9.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.55 (0.656)	น้อยที่สุด
5. ร่วมภาคภูมิใจ จากการจัดกิจกรรม ประเพณีที่ชุมชน จัดขึ้น	12 (9.4)	8 (66.7)	3 (25.0)	1 (8.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.42 (0.640)	น้อยที่สุด
6. ร่วมรับทักษะ และองค์ความรู้จาก โครงการส่งเสริม อาชีพในชุมชน	10 (7.8)	6 (60.0)	3 (30.0)	1 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.50 (0.671)	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

n=128

การมีส่วนร่วมด้าน การรับผลประโยชน์	จำนวนผู้ มีปัญหา (ร้อยละ)	ระดับปัญหา					ค่า เฉลี่ย** (SD)	ความหมาย
		1* จำนวน (ร้อยละ)	2* จำนวน (ร้อยละ)	3* จำนวน (ร้อยละ)	4* จำนวน (ร้อยละ)	5* จำนวน (ร้อยละ)		
7. ร่วมรับผล ตอบแทนจาก กองทุนในชุมชน	11 (8.6)	6 (54.5)	4 (36.4)	1 (9.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.55 (0.656)	น้อยที่สุด
8. ร่วมรับส่วนลด และปันผลจาก การ รวมซื้อและรวม ขาย ผ่านกลุ่มการ ผลิตในชุมชน	7 (5.5)	4 (57.1)	2 (28.6)	1 (14.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.57 (0.728)	น้อยที่สุด
9. ร่วมรับผล ตอบแทนจากการ เป็นคณะกรรมการ ของ กลุ่มที่ตั้งขึ้นใน ชุมชน เช่น กลุ่ม ธนาคารชุมชน ฯลฯ	24 (18.8)	14 (58.3)	4 (16.7)	4 (16.7)	2 (8.3)	0 (0.0)	1.75 (1.010)	น้อยที่สุด
10. ร่วมรับ สวัสดิการจาก กองทุนหมู่บ้าน เช่น ค่ารักษาพยาบาล	14 (10.9)	10 (71.4)	4 (28.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.29 (0.452)	น้อยที่สุด
11. ร่วมรับ สวัสดิการจากกลุ่ม ออมวันละบาท เช่น เงินสงเคราะห์ ฌาปนกิจ	32 (25.0)	22 (68.8)	10 (31.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.31 (0.464)	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

n=128

การมีส่วนร่วมด้าน การรับผลประโยชน์	จำนวนผู้ มีปัญหา (ร้อยละ)	ระดับปัญหา					ค่า เฉลี่ย** (SD)	ความหมาย
		1*	2*	3*	4*	5*		
12. ร่วมรับองค์ ความรู้จากการ ดำเนินโครงการ ชุมชนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียง เช่น การลดราย จ่าย เพิ่มรายได้	22 (17.2)	10 (45.5)	9 (40.9)	2 (9.1)	1 (4.5)	0 (0.0)	1.73 (0.808)	น้อยที่สุด
รวมเฉลี่ย							0.49 (0.679)	น้อยที่สุด

หมายเหตุ : *

- 1 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อย
- 3 หมายถึง มีปัญหาในระดับปานกลาง
- 4 หมายถึง มีปัญหาในระดับมาก
- 5 หมายถึง มีปัญหาในระดับมากที่สุด

** 1.00 – 1.80 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด
 1.81 – 2.60 หมายถึง มีปัญหาน้อย
 2.61 – 3.40 หมายถึง มีปัญหาปานกลาง
 3.41 – 4.20 หมายถึง มีปัญหามาก
 4.21 – 5.00 หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

จากตารางที่ 4.15 แสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ดังนี้

ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ เกษตรกรเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 7.8-25.0) มีปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า เกษตรกรมีปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ระดับน้อยที่สุดทั้ง 12 ประเด็น ได้แก่ ร่วมรับการปันผลสวัสดิการจากกลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย=1.20) ร่วมรับการสงเคราะห์ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส (ค่าเฉลี่ย= 1.64) ร่วมรับปันผลจากการเป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้าชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 1.44) ร่วมรับการปันผลจากการเป็นสมาชิก กลุ่มลดต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว ฯลฯ (ค่าเฉลี่ย= 1.55) ร่วมภาคภูมิใจจากการจัดกิจกรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น(ค่าเฉลี่ย= 1.42) ร่วมรับทักษะและองค์ความรู้จากโครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน(ค่าเฉลี่ย= 1.50) ร่วมรับผลตอบแทนจากกองทุนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 1.55) ร่วมรับส่วนลดและปันผลจาก การรวมซื้อ และรวมขายผ่านกลุ่มการผลิตในชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 1.57) ร่วมรับผลตอบแทนจากการเป็นคณะกรรมการของกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มธนาคารชุมชน ฯลฯ (ค่าเฉลี่ย= 1.75) ร่วมรับสวัสดิการจากกองทุนหมู่บ้าน เช่น ค่ารักษาพยาบาล (ค่าเฉลี่ย= 1.29) ร่วมรับสวัสดิการจากกลุ่มออมวันละบาท เช่น เงินสงเคราะห์ฌาปนกิจ (ค่าเฉลี่ย= 1.31) และร่วมรับองค์ความรู้จากการดำเนินโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ (ค่าเฉลี่ย= 1.73) และในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย= 0.49)

ตารางที่ 4.16 ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล

n=128

การมีส่วนร่วมด้าน การติดตาม ประเมินผล	จำนวนผู้ มีปัญหา (ร้อยละ)	ระดับปัญหา					ค่า เฉลี่ย** (SD)	ความหมาย
		1* จำนวน (ร้อยละ)	2* จำนวน (ร้อยละ)	3* จำนวน (ร้อยละ)	4* จำนวน (ร้อยละ)	5* จำนวน (ร้อยละ)		
1. ร่วมติดตาม ประเมินผลการ ดำเนินงานของ กลุ่มธนาคารชุมชน	20 (15.6)	8 (40.0)	9 (45.0)	2 (10.0)	1 (5.0)	0 (0.0)	1.80 (0.812)	น้อยที่สุด
2. ร่วมติดตามการ สงเคราะห์ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส ในชุมชน	13 (10.2)	6 (46.1)	5 (38.5)	2 (15.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.69 (0.722)	น้อยที่สุด
3. ร่วมติดตาม ประเมินผลการ ดำเนินงานของ กลุ่มร้านค้าชุมชน	19 (14.8)	11 (57.9)	5 (26.3)	3 (15.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.58 (0.748)	น้อยที่สุด
4. ร่วมติดตาม ประเมินผลการ ดำเนินงานของ กลุ่มลดต้นทุนการ ผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ย อินทรีย์ กลุ่มผลิต พันธุ์ข้าว	24 (18.8)	11 (45.8)	8 (33.3)	3 (12.5)	2 (8.4)	0 (0.0)	1.83 (0.943)	น้อย
5. ร่วมประเมินผล โครงการพัฒนา ชุมชนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียง	8 (6.3)	5 (62.5)	2 (25.0)	1 (12.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.50 (0.707)	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

n=128

การมีส่วนร่วมด้าน การติดตาม ประเมินผล	จำนวนผู้ มีปัญหา (ร้อยละ)	ระดับปัญหา					ค่า เฉลี่ย** (SD)	ความหมาย
		1* จำนวน (ร้อยละ)	2* จำนวน (ร้อยละ)	3* จำนวน (ร้อยละ)	4* จำนวน (ร้อยละ)	5* จำนวน (ร้อยละ)		
6. ร่วมประเมินผล การการจัดกิจกรรม ประเพณีที่ชุมชน จัดขึ้น	4 (3.1)	1 (25.0)	2 (50.0)	1 (25.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	2.00 (0.707)	น้อย
7. ร่วมเป็น คณะกรรมการ ตรวจสอบการ ทำงานของ คณะกรรมการ กองทุนไคกองทุน หนึ่งที่มีในชุมชน	19 (14.8)	4 (21.1)	8 (42.0)	4 (21.1)	2 (10.5)	1 (5.3)	2.37 (1.086)	น้อย
8. ร่วมประเมินผล โครงการส่งเสริม อาชีพในชุมชน	20 (15.6)	5 (25.0)	9 (45.0)	4 (20.0)	2 (10.0)	0 (0.0)	2.15 (0.910)	น้อย
9. ร่วมเป็น คณะกรรมการตรวจ รับงานจัดจ้างของ กลุ่มที่มีในชุมชน	13 (10.2)	5 (38.5)	6 (46.1)	2 (15.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.77 (0.697)	น้อยที่สุด
10. ร่วมตรวจสอบ งบประมาณและ การใช้จ่ายเงิน เกี่ยวกับการจัด กิจกรรมต่างๆของ ชุมชน	38 (29.7)	11 (29.9)	15 (39.5)	8 (21.1)	4 (10.5)	0 (0.0)	2.13 (0.951)	น้อย

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

n=128

การมีส่วนร่วมด้าน การติดตาม ประเมินผล	จำนวนผู้ มีปัญหา (ร้อยละ)	ระดับปัญหา					ค่า เฉลี่ย** (SD)	ความหมาย
		1*	2*	3*	4*	5*		
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
11. ร่วมติดตามผล การดำเนินงานกลุ่ม ต่างๆที่มีในชุมชน	33 (25.8)	8 (24.2)	10 (30.3)	12 (36.4)	3 (9.1)	0 (0.0)	2.30 (0.937)	น้อย
12. ร่วมติดตาม ประเมินผลการ ทำงานของ คณะกรรมการ โครงการชุมชน ต้นแบบเศรษฐกิจ ของชุมชน	35 (27.3)	10 (28.6)	11 (31.4)	12 (34.3)	2 (5.7)	0 (0.0)	2.17 (0.910)	น้อย
รวมเฉลี่ย							0.94 (0.844)	น้อย

หมายเหตุ : *

- 1 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อย
- 3 หมายถึง มีปัญหาในระดับปานกลาง
- 4 หมายถึง มีปัญหาในระดับมาก
- 5 หมายถึง มีปัญหาในระดับมากที่สุด

** 1.00 – 1.80 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด
 1.81 – 2.60 หมายถึง มีปัญหาน้อย
 2.61 – 3.40 หมายถึง มีปัญหาปานกลาง
 3.41 – 4.20 หมายถึง มีปัญหา
 4.21 – 5.00 หมายถึง มีปัญหา

จากตารางที่ 4.16 แสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามตาม ประเมินผลของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ดังนี้

ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล เกษตรกรเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 6.3-29.7) มีปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า เกษตรกรมีปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลระดับน้อยที่สุด 5 ประเด็น ได้แก่ ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 1.80) ร่วมติดตามการสงเคราะห์ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 1.69) ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มร้านค้าชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 1.58) ร่วมประเมินผลโครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ย= 1.50) และร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจรับงานจัดจ้างของกลุ่มที่มีในชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 1.77) และพบว่าเกษตรกรมีปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลระดับน้อย 7 ประเด็น ได้แก่ ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มลดต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย= 1.83) ร่วมประเมินผลการจัดกิจกรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย= 2.00) ร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการกองทุนใด กองทุนหนึ่งที่มีในชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 2.37) ร่วมประเมินผลโครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 2.15) ร่วมตรวจสอบงบประมาณและการใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 2.13) ร่วมติดตามผลการดำเนินงานกลุ่มต่างๆที่มีในชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 2.30) และร่วมติดตามประเมินผลการทำงานของคณะกรรมการโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจของชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 2.17) และในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล ระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย= 0.94)

4.2 ข้อเสนอแนะ

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล ผลการวิเคราะห์ ข้อเสนอแนะในแต่ละด้านปรากฏดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบ
เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ

n=128		
ข้อเสนอแนะ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน		
1) ควรมีเวทีในการร่วมกันวางแผนทุกเดือน	10	7.81
2) ควรมีการวางแผนปรับปรุงข้อมูลให้เป็นระบบ	21	16.40
3) ควรมีการวางแผนดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	8	6.25
4) ควรมีการประชาสัมพันธ์ชี้แจงแผนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อสร้างความเข้าใจให้มากขึ้น	18	14.06
2. การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม		
1) ควรมีการสับเปลี่ยนคณะกรรมการของกลุ่มเมื่อครบวาระที่กำหนด	11	8.59
2) ควรดำเนินงานทุกขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้	9	7.03
3) ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบและเข้าร่วมทุกครั้ง	15	11.72
3. การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์		
1) ควรมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้ครอบคลุมเกษตรกรทุกกลุ่ม	27	21.09
2) ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้คณะกรรมการและเกษตรกรให้เห็นถึงความสำคัญ และสิทธิประโยชน์	6	4.69
4. การมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล		
1) ควรมีการติดตามและประเมินผลการทำงานให้มากขึ้น	9	7.03
2) ควรมีการเปิดเผยข้อมูลให้สามารถตรวจสอบได้	16	12.50

การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน พบว่าเกษตรกรร้อยละ 16.40 เสนอแนะให้มีการวางแผนปรับปรุงข้อมูลให้เป็นระบบ รองลงมาร้อยละ 14.06 เสนอแนะให้มีการประชาสัมพันธ์ชี้แจงแผนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อสร้างความเข้าใจให้มากขึ้น ร้อยละ 7.81 เสนอแนะให้มีเวทีร่วมกันในการวางแผนทุกเดือน และร้อยละ 6.25 เสนอแนะให้มีการวางแผนดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม พบว่าเกษตรกรร้อยละ 11.72 เสนอแนะให้มีการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบและเข้าร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 8.59 เสนอแนะให้มีการสับเปลี่ยน

คณะกรรมการของกลุ่มเมื่อครบวาระที่กำหนด และร้อยละ 7.03 เสนอแนะให้การดำเนินงานทุกขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 21.09 เสนอแนะให้มีการจัดสรรผลประโยชน์ให้ครอบคลุมเกษตรกรทุกกลุ่ม และร้อยละ 4.69 เสนอแนะให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้คณะกรรมการและเกษตรกรให้เห็นถึงความสำคัญ และสิทธิประโยชน์

การมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล พบว่าเกษตรกรร้อยละ 12.50 เสนอแนะให้มีการเปิดเผยข้อมูลให้สามารถตรวจสอบได้ และร้อยละ 7.03 เสนอแนะให้มีการติดตามและประเมินผลการทำงานให้มากขึ้น

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญ 3 ส่วนก็คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ มีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การดำเนินงานของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับในจังหวัดอุดรธานี 2) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ในจังหวัดอุดรธานี 3) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ในจังหวัดอุดรธานี 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ในจังหวัดอุดรธานี

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ตำบลถ่อนนาถับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จากบัญชีรายชื่อในทะเบียนเกษตรกร สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ปี 2557 จำนวน 188 ครัวเรือนๆ ละ 1 คน กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจากสูตรของ Taro Yamane จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 128 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย และกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อเก็บข้อมูลสำคัญ โดยกำหนดเก็บข้อมูลเหล่านี้จาก ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสในหมู่บ้านและคณะกรรมการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านถ่อนนาถับ เพื่อให้ทราบประวัติความเป็นมา และการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนจนทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) รวม 10 คน

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งสร้างจากกรอบแนวคิดการวิจัย แล้วนำไปทดสอบกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ราย เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น โดยเลือกวิธีครอนบาค-อัลฟา (Cronbach's alpha) และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม แล้วนำไปใช้สัมภาษณ์ซึ่งมีคำถามแบบปลายเปิด ปลายปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ในจังหวัดอุดรธานี

ส่วนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ในจังหวัดอุดรธานี

ส่วนที่ 3 ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ในจังหวัดอุดรธานี

ประเด็นการสนทนาสำหรับใช้เป็นแนวทางในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion) เพื่อทราบการดำเนินงานของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ประกอบด้วยประเด็นการสนทนาเกี่ยวกับ การเริ่มต้นของกลุ่มกิจกรรม การบริหารกลุ่ม กฎระเบียบ วิธีการดำเนินงานของกลุ่มกิจกรรม การส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และความสำเร็จ/ตัวชี้วัดของกิจกรรม

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบบพบกัน โดยตรงระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ ที่เข้าร่วมโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ในระหว่างระหว่างเดือนกรกฎาคม 2558 จนครบ 128 ราย คิดเป็น ร้อยละ 100 ตามที่ต้องการ และจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อทราบการดำเนินโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ อ.บ้านดุง จ.อุดรธานี จำนวน 10 คน

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

1.3 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1.3.1 การดำเนินงานของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ พบว่า การดำเนินงานของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับจนกระทั่งมาเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส. บ้านถ่อนนาถับ อ.บ้านดุง จ.อุดรธานี ดังนี้

ชุมชนบ้านถ่อนนาลับได้มีการเรียนรู้และหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว จากการวิเคราะห์สภาพปัญหา ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการปรับเปลี่ยนการผลิต โดยผู้นำชุมชนได้ร่วมกันจัดทำแผนชุมชนร่วมกับเกษตรกร ทำให้ชุมชนรู้จักตนเอง รู้จักชุมชน และรู้จักโลก โดยเฉพาะผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อชุมชน ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ที่จะกำหนดอนาคตของชุมชนด้วยตนเอง จนเกิดแผนแม่บทของชุมชนเป็นลายลักษณ์อักษรฉบับแรก ปี 2546

ต่อมาในปี 2549 ชุมชนถ่อนนาลับได้พัฒนาเป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงขั้นที่ 1 ก่อเกิดจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเองของสมาชิกชุมชน โดยมี ธ.ก.ส. เป็นพี่เลี้ยง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปี 2550 ได้ยกระดับการพัฒนาเป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงขั้นที่ 2 ขับเคลื่อนสู่การรวมกลุ่มพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในชุมชนและระหว่างชุมชน ได้ ต่อมาชุมชนมีพัฒนาการในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ เพิ่มขึ้น มีสมาชิกมาเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น มีการดำเนินการปรับปรุงฐานเรียนรู้ในชุมชนเป็นลักษณะถาวรมากขึ้น ส่วนราชการเข้ามาบูรณาการดำเนินงานประสานสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ปี 2551 จึงได้ยกระดับการพัฒนาสู่ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงขั้นที่ 3 พัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนและเชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน โดยใช้กิจกรรมเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาแผนชุมชนบ้านถ่อนนาลับ เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนขั้นที่เน้นด้านการจัดการทรัพยากร และทุนของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การตลาด การบริโภค การลงทุน การออม และการจัดสวัสดิการชุมชน ซึ่งทั้งหมดเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป จากกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม เรียนรู้จากผู้รู้ และเรียนรู้จากประสบการณ์ของคนในชุมชน ซึ่งใช้แผนแม่บทชุมชนเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน

1.3.2 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในโครงการชุมชน

ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 44.44 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 39.1 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ย 36.76 ปี เกษตรกรร้อยละ 75.8 ไม่มีตำแหน่งในชุมชน ร้อยละ 92.2 เป็นสมาชิกสถาบันทางการเกษตร ส่วนใหญ่ร้อยละ 85.9 เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.52 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ย 2.78 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่มีรายได้เฉลี่ย 2.22 คน อาชีพที่เป็นรายได้หลักส่วนใหญ่ร้อยละ 44.5 ทำการเกษตร อาชีพที่เป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากรายได้หลักร้อยละ 55.5 มาจากทำการเกษตร มีรายได้รวมของครอบครัวเฉลี่ย 26,842.19 บาท/เดือน มีรายได้ในจากการเกษตรเฉลี่ย 17,753.13 บาท/เดือน มีรายได้จากอาชีพอื่นเฉลี่ย 19,748.21 บาท/เดือน รายจ่ายรวมทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย 21,324.22 บาท/เดือน มีหนี้สินเฉลี่ย 135,350.96 บาท และเกษตรกรร้อยละ 75.00 กู้ยืมเงินจากกลุ่มธนาคารชุมชน

1.3.3 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านอ่อนนาลัย

1) การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน เกษตรกรทุกราย (ร้อยละ 100.0) มีส่วนร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน และเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.9 – 93.0) มีส่วนร่วมในประเด็นมีส่วนร่วมในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนอีก 10 ประเด็นคือ ร่วมกำหนดแผนสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน ร่วมสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน ร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาของชุมชน ร่วมกำหนดแผนสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน ร่วมกำหนดแผนเตรียมการจัดตั้งกลุ่มร้านค้าชุมชน ร่วมจัดตั้งกลุ่มร้านค้าชุมชน ร่วมกำหนดแผนกิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง ร่วมสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ร่วมจัดทำแผนพัฒนาชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับ ธ.ก.ส.และส่วนงานที่เกี่ยวข้อง และร่วมออกความคิดเห็นในเวทีประชาคมของ ทั้งนี้พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการวางแผนระดับมาก 6 ประเด็น ได้แก่ ร่วมกำหนดแผนสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.67) ร่วมสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน (ค่าเฉลี่ย=4.03) ร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.75) ร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาของชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.46) ร่วมกำหนดแผนสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.46) ร่วมสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.92) และพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนระดับปานกลาง 6 ประเด็น ได้แก่ ร่วมกำหนดแผนเตรียมการจัดตั้งกลุ่มร้านค้าชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.06) ร่วมจัดตั้งกลุ่มร้านค้าชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.10) ร่วมกำหนดแผนกิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง (ค่าเฉลี่ย=3.32) ร่วมสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.04) ร่วมจัดทำแผนพัฒนาชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับ ธ.ก.ส.และส่วนงานที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย=3.32) และร่วมออกความคิดเห็นในเวทีประชาคมของชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.39) และในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการวางแผนระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.40)

2) การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม กิจกรรม เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.6-95.3)มีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรมทุกประเด็น โดยพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรมระดับมาก 10 ประเด็น ได้แก่ ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นกรรมการกลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.60) ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นตัวแทนกลุ่มร้านค้าชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.45) ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.78) ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้าชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.63) ร่วมการประชุมของโครงการชุมชนต้นแบบฯที่จัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย=3.66) ร่วมเป็นคณะกรรมการของกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มข้าวอินทรีย์ กลุ่มธนาคารชุมชนฯลฯ (ค่าเฉลี่ย=3.72)ร่วมประชุมในเวทีประชาคมที่ชุมชนจัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย=3.69) ร่วมเข้ารับอบรมโครงการส่งเสริมอาชีพ (ค่าเฉลี่ย=4.04)

ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ของชุมชนเช่น โครงการ ก่อสร้างถนน ศาลาอเนกประสงค์ ชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.54) ร่วมทำความสะอาดสถานที่สาธารณะเนื่องในวันสำคัญต่างๆ (ค่าเฉลี่ย=3.74) และพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรมระดับปานกลาง 10 ประเด็น ได้แก่ ร่วมกิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง (ค่าเฉลี่ย=3.21) ร่วมแก้ไขและจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.04) ร่วมคัดเลือกสมาชิกให้เป็นกรรมการโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ย=3.29) ร่วมในการรักษาความปลอดภัยในชุมชน เช่น อุปพร. (ค่าเฉลี่ย=3.28) ร่วมดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มอื่น ๆ ที่มีในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.28) ร่วมออมเงินติดหุ้นกับกลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.29) ร่วมกิจกรรมการรวมซื้อรวมขายผ่านกลุ่มการผลิตในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.23) ร่วมบริจาคสิ่งของให้กับสาธารณภัยต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย=3.16) ร่วมกิจกรรมปลูกป่าสาธารณะ การลงแขกของชุมชน (ค่าเฉลี่ย=2.85) และร่วมประชุมในเวทีประชาคมที่ชุมชนจัดขึ้นร้อยละ (ค่าเฉลี่ย=3.21) และในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.43)

3) การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ เกษตรกรทุกราย (ร้อยละ 100.0) มีส่วนร่วมรับการปันผลสวัสดิการจากกลุ่มธนาคารชุมชน มีส่วนร่วมรับการสงเคราะห์ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส มีส่วนร่วมรับปันผลจากการเป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้าชุมชน และมีส่วนร่วมรับการปันผลจากการเป็นสมาชิก กลุ่มลดต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว และเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.6 – 94.5) มีส่วนร่วมในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การรับผลประโยชน์อีก 8 ประเด็นคือ ร่วมรับความประทับใจจากการจัดกิจกรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น ร่วมรับความรู้จากโครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ร่วมรับผลตอบแทนจากกองทุนในชุมชน ร่วมรับส่วนลดและการปันผลจาก การรวมซื้อ รวมขายผ่านกลุ่มการผลิตในชุมชน ร่วมรับผลตอบแทนจากการเป็นคณะกรรมการของกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มธนาคารชุมชน ฯลฯ ร่วมรับสวัสดิการจากกองทุนหมู่บ้าน ร่วมรับสวัสดิการจากกลุ่มออมวันละบาท และร่วมรับองค์ความรู้จากการดำเนินโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ชุมชน ทั้งนี้พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ ระดับมาก 11 ประเด็น ได้แก่ ร่วมรับการปันผลสวัสดิการจากกลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย=4.19) ร่วมรับการสงเคราะห์ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส (ค่าเฉลี่ย=3.56) ร่วมรับการปันผลจากการเป็นสมาชิก กลุ่มลดต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย=3.66) ร่วมรับความประทับใจจากการจัดกิจกรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย=3.83) ร่วมรับความรู้จากโครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.74) ร่วมรับความรู้จากโครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.81) ร่วมรับส่วนลดและการปันผลจากการรวมซื้อ รวมขายผ่านกลุ่มการผลิตในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.78) ร่วมรับผลตอบแทนจากการเป็น

คณะกรรมการของกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มธนาคารชุมชน ฯลฯ (ค่าเฉลี่ย=3.69) ร่วมรับสวัสดิการจากกองทุนหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย=3.89) ร่วมรับสวัสดิการจากกลุ่มออมวันละบาท (ค่าเฉลี่ย=3.90) และร่วมรับองค์ความรู้จากการดำเนินโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.87) และพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ ร่วมรับปันผลจากการเป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้าชุมชน(ค่าเฉลี่ย=3.34) และในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย= 3.77)

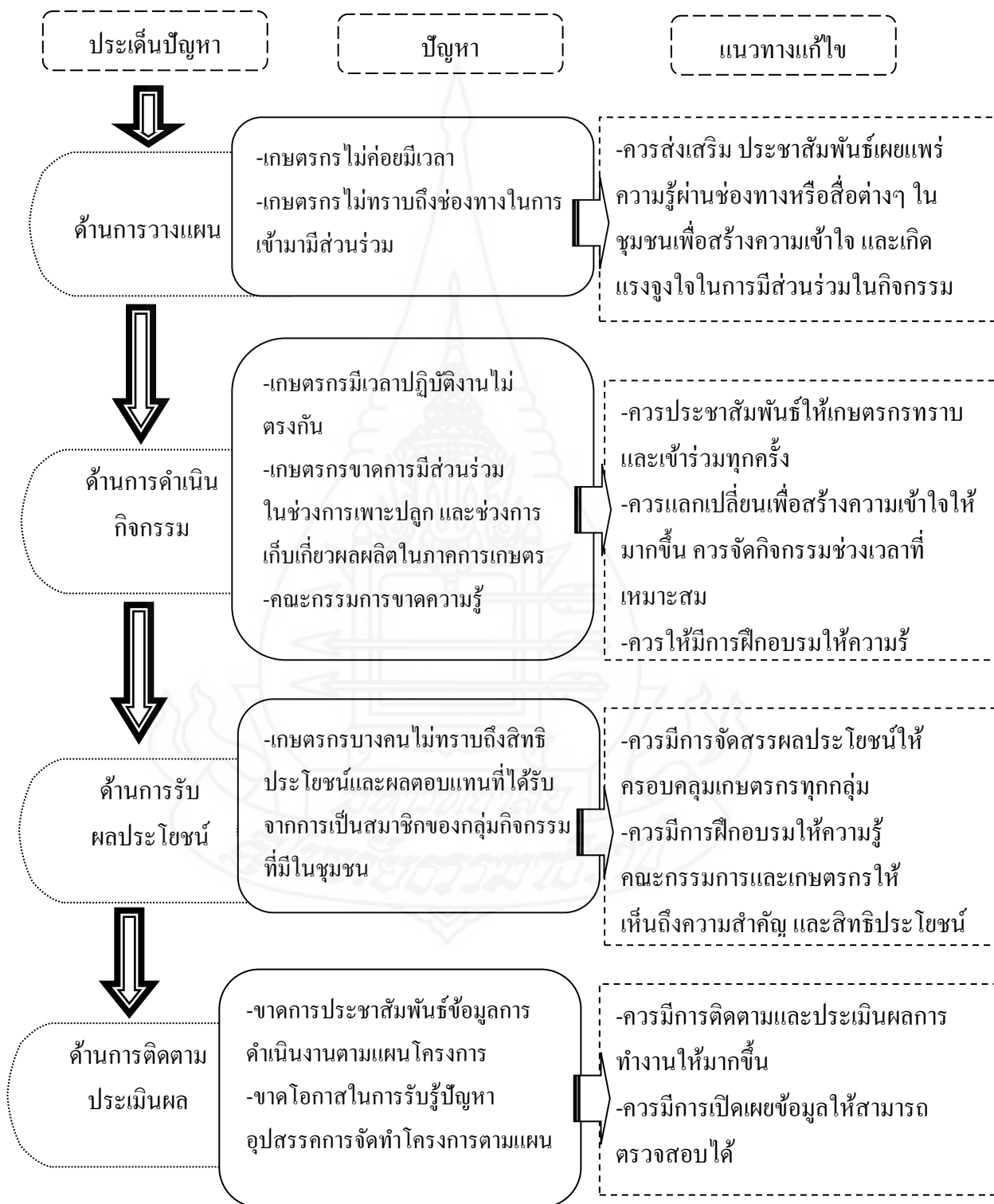
4) การมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล เกษตรกรส่วนใหญ่(ร้อยละ 80.5-93.8)มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลทุกประเด็น โดยพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล ระดับมาก 8 ประเด็น ได้แก่ ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มธนาคารชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.86) ร่วมติดตามการสงเคราะห์ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.69) ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มร้านค้าชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.73) ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มลดต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย=3.76) ร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการกองทุนใด กองทุนหนึ่งที่มีในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.61) ร่วมประเมินผลโครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.56) ร่วมติดตามผลการดำเนินงานกลุ่มต่าง ๆ ที่มีในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.55) และร่วมติดตามประเมินผลการทำงานของคณะกรรมการ โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน(ค่าเฉลี่ย=3.60) และพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล ระดับปานกลาง 4 ประเด็น ได้แก่ ร่วมประเมินผลโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ย=3.27) ร่วมประเมินผลการการจัดกิจกรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย=3.23) ร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจรับงานจัดจ้างของกลุ่มที่มีในชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.36) และร่วมตรวจสอบงบประมาณและการใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน(ค่าเฉลี่ย=3.32) และในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย= 3.54)

ในภาพรวมการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าพบว่าพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล (ค่าเฉลี่ย= 3.43 3.77 และ 3.54 ตามลำดับ) เกษตรกรมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย = 3.40) และในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหากการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับระดับมาก (ค่าเฉลี่ย= 3.54)

1.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการ

ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ

ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพที่ 5.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรใน โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ในจังหวัดอุดรธานี มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 การดำเนินงานของโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถับ

จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรชุมชนบ้านถ่อนนาถับ ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแก้ไขปัญหาของชุมชนและร่วมเวทีการเรียนรู้ในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน รวมทั้งได้มีโอกาสไปศึกษาเรียนรู้ภายนอกชุมชน มีการขับเคลื่อนแผนชุมชนอย่างต่อเนื่อง และได้เข้าร่วม โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของธ.ก.ส. โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชุมชน ทำให้ชุมชนมีการบริหารจัดการทุนของตนเอง ส่งเสริมการออม ตั้งเป็นกลุ่มธนาคารชุมชน มีการพัฒนาเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อแก้ปัญหาต้นทุนการผลิต ลดค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้ อนุรักษ์ ธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น โดยอาศัยทรัพยากรและภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณี ที่มีอยู่ในชุมชนบ้านถ่อนนาถับ จนสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนถ่อนนาถับ เป็นชุมชนต้นแบบให้กับชุมชนอื่น ได้มาศึกษาและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ส่วนสำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านถ่อนนาถับเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงที่เข้มแข็งเกิดจากการผู้นำและคนในชุมชนกำหนด กฎ กติกา และคุณธรรม 5 ประการ โดยถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ (2550,น.29-40) ได้เสนอแนวคิดเรื่อง การแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยการรวมกลุ่ม หมายถึง การรวมกลุ่มที่มีการจัดระบบเพื่อให้ชาวบ้าน สามารถตอบสนองความต้องการของตน ได้ด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความเอื้ออาทรต่อกันนำความเข้มแข็งที่มี อยู่ในชุมชนมาไว้ให้เกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรมและแก้ไขปัญหาของชุมชน เกิดจากการเรียนรู้ จนสามารถพึ่งตนเองได้ เป็นการพัฒนาคนให้มีระบบคิดที่อยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมชุมชนและ เวทีการเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมของคนชุมชน และ กาญจนา แก้วเทพ (2550,น.29-40) ยังได้อธิบายว่า การถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนเงินกู้้นอกระบบทำให้ต้องหาวิธีแก้ไข โดยการระดมเงินออมจากคนในชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้กับสมาชิกที่เดือดร้อน และเป็นการสร้างความยั่งยืนในเรื่องการเงินชุมชนในลักษณะของการดำเนินการ กลุ่มธนาคารชุมชน การเรียนรู้เรื่องวิธีการจัดการเรื่องการผลิตของชาวนาจนนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ทั้ง ระบบคือ การผลิต การตลาด การเชื่อมโยงไปสู่การแปรรูปผลผลิต สร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนเป็นรากฐานของการสร้างชุมชนเข้มแข็ง สอดคล้องกับ วิจิต นันทสุวรรณ (2550: 123-127) กล่าวถึงยุทธศาสตร์ที่จะเสริมสร้างระบบชุมชนที่เข้มแข็งว่าต้องมีระบบวิสาหกิจในชุมชน คือ การพัฒนาอาชีพการจัดการ ผลิตผลและทรัพยากร อุตสาหกรรมชุมชน การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชน และระบบการจัดการการตลาดหรือการค้าของชุมชน มีระบบธนาคารชุมชน

(Mutual Credit Bank) คือ การพึ่งตนเองด้านการจัดการทุนของชุมชนบนพื้นฐานความสัมพันธ์ทางสังคม เน้นการจัดการเงินทุน เพื่อการพึ่งพาอาศัย การช่วยเหลือแบ่งปันกันและกัน สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากการมองปัญหาที่เกิดขึ้นใช้ทักษะและภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวคนในชุมชน จากผู้นำและวัฒนธรรมชุมชนเป็นการเชื่อมโยงให้เกิดการขับเคลื่อนของกิจกรรม สรุปรบทรียน ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมและดีที่สุดทำให้ชาวบ้านมีความเชื่อมั่น มีความมั่นใจมากขึ้นเมื่อมีชุมชนอื่น ๆ เข้ามาศึกษาดูงานเพื่อนำไปเป็นแบบอย่างของการทำงานแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองในการแก้ไขปัญหาก่อนที่จะรอให้คนอื่น มาแก้ไขให้

2.2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกร

2.2.1 ด้านการวางแผน ผลจากการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรเห็นว่า ขั้นตอนการวางแผนเป็นเพียงการพูดคุย กำหนดข้อตกลง ซึ่งมองเห็นเป็นเพียงนามธรรม และสาเหตุหนึ่งคือ ความเคยชินของเกษตรกรที่ถนัดในด้านการลงมือทำ มากกว่าการมานั่งวางแผนก่อนปฏิบัติจริง จึงอาจทำให้เกษตรกรให้ความสนใจในขั้นตอนการวางแผนไม่มากนัก โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมกำหนดแผนสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน ร่วมสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน มากกว่าประเด็นอื่นๆ จากการศึกษาสอดคล้องกับ นฤกร โสภาง (2550, น.56-57) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลป่าตันนาครี อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง จากผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนพัฒนาเทศบาลตำบลป่าตันนาครี อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง ประชาชนในชนบทผู้ยากจน มีความสนใจและเข้าร่วมต่ำ ในขั้นตอนการวางแผนโครงการพัฒนาของหมู่บ้านและตำบล กิจกรรมที่ประชาชนเข้าร่วมมากที่สุดคือการร่วมเสนอปัญหา รวบรวม วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านการเกษตร และน่าจะเป็นเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน ร้อยละ 75.80 เช่น ผู้นำท้องถิ่นหรือกรรมการชุมชน จึงไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานกิจกรรม โครงการ การวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การคัดเลือกกิจกรรม การกำหนดบุคลากรในการปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างเต็มที่นัก

2.2.2 ด้านการดำเนินกิจกรรม ผลจากการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมระดับมาก ได้แก่ ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นกรรมการกลุ่มธนาคารชุมชน ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นตัวแทนกลุ่มร้านค้าชุมชน ร่วมกิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารชุมชน ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้าชุมชน ร่วมการประชุมของโครงการชุมชนต้นแบบฯ ที่จัดขึ้น ร่วมเป็นคณะกรรมการของกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มข้าวอินทรีย์ กลุ่มธนาคารชุมชน ฯลฯ ร่วมประชุมในเวทีประชาคมที่ชุมชนจัดขึ้น ร่วมเข้า

รับอบรมโครงการส่งเสริมอาชีพ ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ของชุมชนเช่น โครงการก่อสร้างถนน ศาลาอเนกประสงค์ชุมชน ร่วมทำความสะอาดสถานที่สาธารณะเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ สอดคล้องกับ คูติดา แก้วสมบูรณ์ (2555,น.55) ได้ศึกษารูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาพบว่า การมีส่วนร่วมด้านปฏิบัติการตามโครงการด้วยการร่วมประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการดำเนินโครงการและชักชวนเพื่อนบ้านให้ร่วมกิจกรรมมีระดับการมีส่วนร่วมมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะ เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับรู้ข่าวสารจากแหล่งที่เป็นสื่อบุคคลและสื่อมวลชน ทั้งนี้อาจเกิดจากการที่เกษตรกรได้รับการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ทั้งด้านสนับสนุนส่งเสริมการทำกิจกรรมและปัจจัยการผลิต จึงเป็นแรงจูงใจให้ เกษตรกรมีส่วนร่วมมากตามไปด้วย

2.2.3 ด้านการมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์และด้านการติดตามประเมินผล ผลจากการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากได้เปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้าร่วมกันดำเนินโครงการ โดยปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเกษตรกรต้องการมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ซึ่งความต้องการดังกล่าวได้รับการตอบสนอง เมื่อได้ดำเนินการตามแผน และได้ให้เกษตรกร มีส่วนร่วมในการตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ว่าเป็นไป ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ สอดคล้องกับ สง่า กาจู้ด (2550,น.61-64) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ แผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่เป็นมูลเหตุจูงใจการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญ คือ ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อบต. อยู่ในระดับมาก ประชาชนมีความสนใจในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล อยู่ในระดับมาก และ ผู้นำองค์กรเปิดโอกาสให้ประชาชน แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ตลอดจนการส่งเสริมให้ประชาชนมีความสนใจในการจัดทำแผนให้มากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมด้านการวางแผนระดับมาก ได้แก่ ร่วมกำหนดแผนสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน ร่วมสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน ร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาของชุมชน ร่วมกำหนดแผนสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน และร่วมสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน ดังนั้นจึงควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการให้สมาชิกทุกคนในชุมชนมีความเข้าใจที่ตรงกัน ซึ่งสอดคล้องการข้อเสนอแนะที่

เกษตรกรอยากให้มีจัดเวทีร่วมกันวางแผนการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบโดยทำการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยเป็นรายเดือนและประชาสัมพันธ์โครงการให้คนในชุมชนเกิดการรับรู้และเข้าใจตรงกัน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้านการวางแผนกิจกรรมและร่วมกำหนด กฎระเบียบการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งให้สอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชนพื้นที่

3.1.2 การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรมระดับมาก ได้แก่ ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นกรรมการกลุ่มธนาคารชุมชน ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นตัวแทนกลุ่มร้านค้าชุมชน ร่วมกิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารชุมชน ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้าชุมชน ร่วมการประชุมของโครงการชุมชนต้นแบบที่จัดขึ้น ร่วมเป็นคณะกรรมการของกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มข้าวอินทรีย์ กลุ่มธนาคารชุมชน ฯลฯ ร่วมประชุมในเวทีประชาคมที่ชุมชนจัดขึ้น ร่วมเข้ารับอบรมโครงการส่งเสริมอาชีพ ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ของชุมชน เช่น โครงการ ก่อสร้างถนน ศาลาอเนกประสงค์ชุมชน ร่วมทำความสะอาดสถานที่สาธารณะเนื่องในวันสำคัญต่างๆ ดังนั้นจึงควร สนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมออกเงิน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมถือหุ้นกับกลุ่มธนาคารชุมชน หรือกลุ่มอื่นๆที่มีในชุมชน

3.1.3 การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ระดับมาก ได้แก่ ร่วมรับการปันผลสวัสดิการจากกลุ่มธนาคารชุมชน ร่วมรับการสงเคราะห์ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส ร่วมรับการปันผลจากการเป็นสมาชิก กลุ่มลดต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว ร่วมรับความประทับใจจากการจัดกิจกรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น ร่วมรับความรู้จากโครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ร่วมรับผลตอบแทนจากกองทุนในชุมชน ร่วมรับส่วนลดและการปันผลจาก การรวมซื้อ รวมขายผ่านกลุ่มการผลิตในชุมชน ร่วมรับสวัสดิการจากกองทุนหมู่บ้าน ร่วมรับสวัสดิการจากกลุ่มออมวันละบาท ร่วมรับองค์ความรู้จากการดำเนินโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ชุมชน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์และการติดตามประเมินผลในประเด็นต่างๆ มีน้อยมาก ซึ่งอาจสื่อให้เห็นถึงความรักและความสามัคคีกันของคนในชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำในการมีส่วนร่วมโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกัน เพื่อรักษาจุดแข็งนี้ ดังนั้นจึงเห็นควรว่าชุมชนควรเผยแพร่ข้อมูลการดำเนินงานข้อมูลข่าวสารการดำเนินกิจกรรม การจัดสรรผลประโยชน์ ปัดประกาศ ข่าวสารต่างๆ ประชาสัมพันธ์โดยผ่านสื่อต่างๆให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เข้าถึงเกษตรกร และ ผู้นำชุมชนต้องมีความอดทน ซื่อสัตย์ และเสียสละในการดำเนินโครงการอย่าง โปร่งใสและยุติธรรมเพื่อให้สมาชิกทุกคนในชุมชนได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันตามข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้

3.1.4 การมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล ระดับมาก ได้แก่ ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มธนาคารชุมชน ร่วมติดตามการสงเคราะห์ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มร้านค้าชุมชน ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มลดต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว ร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการ กองทุนโคกองทุนหนึ่งที่มีในชุมชน ร่วมประเมินผลโครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ร่วมติดตามผลการดำเนินงานกลุ่มต่าง ๆ ที่มีในชุมชน และร่วมติดตามประเมินผลการทำงานของคณะกรรมการ โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน ดังนั้นจึงควรวางแผนและสื่อสารให้เกิดการรับรู้และเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อประเมินผลการดำเนินงานในส่วนกำไรและขาดทุนของกลุ่มร้านค้าชุมชนและของกลุ่มผลิตลดต้นทุนการผลิต เป็นขั้นตอนช่วยแสดงถึงความเป็นธรรมาภิบาลและความโปร่งใส อีกทั้งความสำเร็จที่จะเป็นแรงจูงใจที่กระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนบ้านถ่อนนาลับมีส่วนร่วมในโครงการได้อย่างต่อเนื่องตลอดไป

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ ในจังหวัดอุดรธานี หากผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ยังมีอีกหลายประเด็นที่ควรทำการวิจัยต่อ อาทิ

3.2.1 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่หลากหลายมากขึ้น

3.2.2 ควรพิจารณาทำการศึกษาเชิงคุณภาพในทำนองเดียวกันนี้ในพื้นที่เดียวกันเพิ่มเติม โดยอาจเลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลหรือการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยร่วมด้วย

3.2.3 ควรทำการศึกษาทบทวนเป็นระยะตามความเหมาะสมเพื่อให้มีข้อมูลที่ทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2549). *คู่มือปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อยกระดับรายได้ครัวเรือน*. สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมวิชาการเกษตร. (2546). “รายงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสารภีตำบลซำม่วง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่.” รายงานวิจัย, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ท้องถิ่น 2519
- กาญจนา แก้วเทพ.(2550).เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ : สภาคาทอติกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา
- เกษม วัฒนชัย. (2550ก). ยูเอ็นนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเผยแพร่ 114 ประเทศทั่วโลก. ค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2550, จาก <http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx>
- คณะกรรมการชุมชนบ้านถ่อนนาถับ.(2556).แผนแม่บทชุมชนบ้านถ่อนนาถับ.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2529). *การบริหารงานพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์
- นอ่าน วุฒิกรรมรักษา. (2546). *ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการสร้างงานในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคิ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ณรงค์ โชควัฒนา. (2542). *เศรษฐกิจชุมชนทางเลือกเพื่อทางรอดของสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ณัญญาณี บุญทองคำ.(2555).“การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลท่าบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์” งานวิจัย หน้า 43 - 44 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- ดุสิตา แก้วสมบูรณ์.(2555).*รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์ศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ทวีทย์ โปธิเสส.(2550) “การมีส่วนร่วมของประชามในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังไชยอำเภอบรบือจังหวัดมหาสารคาม”รายงานการศึกษาอิสระปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น

- ทวี นาคบุตร. (2545). ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานอกระบบ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ธนากรเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2554). เพื่อความยั่งยืนแห่งอนาคต. รายงานการดำเนินงานเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ปีบัญชี 2554
- ธีระยุทธ สูดเสมอใจ.(2550).ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์,อุตรดิตถ์
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา.(2546).การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นฤกร โสภาง. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลป่าตัน นาครีอำเภอมะหะจังหวัดลำปาง (การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น,บุญชม ศรีสะอาด. 2532. วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2.มหาสารคาม : ภาควิชาพื้นฐานของการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2532. วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2.มหาสารคาม : ภาควิชาพื้นฐานของการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญเสริม บุญเจริญผล.(2543, มกราคม - มิถุนายน). แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิชาการ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก. (1): 4
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ.(2554).“การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร”ใน ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ 9 หน้า 294-335 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- ปราโมทย์ ยอดแก้ว.(2550).การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดมุกดาหาร (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,นนทบุรี.
- แผนแม่บทชุมชนบ้านถ่อนนาลับ.(2553/54).บ้านถ่อนนาลับ หมู่ที่ 1 ตำบลถ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
- พิมพ์ทอง สังสุทธิพงศ์ และวรวดี กิตติวงศ์.(2552). รายงานการวิจัยขั้นสูงเพื่อพัฒนาการศึกษา. หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- รวีวรรณ ชินะตระกูล. (2542). การทำวิจัยการศึกษา. กรุงเทพฯ : ที.พี.พรินท์.
- วิชัย ศรีขวัญ และคณะ(2556). “การพัฒนาชุมชนเกษตร” ในประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาชุมชน
เกษตร หน่วยที่ 8-15 หน้า 14 – 41 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขา
ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2550). ขบวนการชุมชนใหม่ : การพัฒนาแบบแผนใหม่ทางเศรษฐกิจ
และสังคมของชุมชน. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาทรัพยากรชุมชน.
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2557). การวิจัยท้องถิ่น : การมีส่วนร่วมของชุมชน.. นครปฐม: สถาบันวิจัยและ
พัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ.(2550). การบริหารและการจัดการทางทรัพยากรธรรมชาติ : บทบาทของ
องค์กรในท้องถิ่นกรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์
- สง่า กาจู้ด (2550) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลหนองกุงอำเภอน้ำพองจังหวัดขอนแก่น* (การศึกษานิพนธ์ปริญญารัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).มหาวิทยาลัยขอนแก่น,ขอนแก่น
- สมบัติ กุสุมาลี (มปป). (2550). *หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาองค์การ*. รายงานการ
สัมมนาวิชาการประจำปี 2550 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
กับการบริหารการพัฒนา คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- สมศักดิ์ สุขวงศ์. (2552). “*ไฟกับระบบนิเวศ*” ใน *เปิดพรมแดนความรู้แก้ไขปัญหาหมอกควัน*.
เชียงใหม่: มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2541). *การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ*.มดิชน
รายสัปดาห์ ฉบับที่ 5 ธ.ค.(5 ธันวาคม 2541). กรุงเทพมหานคร: มดิชน
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2548).
เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง (2553) *สานเครือข่ายรวม
ใจขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่กิจกรรมในภาคการศึกษา*
กรุงเทพมหานคร: สารศิลป์ ไทยทัศ
- แสงเดือน พงษาชัย. (2550). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกวิสาหกิจ
ชุมชนในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตร
มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,นนทบุรี.

- เสาวนีย์ เลวลีย์. (2545). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารการศึกษานอกระบบ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- อकिन รพีพัฒน์. (2547). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา หน้า100-114 ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ บรรณาธิการ กรุงเทพมหานคร ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล
- อภิญา กังสนารักษ์ (2544). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อรพินท์ สฟโชคชัย. (2548). รายงานสรุปผลการศึกษาโครงการส่งเสริมและศึกษาศักยภาพสตรีในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจพัฒนาหมู่บ้าน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย
- อรพินท์ สฟโชคชัย (2550) หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) กรุงเทพมหานคร ข้าวเค้น ก.พ.ร.
- อรอุมา มุ่งต่อกิจ (2550) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นศึกษาเทศบาลในจังหวัดระยอง (รายงานการศึกษาอิสระ รป.ม. ขอนแก่น ไม่ได้ตีพิมพ์)มหาวิทยาลัยขอนแก่น,ขอนแก่น
- อารดา พุ่มทริญ. (2551). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในชุมชนอิสลามคลองกุ่มและชุมชนสมหวัง เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- อำพล เสนาณรงค์. (2550). องคมนตรีของคนไทยช่วยกันเผยแพร่เศรษฐกิจพอเพียง. ค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2551, จาก <http://www.manager.co.th/QOL/View News.aspx>
- Reeder, W.W. (1974). *Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm Families in New York State Cornell University*. Unpublished Ph.D. Dissertation, New York State Cornell University
- United Nations. (1981). *Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and National Development*. In Department of International Economic and Social Affairs. New York: United Nations
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introduction Analysis*. New York: Harper & Row

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ _____

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ คำตอบของท่านผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับซึ่งจะไม่ส่งผลกระทบต่อท่าน การนำเสนอผลการศึกษานำเสนอในภาพรวม เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนของท่านต่อไป

คำถามประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งเป็น 4 ข้อย่อย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ส่วนที่ 3 ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งเป็น 4 ข้อย่อย ดังนี้

1. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผน
2. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
3. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
4. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถามในครั้งนี้อย่างจริงทุกประการ

นายพิสิทธิ์ รัตนะ

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

1. อายุ.....ปี
- 2.ระดับการศึกษา
  - ( ) 1. ต่ำกว่าประถมศึกษา ( ) 2. ประถมศึกษา ( ) 3. มัธยมศึกษาตอนต้น
  - ( ) 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ( ) 5. อนุปริญญา/ปวท./ปวส.
  - ( ) 6. ปริญญาตรี ( ) 7. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
  - ( ) 1. สมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้.....คน
  - ( ) 2. สมาชิกในครัวเรือนที่ไม่มีรายได้.....คน
- 4.อาชีพที่เป็นรายได้หลัก
  - ( ) 1. ทำการเกษตร ( ) 2. ค้าขาย/ทำธุรกิจ ( ) 3. รับจ้าง
  - ( ) 4. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ( ) 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
- 5.อาชีพที่เป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากรายได้หลัก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
  - ( ) 1. ทำการเกษตร ( ) 2. ค้าขาย/ทำธุรกิจ ( ) 3. รับจ้าง
  - ( ) 4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
6. รายได้รวมของเกษตรกร/เดือน
  - ( ) 1. รายได้จากการเกษตรเฉลี่ย.....บาท/เดือน
  - ( ) 2. รายได้จากอาชีพเสริมเฉลี่ย.....บาท/เดือน
7. รายจ่ายรวมทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย.....บาท/เดือน
8. ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนมาแล้ว.....ปี
9. ท่านมีตำแหน่งใดบ้างในชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
  - ( ) 1. ไม่มีตำแหน่งในชุมชน ( ) 2. ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
  - ( ) 3. กรรมการหมู่บ้าน ( ) 4. คณะกรรมการกลุ่ม/สหกรณ์
  - ( ) 5. สมาชิก อบต. ( ) 6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
10. ท่านเป็นสมาชิกสถาบันการเกษตรใดบ้างหรือไม่
  - ( ) 1. ไม่ได้เป็น ( ) 2. เป็น

โปรดระบุสถาบันการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

  - ( ) 2.1 ธ.ก.ส.

- ( ) 2.2 สหกรณ์การเกษตร
 ( ) 2.3 ออมทรัพย์เพื่อการผลิต
 ( ) 2.4 กองทุนหมู่บ้าน
 ( ) 2.5 กลุ่มเกษตรกร
 ( ) 2.6 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
11. สภาพหนี้สินของครัวเรือน
- ( ) 1. ไม่มีหนี้สิน   ( ) 2. มีหนี้สินคงค้างชำระ จำนวน.....บาท
 โปรดระบุแหล่งหนี้สิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 2.1 ช.ก.ส.
 ( ) 2.2 สหกรณ์การเกษตร
 ( ) 2.3 กองทุนหมู่บ้าน
 ( ) 2.4 ธนาคารพาณิชย์
 ( ) 2.5 เพื่อนบ้าน
 ( ) 2.6 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					ไม่มี ส่วน ร่วม
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)	
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน						
ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนซึ่งระบุไว้ต่อไปนี้ในระดับใด						
1.ร่วมกำหนดแผนสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพ ทั่วไปของชุมชน						
2.ร่วมสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของ ชุมชน						
3.ร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของ ชุมชน						
4.ร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาของชุมชน						

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					ไม่มี ส่วน ร่วม
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)	
5.ร่วมกำหนดแผนสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่าย ของชุมชน						
6.ร่วมสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน						
7.ร่วมกำหนดแผนเตรียมการจัดตั้งกลุ่มร้านค้า ชุมชน						
8.ร่วมจัดตั้งกลุ่มร้านค้าชุมชน						
9.ร่วมกำหนดแผนกิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอย กระทง						
10.ร่วมสำรวจปัญหาปัญหาสิ่งแวดล้อมใน ชุมชน						
11.ร่วมจัดทำแผนพัฒนาชุมชนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับ ช.ก.ส.และส่วนงาน ที่เกี่ยวข้อง						

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					ไม่มี ส่วน ร่วม
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)	
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนซึ่งระบุไว้ต่อไปในระดับใด						
12.ร่วมออกความคิดเห็นในเวทีประชาคมของ ชุมชน						

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					ไม่มี ส่วน ร่วม
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)	
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม						
ท่านมีส่วนในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละข้อซึ่งระบุไว้ต่อไปนี้ในระดับใด						
13.ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นกรรมการกลุ่ม ธนาคารชุมชน						
14.ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นตัวแทนกลุ่ม ร้านค้าชุมชน						
15.ร่วมกิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง						
16.ร่วมแก้ไขและจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมใน ชุมชน						
17.ร่วมคัดเลือกสมาชิกให้เป็นกรรมการ โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง						
18.ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารชุมชน						
19.ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้าชุมชน						
20.ร่วมในการรักษาความปลอดภัยในชุมชน เช่น อปพร.						
21.ร่วมดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มอื่นๆที่มีใน ชุมชน						
22.ร่วมการประชุมของโครงการชุมชน ต้นแบบฯที่จัดขึ้น						

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					ไม่มี ส่วน ร่วม
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)	
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม						
ท่านมีส่วนในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละข้อซึ่งระบุไว้ต่อไปนี้ในระดับใด						
23.ร่วมออมเงินถือหุ้นกับกลุ่มธนาคารชุมชน						
24.ร่วมกิจกรรมการรวมซื้อรวมขายผ่านกลุ่ม การผลิตในชุมชน						
25.ร่วมเป็นคณะกรรมการของกลุ่มที่ตั้งขึ้นใน ชุมชน เช่น กลุ่มข้าวอินทรีย์ กลุ่มธนาคาร ชุมชน ฯลฯ						
26.ร่วมประชุมในเวทีประชาคมที่ชุมชนจัดขึ้น						
27.ร่วมเข้ารับอบรมโครงการส่งเสริมอาชีพ						
28.ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ของ ชุมชนเช่น โครงการ ก่อสร้างถนน ศาลา อเนกประสงค์ชุมชน						
29.ร่วมทำความสะอาดสถานที่สาธารณะเนื่อง ในวันสำคัญต่างๆ						
30.ร่วมบริจาคสิ่งของให้กับสาธารณภัยต่าง ๆ						
31.ร่วมกิจกรรมปลูกป่าสาธารณะ การลงแขก ของชุมชน						
32.ร่วมประชุมในเวทีประชาคมที่ชุมชนจัดขึ้น						

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					ไม่มี ส่วน ร่วม
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)	
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์						
ท่านมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งระบุไว้ต่อไปนี้ในระดับใด						
33.ร่วมรับการปันผลสวัสดิการจากกลุ่ม ธนาคารชุมชน						
34.ร่วมรับการสงเคราะห์ผู้พิการและ ผู้ด้อยโอกาส						
35.ร่วมรับปันผลจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ร้านค้าชุมชน						
36.ร่วมรับการปันผลจากการเป็นสมาชิก กลุ่ม ลดต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่ม ผลิตพันธุ์ข้าว						
37.ร่วมรับความประทับใจจากการจัดกิจกรรม ประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น						
38.ร่วมรับความรู้จากโครงการส่งเสริมอาชีพ ในชุมชน						
39.ร่วมรับผลตอบแทนจากกองทุนในชุมชน						
40.ร่วมรับส่วนลดและการปันผลจาก การรวม ซื้อ รวมขายผ่านกลุ่มการผลิตในชุมชน						
41.ร่วมรับผลตอบแทนจากการเป็น คณะกรรมการของกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มธนาคารชุมชน ฯลฯ						
42.ร่วมรับสวัสดิการจากกองทุนหมู่บ้าน						
43.ร่วมรับสวัสดิการจากกลุ่มออมวันละบาท						

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					ไม่มี ส่วน ร่วม
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)	
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ท่านมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งระบุไว้ต่อไปนี้ในระดับใด						
44.ร่วมรับองค์ความรู้จากการดำเนิน โครงการ ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การลด รายจ่าย เพิ่มรายได้						
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมซึ่งระบุไว้ในแต่ละข้อต่อไปนี้ในระดับใด						
45.ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของ กลุ่มธนาคารชุมชน						
46.ร่วมติดตามการสงเคราะห์ผู้พิการและผู้ ด้อยโอกาสในชุมชน						
47.ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของ กลุ่มร้านค้าชุมชน						
48.ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของ กลุ่มลดต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว						
49.ร่วมประเมินผลโครงการชุมชนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียง						
50.ร่วมประเมินผลการการจัดกิจกรรม ประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น						
51.ร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบการ ทำงานของคณะกรรมการ กองทุนใดกองทุน หนึ่งที่มีในชุมชน						

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					ไม่มี ส่วน ร่วม
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)	
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล						
ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมซึ่งระบุไว้ในแต่ละข้อต่อไปนี้ในระดับใด						
52.ร่วมประเมินผลโครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน						
53.ร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจรับงานจัดจ้างของกลุ่มที่มีในชุมชน						
54.ร่วมตรวจสอบงบประมาณและการใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน						
55.ร่วมติดตามผลการดำเนินงานกลุ่มต่างๆ ที่มีในชุมชน						
56.ร่วมติดตามประเมินผลการทำงานของคณะกรรมการโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน						

ส่วนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชน
ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	ระดับปัญหา					ไม่มีปัญหา	ข้อเสนอแนะ
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)		
1. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผน ท่านมีปัญหาในการมีส่วนร่วมวางแผนในแต่ละข้อความต่อไปนี้หรือไม่ ในระดับใดและท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนั้นอย่างไร							
1.ร่วมกำหนดแผนสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน							
2.ร่วมสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน							
3.ร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน							
4.ร่วมวางแผนแก้ไขปัญหของชุมชน							
5.ร่วมกำหนดแผนสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน							
6.ร่วมสำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายของชุมชน							
7.ร่วมกำหนดแผนเตรียมการจัดตั้งกลุ่มร้านค้าชุมชน							
8.ร่วมจัดตั้งกลุ่มร้านค้าชุมชน							
9.ร่วมกำหนดแผนกิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง							
10.ร่วมสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน							

**ส่วนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชน
ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)**

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	ระดับปัญหา					ไม่มีปัญหา	ข้อเสนอแนะ
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)		
1. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผน ท่านมีปัญหาในการมีส่วนร่วมวางแผนในแต่ละข้อความต่อไปนี้หรือไม่ ในระดับใดและท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนั้นอย่างไร							
11.ร่วมจัดทำแผนพัฒนาชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับ ธ.ก.ส.และส่วนงานที่เกี่ยวข้อง							
12.ร่วมออกความคิดเห็นในเวทีประชาคมของชุมชน							
2. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ท่านมีปัญหาในการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมในแต่ละข้อความต่อไปนี้หรือไม่ ในระดับใดและท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนั้นอย่างไร							
13.ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นกรรมการกลุ่มธนาคารชุมชน							
14.ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นตัวแทนกลุ่มร้านค้าชุมชน							
15.ร่วมกิจกรรมงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาล สงกรานต์ ลอยกระทง							
16.ร่วมแก้ไขและจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน							
17.ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นกรรมการโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง							
18.ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารชุมชน							

ส่วนที่ 3 ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรใน โครงการชุมชน
ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	ระดับปัญหา					ไม่มีปัญหา	ข้อเสนอแนะ
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)		
2. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม							
ท่านมีปัญหาในการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมในแต่ละข้อความต่อไปนี้เป็นหรือไม่ ในระดับใดและท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนั้นอย่างไร							
19.ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้าชุมชน							
20.ร่วมในการรักษาความปลอดภัยในชุมชน เช่น อปพร.							
21.ร่วมดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มอื่นๆที่มีในชุมชน							
22.ร่วมการประชุมของ โครงการชุมชนต้นแบบฯที่จัดขึ้น							
23.ร่วมออมเงิน ถือหุ้นกับกลุ่มธนาคารชุมชน							
24.ร่วมกิจกรรมการรวมซื้อ รวมขายผ่านกลุ่มการผลิตในชุมชน							
25.ร่วมเป็นคณะกรรมการ ของกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มข้าวอินทรีย์ กลุ่มธนาคารชุมชน							
26.ร่วมดำเนินงานจัดกิจกรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น							
27.ร่วมเข้ารับการอบรมโครงการส่งเสริมอาชีพ							
28.ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชนเช่น โครงการ ก่อสร้างถนน ศาลาอเนกประสงค์ชุมชน							

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบ
เศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	ระดับปัญหา					ไม่มีปัญหา	ข้อเสนอแนะ
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)		
2. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ท่านมีปัญหาในการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมในแต่ละข้อความต่อไปนี้หรือไม่ ในระดับใดและท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนี้ได้อย่างไร							
29.ร่วมทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ เนื่องในวันสำคัญต่างๆ							
30.ร่วมบริจาคสิ่งของให้กับสาธารณภัย ต่าง ๆ							
31.ร่วมกิจกรรมปลูกป่าสาธารณะ การลง แขกของชุมชน							
32.ร่วมประชุมในเวทีประชาคมที่ชุมชน จัดขึ้น							
3. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ท่านมีปัญหาในการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากข้อความในแต่ละข้อความต่อไปนี้หรือไม่ ในระดับใด และท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนี้ได้อย่างไร							
33.ร่วมรับการปันผลสวัสดิการจากกลุ่ม ธนาคารชุมชน							
34.ร่วมรับการสงเคราะห์ผู้พิการและ ผู้ด้อยโอกาส							
35.ร่วมรับปันผลจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ร้านค้าชุมชน							
36.ร่วมรับการปันผลจากการเป็นสมาชิก กลุ่มลดต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ย อินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว ฯลฯ							

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	ระดับปัญหา					ไม่มีปัญหา	ข้อเสนอแนะ
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)		
3. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ท่านมีปัญหาในการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากข้อความในแต่ละข้อความต่อไปนี้หรือไม่ ในระดับใด และท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนั้นอย่างไร							
37.ร่วมภาคภูมิใจจากการจัดกิจกรรม ประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น							
38.ร่วมรับทักษะและองค์ความรู้จาก โครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน							
39.ร่วมรับผลตอบแทนจากกองทุนใน ชุมชน							
40.ร่วมรับส่วนลดและปันผลจาก การรวม ชื่อและรวมขาย ผ่านกลุ่มการผลิตในชุมชน							
41.ร่วมรับผลตอบแทนจากการเป็น คณะกรรมการของ กลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มธนาคารชุมชน ฯลฯ							
42.ร่วมรับสวัสดิการจากกองทุนหมู่บ้าน เช่น ค่ารักษาพยาบาล							
43.ร่วมรับสวัสดิการจากกลุ่มออมวันละ บาท เช่น เงินสงเคราะห์ฌาปนกิจ							
44.ร่วมรับองค์ความรู้จากการดำเนิน โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้							

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบ
เศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	ระดับปัญหา					ไม่มีปัญหา	ข้อเสนอแนะ
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)		
4. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ท่านมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลของในแต่ละข้อความต่อไปนี้หรือไม่ ในระดับใด และท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนั้นอย่างไร							
45.ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มธนาคารชุมชน							
46.ร่วมติดตามการสงเคราะห์ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน							
47.ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มร้านค้าชุมชน							
48.ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มลดต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว							
49.ร่วมประเมินผลโครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง							
50.ร่วมประเมินผลการการจัดกิจกรรมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น							
51.ร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการ กองทุนใด กองทุนหนึ่งที่มีในชุมชน							
52.ร่วมประเมินผลโครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชน							
53.ร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจรับงานจัดจ้างของกลุ่มที่มีในชุมชน							

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบ
เศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	ระดับปัญหา					ไม่มีปัญหา	ข้อเสนอแนะ
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)		
4. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ท่านมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลของในแต่ละข้อความต่อไปนี้หรือไม่ ในระดับใด และท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนั้นอย่างไร							
54.ร่วมตรวจสอบงบประมาณและการใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน							
55.ร่วมติดตามผลการดำเนินงานกลุ่มต่างๆที่มีในชุมชน							
56.ร่วมติดตามประเมินผลการทำงานของคณะกรรมการ โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจของชุมชน							

กรอบแนวทางการสัมภาษณ์ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

1. การเริ่มต้นของกลุ่มกิจกรรม
  - 1.1 ใครเป็นผู้ริเริ่มให้เกิดกิจกรรม (คนในชุมชน,คนนอกชุมชน)
  - 1.3 ทูนในการดำเนินการ (แหล่งที่มาของทุน)
  - 1.4 ผู้เข้าร่วมก่อตั้งมีประมาณมากน้อยขนาดไหน ทั้งจำนวนคนและปัจจัย
  - 1.5 เป้าหมาย วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง (เป้าหมายมาจากไหน คิดเอง/คนอื่น)
2. การบริหารกลุ่ม กฎระเบียบ วิธีการดำเนินงานที่ใช้ในการบริหาร มีอะไรบ้าง ผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร
3. วิธีการดำเนินงานของกลุ่มกิจกรรม
  - 3.1 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของสมาชิกมีรูปแบบใดบ้าง
  - 3.2 จุดมุ่งหมายในการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก
  - 3.3 สาเหตุของการเข้าร่วมกิจกรรม (แรงจูงใจ, ความคาดหวัง)
  - 3.4 บทบาทหน้าที่ในกลุ่มในฐานะสมาชิก (การร่วมประชุม ถือนุ่น รับผลประโยชน์)
4. การส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก
  - 4.1 มีหน่วยงานไหนบ้างที่ให้การส่งเสริมสนับสนุน
  - 4.2 วิธีการเข้ามาส่งเสริมสนับสนุน
5. ความสำเร็จ/ตัวชี้วัดของกิจกรรม
  - 5.1 ทุน/บุคคล จำนวนสมาชิกตอนเริ่มต้น/ปัจจุบัน การเพิ่มขึ้น-ลดลงของสมาชิก
  - 5.2 ความสำเร็จของกิจกรรม (เงินทุน, จำนวนสมาชิก, ผู้สนับสนุน/ส่งเสริม, ผลตอบแทนของสมาชิก เงินปันผล)
  - 5.3 การยอมรับจากภายนอก รางวัลที่ได้รับมีอะไรบ้าง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายพิสิทธิ์ รัตนะ
วัน เดือน ปีเกิด	1 ตุลาคม 2503
สถานที่เกิด	อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี
ประวัติการศึกษา	กษ.บ. (ส่งเสริมการเกษตร) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ.2554
สถานที่ทำงาน	สำนักงาน ช.ก.ส.จังหวัดอุดรธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
ตำแหน่ง	พนักงานพัฒนาลูกค้า 8

